

identiteet
идентичность
SHAQ SINIMO
identity
الهوية

Ville Pitkänen, Pasi Saukkonen, Jussi Westinen

Ollako vai eikö olla?

Tutkimus viiden kieliryhmän
kiinnittymisestä Suomeen

© e2 Tutkimus ja kirjoittajat
ISBN 978-952-5895-89-6
Ulkoasu ja taitto: Juha Rätty / j-form.fi
Kirjapaino Öhrling 2019

Ville Pitkänen, Pasi Saukkonen, Jussi Westinen

Ollako vai eikö olla?

Tutkimus viiden kieliryhmän
kiinnittymisestä Suomeen

Sisältö

Saatteeksi	4
Tiivistelmä	5
Johdanto	7
Arvot, sosiaaliset suhteet ja identiteetti kotoutumisen kokonaisuudessa	7
Tutkimuksen tavoitteet ja kysymyksenasettelu	9
Tutkimuksen toteutus ja kyselyaineisto	10
Kieliryhmiä luonnehtivat taustatekijät	13
Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa on kasvanut ja monipuolistunut	13
Somalinkielisissä korostuvat nuoret, arabiankielisisä miehet ja yksinasuvat	17
Yli puolet vironkielisistä tullut työn perässä, muissa ryhmissä työperusteisuus harvinaista	19
Englanninkieliset korkeasti koulutettuja, somalinkieliset hallitsevat suomen kielen	21
Vironkieliset työllistyvät, arabian- ja somalinkieliset opiskelevat	22
Somalinkieliset ovat uskonnollisimpia	24
Kiinnittyminen Suomeen ja samastuminen suomalaisuuteen	26
Vähemmistö kokee itsensä suomalaiseksi, mutta yhteiskunta koetaan omaksi	26
Neljä erilaista identiteettiorientaatiota – samastumista suomalaisuuteen vai lähtömaahan?	30
Somalinkieliset kiinnittyvät muita voimakkaammin lähialueisiin, mutta myös lähtömaahansa	34
Sosiaaliset suhteet ja verkostot	39
Yhteydet lähtömaahan tiiviitä erityisesti vironkielisillä	39
Somalinkieliset viihtyvät omiensa parissa	40
Lähes puolet somalinkielisistä vailla suomalaisia ystäviä	42

Yhdenvertaisuus ja syrjintä	45
Syrjinnän kokemukset ovat yleisiä	45
Mielikuvat kieliryhmistä ja taustamaista hiertävät	47
Suomessa viihtyminen	50
Kielivähemmistöt viihtyvät Suomessa hyvin	50
Enemmistö haluaisi elää lopun ikänsä Suomessa	51
Kieliryhmästä etniseksi vähemmistöksi?	54
Somalinkieliset: suomalaisuus ja somalialaisuus rinnakkain	54
Vironkieliset: käymään vain tänne tullaan eikä olemaan	55
Venäjänkieliset: venäläisiä ja muita venäjänkielisiä	55
Englanninkieliset: maailmankansalaisia Suomessa	56
Arabiankieliset epävarmassa elämäntilanteessa	57
Päätelmät	59
Lähteet	65
Tiivistelmät eri kielillä	
Att vara eller inte vara? En studie om hur fem språkgrupper har anknutit sig till Finland	71
Быть или не быть? Анализ интеграции пяти языковых групп в Финляндии	73
Olla või mitte olla? Uurimus viie keelerühma juurdumisest Soome	75
To Be Or Not To Be? A Study On The Adhesion Of Five Language Groups Into Finland	77
Ma yihein mise ma ahan? Waa baaritaan ku saabsan sida ay waddanka ula qabsadeen dad ku hadla shan luqadood oo kala duwan	79
ملخص يكون أو لا يكون؟ بحث بشأن ارتباط خمس فئات لغوية بفنلندا	83
Liitteet	84

Saatteeksi

Suomen Kulttuurirahasto ja e2 Tutkimus julkaisivat vuonna 2018 laajaan aineistoon perustuvan neliosaisen raportin suomalaisten identiteeteistä ja asenteista. Tutkimus osoitti, että vaikka suomalaisten välillä on eroja, niitä on paljolti liioiteltu. Suomi ei jakaudu kaikesta eri mieltä oleviin vihamielisiin leireihin.

Mainittu tutkimus käsitteli vain suomen- ja ruotsinkielistä väestöä. Ulkomailta muuttaneiden identiteetit ja asenteet poikkeavat sekä kantaväestöstä että toisistaan, mutta tutkittua tietoa eroista ei juuri ole ollut. Suomen Kulttuurirahasto, e2 Tutkimus, oikeusministeriö sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit ovat nyt toteuttaneet yhteisen tutkimushankkeen, jossa on selvitetty Suomen venäjän-, viron-, somalin-, arabian- ja englanninkielisten yhteiskunnallisia arvoja, asenteita ja identiteettejä.

Kielivähemmistöjen arvot ja identiteetit -hankkeen aineisto on kerätty käyntihaastatteluin pääkaupunkiseudulta ja tulokset raportoidaan kahdessa osassa. Tämä julkaisu on niistä ensimmäinen. Siinä tarkastellaan kieliryhmien taustatietoja, sosiaalista kanssakäymistä, viihtymistä Suomessa sekä kiinnittymistä yhteiskuntaan ja suomalaisuuteen.

Raportin ovat kirjoittaneet erikoistutkija, VTT **Pasi Saukkonen** Helsingin kaupungilta sekä tutkijat VTT **Ville Pitkänen** ja VTT **Jussi Westinen** e2 Tutkimuksesta. Hankkeen suunnittelun ja toteutuksen tukena on ollut seurantaryhmä, johon kuuluvat yliasiamies **Antti Arjava** Kulttuurirahastosta, kaupunkitietopäällikkö **Timo Cantell** Helsingin kaupungilta, erityisasiantuntija **Minna Joensuu** Espoon kaupungilta, johtaja **Karina Jutila** e2 Tutkimuksesta, erityisasiantuntija **Vava Lunabba** oikeusministeriöstä ja tutkimuspäällikkö **Henrik Lönnqvist** Vantaan kaupungilta. Kiitämme sekä tutkijoita että seurantaryhmää erinomaisesta työstä.

Helsingissä 16.9.2019

Antti Arjava
yliasiamies
Suomen Kulttuurirahasto

Karina Jutila
johtaja
e2 Tutkimus

Tiivistelmä

Yli kolme neljäsosaa pääkaupunkiseudulla asuvista viron-, venäjän-, englannin-, somalin- ja arabiankielisistä kokee olevansa täysin tai jossain määrin osa suomalaista yhteiskuntaa. Tutkimusta varten haastateltiin 1 527 pääkaupunkiseudulla asuvaa henkilöä.

Suomalaiseksi itsensä kokee huomattavasti harvempi. Keskimääräistä harvemmin itsensä suomalaisiksi tuntevat vironkieliset, joista itsensä täysin tai melko suomalaiseksi kokee noin 10 prosenttia. Yleisintä suomalaiseksi samastuminen on somalinkielisillä (43 %).

Samastuminen omaan – toisen polven maahanmuuttajien kohdalla suvun – lähtömaahan on kaikissa kieliryhmissä huomattavasti yleisempää. Somalinkielisistä lähes 90 prosenttia kokee itsensä täysin somalialaiseksi. Muissa kieliryhmissä yli 70 prosenttia samastuu lähtömaahan täysin tai melko paljon.

Osa samastuu sekä suomalaisuuteen että omaan lähtömaahansa. Somalinkielisistä 43 prosentilla on tämänkaltainen, rinnakkainen identiteetti. Arabian- ja englanninkielisten kohdalla rinnakkainen identiteetti on noin neljänneksellä. Viron- (5 %) ja venäjänkielisillä (12 %) rinnakkaiset identiteetit ovat selvästi harvinaisempia.

Kontaktit lähtömaahan ovat kaikissa kieliryhmissä yleisiä: kaikista kieliryhmistä yli 70 prosenttia on erittäin paljon tai melko paljon yhteydessä lähtömaahansa. Tiivis yhteydenpito on yleisintä vironkielisillä (91 %).

Suomalaisten ystävien ja tuttavien määrissä on sen sijaan eroja. Englanninkielisistä lähes kaikilla on vähintään viisi kantaväestöön kuuluvaa ystävää tai tuttavaa, ja myös suurella enemmistöllä viron- ja venäjänkielisistä on useita suomalaistaustaisia lähipiirissään. Somalinkielisistä 45 prosentilla ja arabiankielisistä 32 prosentilla ei ole lainkaan kantaväestöön kuuluvia ystäviä tai tuttavvia.

Somalinkielisistä 71 prosenttia haluaa tai haluaisi asua alueella, jossa on paljon oman kieliryhmän edustajia. Muissa kieliryhmissä tämä on harvinaisempaa: viron- ja arabiankielisistä näin ajattelee karkeasti ottaen puolet ja venäjän- ja englanninkielisten kohdalla vain noin joka neljäs.

Kaikki kieliryhmät kokevat yhdenvertaisuuden toteutumisessa ongelmia. Arabiankielisiä lukuun ottamatta niukka enemmistö kaikissa kieliryhmissä kokee, etteivät he ole yhdenvertaisessa asemassa kantaväestön kanssa.

Työmarkkinoihin liittyvät syrjäntäkokemukset ovat yleisimpiä somalin-kielisillä (89 %), mutta tavallisia myös venäjän- (51 %), englannin- (40 %) ja arabiankielisten (57 %) keskuudessa. Vironkieliset (27 %) kokevat tulevansa syrjityiksi työmarkkinoilla muita harvemmin.

Lisäksi monet kielivähemmistöjen edustajat kokevat, että suomalaisilla on heidän lähtömaastaan liian yksipuolinen kuva ja että suomalainen media uutisoi kieliryhmän edustajista liian kielteisesti. Mediaan kriittisimmin suhtautuvat somalin- ja arabiankieliset, mutta näin ajattelee myös hienoinen enemmistö venäjänkielisistä.

Syrjinnän kokemuksista huolimatta noin 90 prosenttia tutkittujen kieliryhmien edustajista viihtyy Suomessa erittäin tai jokseenkin hyvin. Eri-tyisesti kielitaidolla on vaikutusta viihtymiseen. Erittäin hyvin Suomessa viihtyvät ne, joiden suomen kielen taito on erinomainen.

Enemmistö kielivähemmistöjen edustajista haluaa melko varmasti tai ehdottomasti asua Suomessa lopun ikäänsä. Varmimpia mielipiteestään ovat arabiankieliset, joista yli 60 prosenttia on täysin varmoja halustaan jäädä Suomeen. Muissa kieliryhmissä ehdottomasti tätä mieltä olevien osuus on huomattavasti pienempi. Venäjän ja somalinkielisistä Suomeen haluaa ehdottomasti jäädä vajaa kolmannes, englanninkielisistä viidennes ja vironkielisistä vain noin joka kymmenes.

Johdanto

Arvot, sosiaaliset suhteet ja identiteetti kotoutumisen kokonaisuudessa

Suomi oli pitkään syrjässä kansainvälisen muuttoliikkeen suurista virroista, mutta 1980- ja 1990-luvun taitteen jälkeen ulkomaalaistaustaisten määrä ja suhteellinen osuus väestöstä ovat kasvaneet nopeasti. Ajan mittaan on kasvanut myös maahanmuuton niin sanottu toinen sukupolvi, joka muodostuu Suomessa syntyneistä maahanmuuttajien lapsista.

Vuoden 2018 alussa Suomessa oli varsinaisia maahanmuuttajia eli Tilastokeskuksen määritelmän mukaisia ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia noin 321 500, kuutisen prosenttia maan koko väestöstä. Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia oli noin 63 000. Pääkaupunkiseudulla ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä lähestyy jo kahtakymmentä prosenttia.

Maahanmuuton jatkuessa ja sen seurausten ja vaikutusten täsmentyessä myös Suomessa on virinnyt keskustelua maahan muuttaneiden kotoutumisesta ja muusta yhteiskuntaan sopeutumisesta sekä maahanmuuttajien lasten pärjäämisestä oppilaitoksissa ja työelämässä.

Keskustelua kansainvälisestä liikkuvuudesta, maahanmuuttajien kotoutumisesta ja monikulttuurisen yhteiskunnan toimivuudesta käydään paljon eri puolilla Eurooppaa, ja sillä on ollut suuria vaikutuksia myös kansalliseen ja eurooppalaiseen politiikkaan.

Monien eurooppalaisten yhteiskuntien keskeisin poliittinen jakolinja tai ristiriitaisuus on pitkään ollut sosioekonominen ja talouspoliittinen vasemmisto–oikeisto-jako. Sen rinnalle on kuitenkin noussut sosiokulttuurinen ja identiteettipoliittinen ulottuvuus, johon liittyy esimerkiksi suhtautuminen kansainvälisyyteen, Euroopan unionin kehittämiseen, kansainväliseen muuttoliikkeeseen, monikulttuurisuuteen ja eri vähemmistöihin.¹

Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisen yhteydessä puhutaan eniten heidän asemastaan työmarkkinoilla. Huolta on kannettu sekä kanta-väestöä alemmasta työllisyysasteesta että korkeista työttömyyslukuista. Työllisyystilannetta voidaan pitää yhtenä keskeisimmistä kotoutumisen rakenteellisen ulottuvuuden osa-alueena.

Kotoutuminen, kansainvälisenä käsitteenä integraatio, on kuitenkin huomattavasti laajempi asia. Rakenteellisen ulottuvuuden muita osa-aluei-

ta ovat esimerkiksi tulot, asuminen, koulutus sekä terveys. Näistä saadaan varsin luotettavaa tietoa eri rekistereistä sekä säännöllisesti toteutettavista kyselytutkimuksista.²

Sen sijaan vaikeammin selvitettäviä ovat sellaiset kotoutumisen ulottuvuudet ja osa-alueet, jotka liittyvät tulijoiden subjektiivisiin näkemyksiin sekä sosiaaliin suhteisiin ja verkostoihin. Nämä ovat maahanmuuttajien ja heidän lastensa oman elämän kannalta tärkeitä asioita. Lisäksi ne ovat merkityksellisiä yleisen yhteiskunnallisen ilmapiirin kannalta.

Integraation teoreettisessa tarkastelussa onkin eroteltu rakenteellisen kotoutumisen lisäksi myös integraation kulttuurinen, vuorovaikutuksellinen ja identifikaatioulottuvuus, joista tämän tutkimushankkeen aineisto tuottaa kokonaan uutta tai ainakin aikaisempaa tarkempaa tietoa.³

Kulttuurisessa kotoutumisessa on kyse asuinmaan kielen tai kielten oppimisesta, mutta siihen liittyy myös ylipäätään paikallisten arvojen ja normien sekä yhteiskunnan pelisääntöjen omaksuminen tai ainakin ymmärtäminen.

Vuorovaikutuksellisessa kotoutumisessa keskeistä on sosiaalisten suhteiden ja verkostojen rakentuminen niin, että maahanmuuttajilla olisi suhteita myös niin sanottuun kantaväestöön.

Integraatio samastumisen ja identiteetin kannalta edistyy puolestaan silloin, kun maahanmuuttaja alkaa kokea itsensä uuden kotimaansa täysivaltaiseksi ja yhdenvertaiseksi jäseneksi sekä tuntee yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden samaan yhteiskuntaan kuuluvien ihmisten kanssa ja näkee asuinmaansa myönteisessä valossa.⁴

Kotoutumiseen sisältyy paitsi velvoitteita myös oikeuksia, eikä sen tavoitteena ole yksipuolinen sulautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.⁵ Yhteiskuntaan sopeutumisen ja osallistumisen lisäksi suomalaisen kotouttamispolitiikan tarkoituksena on antaa Suomeen muuttaneille mahdollisuus säilyttää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä niihin perustuva henkilökohtaista, sosiaalista ja kollektiivista identiteettiään. Tämän on katsottu olevan sekä maahanmuuttajien itsensä että myös suomalaisen yhteiskunnan etujen mukaista.⁶

Näin ollen on myös suomalaisen kotouttamispolitiikan arvioinnin kannalta perusteltua tutkia, millä tavoin Suomeen muuttaneet henkilöt kokevat suomalaisen yhteiskunnan. Lisäksi tässä tutkimuksessa analysoidaan, millä tavalla he ovat onnistuneet yhdistämään omaan lähtömaahansa tai taustayhteisönsä nivoutuvan identiteettinsä suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Tutkimuksen tavoitteet ja kysymyksenasettelu

Suomen Kulttuurirahasto ja e2 Tutkimus toteuttivat vuonna 2018 suomen- ja ruotsinkielisten identiteettejä sekä arvoja ja asenteita kartoittaneen kyselytutkimuksen.⁷ Tutkimus osoitti, että suomalaisten identiteeteissä on paljon samankaltaisuutta. Myös yhteiskunnallisissa asenteissa ja arvoissa on paljon yhteistä, mutta erityisesti sosiokulttuurisissa kysymyksissä on myös ristiriitoja.

Suomen väestöön on kuitenkin jo pitkään kuulunut myös muiden kieliryhmien edustajia, minkä lisäksi kansainvälinen muuttoliike on viime vuosikymmeninä monimuotoistanut Suomea etnisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti.⁸

Tämän tutkimushankkeen tavoitteena on täydentää kuvaa tämän päivän Suomesta tuottamalla tietoa siitä, minkälainen identiteettirakenne ja arvopohja on maamme suurimpiin maahanmuuton myötä syntyneisiin kieliryhmiin kuuluvilla ihmisillä.

Identiteetillä tarkoitetaan ihmisten minäkuvaa ja itsensä määrittelyä sekä käsitystä itsestä suhteessa muihin ihmisiin ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Kyselytutkimuksen kysymyspatteriston laatimisessa hyödynnettiin yksilöllisen, sosiaalisen ja kollektiivisen identiteetin teorioita ja lähestymistapoja.⁹ Identiteetit rakentuvat esimerkiksi kodin ja perheen, koulutuksen ja työn sekä paikkaan sidottujen tekijöiden, kuten kotikylä, kotikunta ja kotimaakunta, varaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan maamme viron-, venäjän-, englannin-, somalin- sekä arabiankielistä väestöä, tarkemmin sanottuna sellaisia Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla asuvia henkilöitä, joiden rekisteröity äidinkieli on jokin edellä mainituista kielistä.

Tutkimus selvittää näihin kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden samastumista suomalaisuuteen, omaan etniseen tai kansalliseen yhteisöön ja omaan tausta- tai lähtömaahan sekä analysoi heidän sosiaalista ja alueellista identiteettiään. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan heidän sosiaalisia suhteitaan ja verkostojaan sekä heidän näkemyksiään Suomessa asumisesta.

Tutkimus tuottaa myös arvokasta tietoa esimerkiksi Suomeen muuton syistä ja suomen kielen taidosta sekä vastanneiden koulutuksesta, työllisyydestä ja sosioekonomisesta asemasta. Myöhemmin julkaistavassa toisessa raportissa tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden yhteiskunnallisia asenteita ja arvomaailmaa.

Tutkimuksen pääkysymykset ovat:

- Millä tavalla eri kieliryhmiin kuuluvat henkilöt kokevat kiinnittyneensä suomalaiseen yhteiskuntaan?
- Mikä on heidän suhteensa suomalaisuuteen, omaan etniseen tai kansalliseen yhteisöön sekä omaan tausta- tai lähtömaahan?
- Millaisia heidän sosiaaliset suhteensa ja verkostonsa ovat?
- Kokevatko he olevansa Suomessa yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa asemassa?
- Mitä he ajattelevat Suomesta ja Suomessa asumisesta?

Tutkimus jakautuu kuuteen temaattiseen lukuun. Raportin ensimmäisessä luvussa luodaan katsaus ulkomaalaistaustaiseen väestöön Suomessa sekä tarkastellaan tilastollisesti tutkimuksessa mukana olleiden taustoja. Perinteisten sosiodemografisten muuttujien (ikä, sukupuoli) lisäksi tässä luvussa tarkastellaan Suomeen muuton syitä, maassaoloaikaa, kielitaitoa, kotitalouden rakennetta, työllisyystilannetta ja sosioekonomista asemaa. Lisäksi tarkastellaan vastaajien käsitystä heidän omasta uskonnollisuudestaan.

Toisessa luvussa arvioidaan näihin viiteen kieliryhmään kuuluvien suhdetta paitsi Suomeen myös entiseen kotimaahan. Kolmannessa luvussa tarkastellaan heidän sosiaalisia verkostojaan siitä näkökulmasta, kuinka tiiviisti he pitävät yhteyttä lähtömaahansa ja kuinka paljon heillä on kantaväestöön kuuluvia ystäviä.

Neljännessä luvussa analysoidaan kieliryhmiin kuuluvien kokemuksia ja ajatuksia yhdenvertaisuuden toteutumisesta ja syrjinnästä työmarkkinoilla. Luvussa selvitetään myös heidän näkemyksiään siitä, miten kantaväestön uskotaan suhtautuvan heihin sekä miten media kehystää heidän väestöryhmänsä ja taustamaansa. Viidennessä luvussa käsitellään vastaajien viihtymistä Suomessa sekä heidän ajatuksiaan Suomeen jäämisestä.

Kuudennessa luvussa pohditaan vielä, missä määrin näistä kieliryhmistä voidaan olettaa muodostuvan Suomeen uusia etnisiä vähemmistöjä. Raportin lopussa on tärkeimmät havainnot yhteen kokoava päätelmäluku.

Tutkimuksen toteutus ja kyselyaineisto

Tutkimuksen aineisto on kerätty käyntihaastatteluilla. Haastatteluissa käytetty strukturoitu kyselylomake (**liite 2**) pohjautuu suomen- ja ruotsinkielisille suunnatussa identiteetti- ja arvotutkimuksessa käytettyyn lomakkeeseen¹⁰, jota on osin muokattu uusille kohderyhmille tarkoituksenmukaiseksi. Siihen on myös lisätty kysymyksiä, jotka ovat erityisesti ulkomaalaistaustaisen

väestön tai vähemmistöryhmiin kuuluvien ihmisten tilanteen selvittämisen kannalta mielekkäitä. Kysymyslomakkeen laatimisesta vastasi monitieteinen seurantaryhmä, jossa kullakin hankkeen taustaorganisaatiolla oli nimetty edustaja. Lomake muokattiin valmiiksi kevään ja kesän 2018 aikana.

Kyselylomake laadittiin suomeksi ja se käännettiin kunkin kieliryhmän äidinkielelle. Valmiit käännökset ja lomakkeen toimivuus testattiin kieliryhmien edustajien kanssa toteutetuissa ryhmäkeskusteluissa, joissa arvioitiin paitsi kielen oikeellisuutta myös kysymyksenasetteluihin liittyviä kulttuurisia kysymyksiä ja merkityksiä. Tutkimushaastattelut toteutettiin vastaajien äidinkielellä tai suomeksi. Haastatteluihin osallistui 1 527 Espoossa, Helsingissä tai Vantaalla asuvaa täysi-ikäistä henkilöä. Kustakin kieliryhmästä haastateltiin noin 300 vastaajaa.

Haastateltavien valinta perustui väestörekisterikeskukselta saatuun otokseen, johon kuului noin 3 000 kuhunkin kieliryhmän kuuluvaa satunnaisesti valittua henkilöä, joiden asuinpaikkakunta oli jokin edellä mainitusta kolmesta kunnasta ja joilla oli poimintahetkellä ollut kotikunta Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään kahden vuoden ajan. Aineiston edustavuutta varmistettiin hyödyntämällä tietoja kyseisiin väestöryhmiin kuuluvien ikä- ja sukupuolijakaumasta koko populaatiossa.

Englanninkieliset vastaajat rajattiin otosta muodostettaessa seuraaviin maihin: Iso-Britannia, Irlanti, Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti. Näissä maissa syntyneet englanninkieliset muodostavat noin puolet pääkaupunkiseudun englanninkielisistä henkilöistä. Rajaus mahdollistaa muiden kieliryhmien vertaamisen kulttuurisesti kohtalaisen yhtenäiseen englanninkielisten ryhmään.

Haastattelulomakkeen testaamisesta, käännöksistä sekä itse tutkimushaastatteluista vastasi Taloustutkimus. Haastattelut toteutettiin 4.10.2018–28.1.2019. Arabiankielisten osalta toteutettiin täydennyshaastatteluita maaliskuussa 2019. Yksityiskohtaisemmat tiedot kyselytutkimuksen toteutuksesta on esitetty **liitteessä 1**.

Kysely- ja haastattelututkimuksissa ei voida välttää sitä, että vastaajat ymmärtävät kysymyksiä ja erilaisia vastausmahdollisuuksia jonkin verran toisistaan poikkeavilla tavoilla. Yleensä nämä poikkeamat eivät kuitenkaan vaaranna tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Tämän tutkimuksen yhteydessä havaittiin kuitenkin, että yksilöllisten erojen lisäksi joissain kyselyn kohdissa oli havaittavissa myös väestöryhmäkohtaisia eroja, jotka on syytä huomioida tutkimuksen tuloksia tulkittaessa.

Esimerkiksi identiteettiä liittyvissä kysymyksissä somalin- ja arabiankieliset vastaajat arvioivat identiteetin osatekijöiden kuten asuinlähiön, asuinalueen ja asuinmaakunnan merkitystä usein selvästi eri tavoin kuin tutkimukseen osallistuneet venäjän-, viron- ja englanninkieliset keskimäärin. Arabian- ja somalinkielisillä vastaajilla oli muista ryhmistä poiketen taipumusta pitää kaikkia identiteetin osatekijöitä keskimääräistä useammin erittäin tärkeinä.

Erot vastauksissa viittaavat siihen, että suuri osa somalin- ja arabiankielistä on tulkinut ja painottanut vastausvaihtoehtoja sekä käytössä ollutta mitta-asteikkoa eri tavoin kuin suomen- ja ruotsinkieliseen kantaväestöön sekä venäjän-, viron- ja englanninkieliseen kohderyhmään kuuluvat henkilöt. Samantyyppisiä havaintoja on tehty myös muissa tutkimushankkeissa.¹¹ Näiden erojen takia kieliryhmiä ei aina voida suoraan vertailla keskenään, ja tutkimuksessa kiinnitetään enemmän huomiota ryhmien sisäisiin painotuksiin. Samasta syystä tutkimuksessa ei myöskään koota kaikkia kieliryhmiä yhteen yhdeksi vastaajajoukoksi. Kolmensadan vastaajan osajoukot eivät mahdollista myöskään monimuuttujamallien hyödyntämistä kieliryhmittäin.

Kieliryhmiä luonnehtivat taustatekijät

Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa on kasvanut ja monipuolistunut

Ulkomaalaistaustaisen väestön suhteellinen osuus koko väestöstä on Suomessa Euroopan pienimpiä. Osuus on kuitenkin ollut kasvussa, ja samalla ulkomaisen muuttovoiton osuus väestönkasvusta on lisääntynyt merkittävästi. Viime vuosina nettomaahanmuutto on kasvattanut Suomen väkilukua enemmän kuin syntyvyyden ja kuolleisuuden erotus. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väestönkasvu jatkuu tulevaisuudessa ainoastaan maahanmuuton vuoksi.¹²

Maahanmuutto Suomeen alkoi vilkastua länsieurooppalaisittain melko myöhään, 1980- ja 1990-luvun taitteessa. Ensimmäiselle vaiheelle leimallista oli somalialaispakolaisten tulo Suomeen Neuvostoliitosta ja suoraan Somaliasta. Kylmän sodan päättymisen seurauksena lisääntyi muutto Virosta ja Neuvostoliitosta sekä vuoden 1991 jälkeen Venäjältä. Entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneiden joukossa on ollut suhteellisen paljon inkerinsuomalaisia perheenjäsenineen, jotka presidentti Mauno Koiviston aloitteesta saivat oikeuden tulla Suomeen paluumuuttajan statuksella.¹³ Kielitilastoissa heitä on sekä suomenkielisiksi että venäjänkielisiksi rekisteröityneinä.

Violaisten muutto Suomeen lisääntyi merkittävästi maan liittyttyä Euroopan unionin jäseneksi vuonna 2004. Virosta on muuttanut Suomeen sekä vironkielisiä että venäjänkielisiä. Arabiankielisten muutto Suomeen on pääsääntöisesti vielä myöhempää perua. Vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden joukossa oli etenkin irakilaistaustaisia, minkä lisäksi EU:n sisäisinä siirtoina Suomeen on tullut myös syyrialaistaustaisia pakolaisia.¹⁴ Englanninkielisistä ei ole muista ryhmistä poiketen havaittavissa selkeää piikkiä tilastoissa. Osa heistä on muuttanut Suomeen jo ennen kylmän sodan päättymistä.

Näihin kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden keskimääräinen maassaoloaika siis vaihtelee melko paljon, vaikka yli 30 vuotta Suomessa asuneiden määrä on varsin pieni. Etenkin inkerinsuomalaisiin kuuluu myös vanhempaa, eläkeikäistäkin väkeä. Muilta osin Suomen ulkomaalaistaustainen väestö koostuu suureksi osaksi työikäisestä väestöstä.

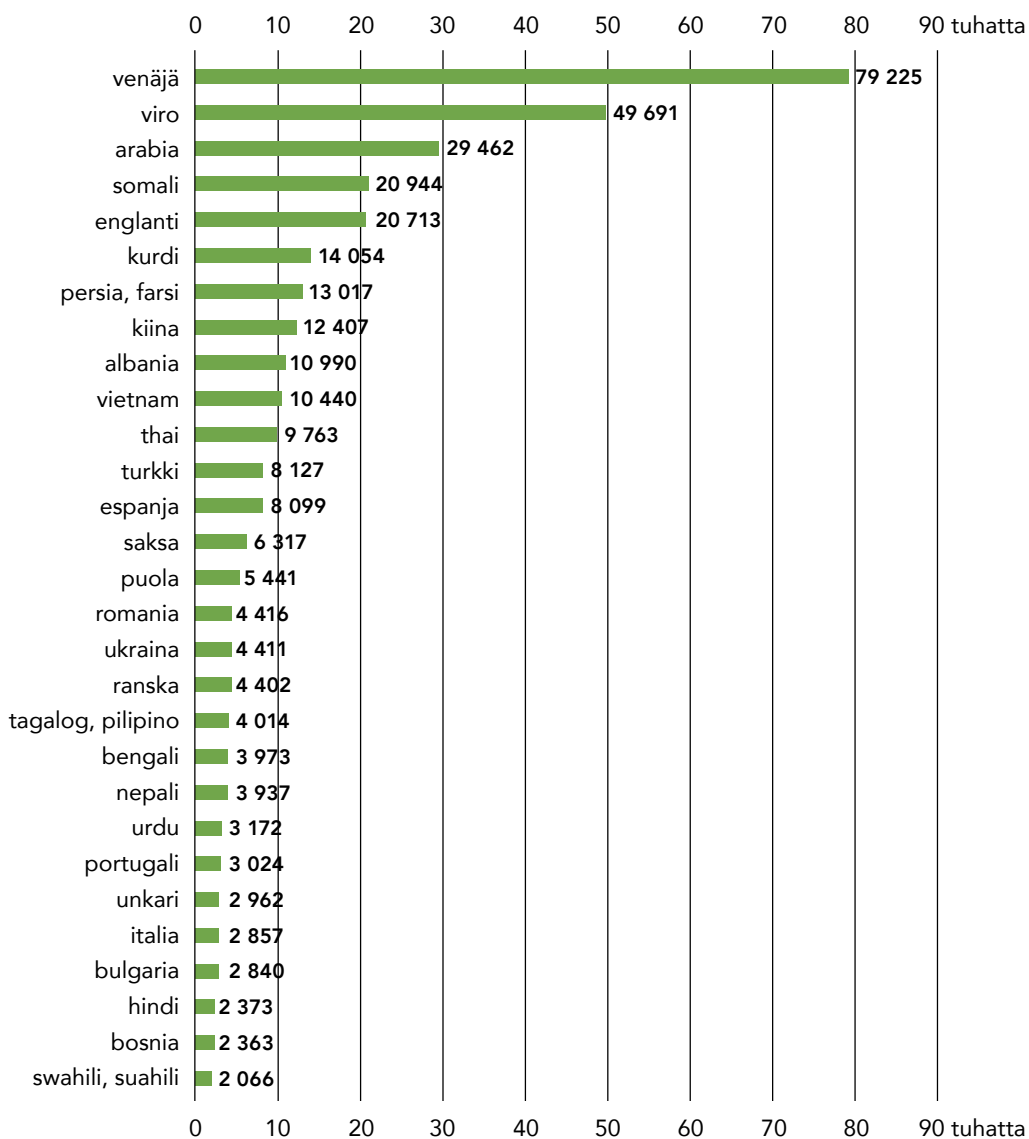
Somaliyhteisössä Suomessa syntyneiden osuus koko väestöryhmästä on jo hyvin suuri. Pääkaupunkiseudun somalialaistaustaisista 43 prosenttia kuului vuoden 2018 alussa maahanmuuton toiseen sukupolveen. Nämä Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset koostuvat kuitenkin suureksi osaksi lapsista ja nuorista. Tämän vuoksi he eivät ole kovin suuressa määrin edustettuna tämän tutkimuksen aineistossa.

Suomen väestötilastoinnissa maahanmuuttoa ja ulkomaalaistaustaisuutta voidaan tarkastella kansalaisuuden, syntyperän ja kielen perusteella. Tässä yhteydessä hyödynnetään kielipohjaista tarkastelua johtuen tutkimuksen aikaisemman vaiheen kohdistamisesta suomen- ja ruotsinkieliseen väestöön.¹⁵

Suomessa on ollut tapana kutsua niitä henkilöitä, joiden rekisteröity äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, vieraskieliseksi väestöksi. Vuoden 2018 lopussa Suomessa asui lähes 392 000 vieraskielistä henkilöä, jotka muodostivat 7,1 prosenttia koko väestöstä. **Kuviossa 1** näkyvät suurimmat vieraskielisten kieliryhmät vuoden 2018 lopussa.

Ulkomaalaistaustainen väestö on Suomessa vahvasti keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Monet ovat muuttaneet ulkomailta suoraan Espooseen, Helsinkiin tai Vantaalle, ja useat aluksi jollekin toiselle paikkakunnalle muuttaneet ovat myöhemmin siirtyneet Helsingin seudulle. Vuoden 2018 lopussa miltei puolet koko Suomen vieraskielisestä väestöstä asui pääkaupunkiseudun kolmessa suurimmassa kaupungissa (**taulukko 1**). Pelkästään Helsingissä asui tuolloin yli neljännes vieraskielisestä väestöstä. Sadantuhannen vieraskielisen raja ylittyi kielitilaston mukaan pääkaupungissa vuonna 2018.

**Kuvio 1. Suurimmat vieraskielisten ryhmät Suomessa 2018
(lukumäärä)**

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.

Venäjän-, viron-, englannin-, somalin- ja arabinkieliset Espoossa, Helsingissä, Vantaalla ja koko maassa vuoden 2018 lopussa sukupuolen mukaan jaoteltuna (15–74-vuotiaat).

	RUS	MIEHET (%)	NAISET (%)	EST YHT.	MIEHET (%)	NAISET (%)	ENG YHT.	MIEHET (%)	NAISET (%)	SOM YHT.	MIEHET (%)	NAISET (%)	ARAB YHT.	MIEHET (%)	NAISET (%)
Espoo	5 448	43	57	4 891	49	51	2 283	65	35	1 719	49	51	2 643	62	38
Helsinki	15 347	40	60	9 493	46	54	5 681	69	31	6 987	52	48	5 403	68	32
Vantaa	6 466	44	56	6 534	52	48	1 214	63	37	1 710	50	50	2 217	65	35
Pääkaupunkiseutu yhteensä (pl. Kauniainen)	27 261	42	58	20 918	49	51	9 178	67	33	10 416	51	49	10 263	66	34
KOKO MAA	65 111	40	60	40 793	49	51	16 931	67	33	13 559	52	48	20 584	65	35
Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus (%)	42			51			54			77			50		

Lähde: kotitietokanta, Tilastokeskus

Venäjänkieliset ovat koko maan tavoin myös pääkaupunkiseudulla selvästi suurin ulkomaalaistaustainen kieliryhmä, mutta näiden kolmen kaupungin venäjänkieliset muodostavat selvästi alle puolet kaikista Suomen venäjänkielisistä. Suomen vironkielisistä ja arabiankielisistä pääkaupunkiseudulla asuu melko tarkalleen puolet, englanninkielisistä vähän suurempi osuus. Merkittävimmän poikkeaman muodostavat somalinkieliset, joista lähes 80 prosenttia asuu Espoossa, Helsingissä tai Vantaalla.

Taulukosta 1 ilmenevät myös eri kieliryhmien sukupuolijakaumat asuin-kunnittain tai -alueittain. Arabian- ja englanninkielisistä jopa kaksi kolmasosaa on miehiä niin pääkaupunkiseudulla kuin koko Suomessakin. Muissa kieliryhmissä sukupuolijakauma on tasaisempi, joskin Suomen venäjänkielisessä väestössä on selvä naisten yliedustus.

Somalinkielisissä korostuvat nuoret, arabiankielisissä miehet ja yksinasuvat

Taulukosta 2 näkyvät käsillä olevaan tutkimukseen osallistuneiden perustiedot. Kustakin kieliryhmästä on vähintään 300 vastaajaa. Vastaajien sukupuolijakauma vastaa melko hyvin rekisteripohjaista tietoa naisten ja miesten osuuksista eri kieliryhmissä. Englannin- ja arabiankielisten ryhmissä on selvästi enemmän miehiä kuin naisia, ja venäjänkielisissä on puolestaan lievä naisenenemmistö.

Myös vastaajien ikärakenne vastaa melko hyvin koko väestön ikäjakamaa. Etenkin somalinkielinen väestö pääkaupunkiseudulla on varsin nuorta, kun taas vanhempiin ikäluokkiin kuuluvia on lähinnä venäjänkielisten ja englanninkielisten ryhmissä.

Somalinkielisistä vastaajista viidennes on syntynyt Suomessa, muissa kieliryhmissä tämä on selvästi harvinaisempaa. Somalinkieliset maahanmuuttajat ovat käytännössä kaikki syntyneet Somaliassa ja vironkielisistä lähes kaikki Virossa. Muissa kieliryhmissä on enemmän hajontaa.

Venäjänkielisistä noin neljä viidesosaa on syntynyt Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa ja noin kymmenesosa Virossa. Arabiankielisistä noin kaksi kolmasosaa on syntynyt Irakissa ja 12 prosenttia Syyriassa. Englanninkielisistä suurin osa on joko Isossa-Britanniassa (42 %) tai Yhdysvalloissa (35 %) syntyneitä.

Kaksi kolmasosaa somalinkielisistä vastaajista asuu kotitaloudessa, jossa on lapsia. Lapsettomien pariskuntien osuus on somalinkielisillä hyvin pieni. Lapsitalouksien osuus kaikista kotitalouksista on matalin venäjänkielisillä, joista puolet asuu joko yhden hengen kotitaloudessa tai lapsettomana

Taulukko 2. Vastanneiden ikä, sukupuoli, synnyinmaa ja kotitalouden rakenne kieliryhmittäin (%)

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
sukupuoli					
mies	40	47	72	55	67
nainen	60	53	28	45	33
ikä					
alle 30-vuotias	22	23	10	46	28
30–39	27	33	23	24	39
40–49	22	23	28	17	16
50–64	22	21	32	12	14
65–	7	0	8	1	2
synnyinmaa					
Suomi	1	2	1	20	
Somalia				78	
Neuvostoliitto	22				
Venäjä	61				
Viro	9	96			
Irak					68
Syyria					12
USA			35		
Iso-Britannia			42		
muu	7	2	22	2	20
kotitalouden tyyppi					
yhden hengen talous	25	19	17	18	35
lapseton pariskunta	25	15	28	4	10
muu aikuistalous	13	13	11	14	12
lapsitalous	37	53	44	64	43
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

RUS=venäjänkieliset
SOM=somalinkieliset

EST=vironkieliset
ARAB=arabiankieliset

ENG=englanninkieliset

pariskuntana. Yksin asuvien osuus on puolestaan korkein arabiankielisisillä. Vironkielisistä hieman yli ja englanninkielisistä vähän alle puolet asuu kotitaloudessa, jossa on lapsia. Englanninkielisistä noin neljännes asuu pariskuntataloudessa, jossa ei ole lapsia.

Kokonaisuudessaan taustamuuttujien tarkastelu osoittaa, että tutkimuksen aineisto antaa varsin edustavan kuvan näihin kieliryhmiin kuuluvista henkilöistä pääkaupunkiseudulla ja etenkin somalinkielisten osalta myös koko Suomessa.

Yli puolet vironkielisistä tullut työn perässä, muissa ryhmissä työperusteisuus harvinaista

Toistaiseksi ei ole ollut saatavilla rekisteripohjaisia tietoja Suomeen muuttaneiden maahanmuuton syystä tai oleskeluluvan perusteesta. Vuonna 2014 toteutetussa Tilastokeskuksen, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen Ulkomaalaistaustaisten työ- ja hyvinvointitutkimuksessa (UTH-tutkimus) selvitettiin näitäkin asioita osana laajaa käyntihaastattelututkimusta.¹⁶ UTH-tutkimuksesta saatuja tuloksia verrataan tässä raportissa soveltuvissa kohdissa tämän tutkimuksen tuottamaan aineistoon.

UTH-tutkimus vahvisti ensinnäkin eri lähteistä saatua käsitystä, jonka mukaan perheperusteinen muutto on ollut tärkein yksittäinen Suomeen muuton syy tai oleskeluluvan saamisen peruste. Pääkaupunkiseudulla perhesyistä muuttaneiden osuus oli 53 prosenttia vuonna 2014, hieman alempi kuin muualla Suomessa. Työ on ollut toiseksi yleisin maahanmuuton syy, ja työperusteisesti muuttaneiden osuus oli puolestaan korkeampi pääkaupunkiseudulla kuin muualla Suomessa. Noin joka kymmenes Suomeen muuttanut on tullut ensisijaisesti pakolaisena tai turvapaikanhakijana. Pakolaistaustaisten osuus ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2014 pääkaupunkiseudulla hieman alempi kuin seudun ulkopuolisessa Suomessa.¹⁷

Tämän tutkimuksen tuottamien tietojen avulla voimme katsoa tarkemmin Suomeen muuton perustetta kieliryhmittäin (**taulukko 3**). Pääkaupunkiseudun venäjänkielisistä vastaajista melko tarkalleen puolet on muuttanut maahan perhesyistä. Vajaa viidennes (17 %) oli muuttanut inkerinsuomalaisena paluumuuttajana ja työperusteisesti muuttaneita on 13 prosenttia.

Vironkielisistä valtaosa (57 %) on tullut Suomeen työn takia ja reilu kolmannes perhesyistä. Nämä kaksi maahanmuuttoperustetta muodostavat ylivoimaisesti suurimman osuuden myös englanninkielisillä, joskin perheperusteisesti muuttaneita on selvästi enemmän, lähes kaksi kolmasosaa (62 %).

Somalin- ja arabiankielisistä suuri osa on tullut Suomeen pakolaisina tai turvapaikanhakijoina (62 % ja 72 %). Perheperusteisesti muuttaneita on molemmissa ryhmissä alle viidennes.

Kolmannes somalinkielisistä ja viidennes venäjänkielisistä vastaajista on asunut Suomessa pidempään kuin 20 vuotta. Englanninkielisistäkin reilusti yli puolet on asunut Suomessa vähintään 11 vuotta ja neljännes yli 20 vuotta.

Pääkaupunkiseudun vironkielisistä vastaajista kaksi kolmasosaa on asunut Suomessa korkeintaan kymmenen vuotta, ja arabiankielisistä yli puolet korkeintaan neljä vuotta.¹⁸ Tulokset ovat Suomen maahanmuuttohistoriaa ajatellen loogisia, ja tältäkin osin voi todeta, että tutkimukseen osallistuneet edustavat varsin hyvin kyseisiä kieliryhmiä kokonaisuudessaan.¹⁹

Taulukko 3. Tärkein Suomeen muuton syy ja Suomessa asumisen kesto kieliryhmittäin²⁰ (%)

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
tärkein syy muuttaa Suomeen					
oma työ	13	57	17	1	2
perhesyyt tai avioliitto	51	36	62	16	18
opiskelu	12	1	8	3	4
pakolaisuus, turvapaikanhaku tai kv-suojelu	1	0	0	62	72
paluumuutto	17	0	0	0	0
olen syntynyt Suomessa	1	2	1	18	0
muu/en osaa sanoa	5	4	12	1	4
asunut Suomessa					
1–4 vuotta	26	21	9	18	56
5–10 vuotta	31	45	32	23	29
11–20 vuotta	24	28	35	27	10
enemmän kuin 20 vuotta	19	6	24	32	5
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

Englanninkieliset korkeasti koulutettuja, somalinkieliset hallitsevat suomen kielen

Tiedot Suomeen muuttaneiden koulutustasosta ovat olleet puutteellisia, koska suuri osa ulkomailla suoritetuista tutkinnoista puuttuu kotimaisesta tutkintorekisteristä. Näin ollen maahanmuuttajia on usein pidetty heikommien koulutettuina kuin mikä heidän koulutustasonsa tosiasiallisesti on ollut.

Tähänkin asiaan UTH-tutkimus toi parannusta. Sen avulla voitiin todeta, että kolmasosa tutkimuksen ikäryhmään kuuluneista ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2014 korkeasti koulutettuja. Pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisista lähes 40 prosenttia oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Korkeasti koulutettujen osuus oli pääsääntöisesti korkea muista länsimaista tulleilla. Virolaistaustaisissa oli puolestaan paljon vähälle koulutukselle jääneitä, ja esimerkiksi monilla afrikkalaistaustaisilla oli korkeintaan toisen asteen tutkinto.²¹

Tämän tutkimuksen aineisto vahvistaa myös nämä havainnot ja tarjoaa asiasta lisää tietoa (**taulukko 4**).²² Englanninkielisistä vastaajista kolmella neljäsosalla on takanaan vähintään 16 vuotta koulu- ja opiskeluvuotia, minkä voi katsoa vastaavan korkea-asteen tutkinnon suorittamista. Yhtä paljon opintoja ovat suorittaneet kolmannes venäjänkielisistä ja arabiankielisistä. Miltei puolella venäjänkielisistä opinnot ovat kuitenkin jääneet 10–12 vuoteen eli noin toisen asteen tutkinnon suorittamisen tasolle, ja sama koskee vironkielisiä.

Somalinkielisistä jopa yli kolmanneksella kouluvuotia on korkeintaan kuusi. Myös arabiankielisistä suuri osa (31 %) on saanut enintään yhdeksän vuotta koulutusta, eli etenkin tässä kieliryhmässä koulutuksen variaatio on hyvin suuri.²³

Koko Suomessa vajaalla viidenneksellä maahanmuuttajista oli vuonna 2014 äidinkielen tasoinen suomen tai ruotsin taito. Pääkaupunkiseudulla prosenttiosuus oli hieman matalampi, ja heikosti sekä suomea että ruotsia osaavien osuus oli lähes kolmekymmentä prosenttia.²⁴

Tutkimusaineisto osoittaa, että suomea äidinkielen tasoisesti osaavien osuus on korkein somalinkielisten keskuudessa (29 %). Tulos kertoo osittain siitä, että kielitaito yleensä kehittyy maassaoloajan myötä. Siihen vaikuttaa myös se, että isohko osuus somalinkielisistä on Suomessa syntyneitä.

Englanninkielisistä varsin monet (41 %) ovat suomen kielen osaajina aloittelijan tasolla. Tämä johtunee suomalaisten keskimäärin hyvästä englannin taidosta: englanninkieliset eivät välttämättä koe tarvitsevansa suomen tai ruotsin kielen taitoa.

Taulukko 4. Kouluvuosien määrä ja suomen kielen taito kieliryhmittäin (%)

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
kouluvuosien määrä					
0–6	0	0	1	37	16
7–9	8	5	1	9	15
10–12	45	48	5	29	20
13–15	15	32	17	17	16
16 tai enemmän	32	15	75	8	33
suomen kielen taito					
aloittelija/ei puhu lainkaan	25	28	41	15	52
keskitaso	47	45	36	43	36
edistynyt	22	16	18	13	9
äidinkieli	6	11	4	29	3
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

Vironkielisten ja venäjänkielisten suomen osaamisen profiilit ovat varsin samanlaisia. Tämäkin tutkimus vahvistaa sen, että melko suuri osa varsinkin nuoremmista vironkielististä ei juuri suomea osaa. Koska suuri osa arabiankielististä on ollut Suomessa melko vähän aikaa, on ymmärrettävää, että heidänkin suomen kielen taidossaan on puutteita.

Vironkieliset työllistyvät, arabian- ja somalinkieliset opiskelevat

Maahanmuuttajien ja muiden ulkomaalaistaustaisten työllisyystilannetta ja asemaa työmarkkinoilla on tutkittu Suomessa runsaasti.²⁵ Niin sanotun kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisen väestön välillä on selviä eroja työllisyydessä ja työttömyydessä suomalaistaustaisten eduksi, mutta pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisten ja muun Suomen suomalaistaustaisten työllisyysasteen välinen ero oli vuonna 2014 melko pieni.²⁶

Eri kieliryhmiin kuuluvien tilanne työmarkkinoilla vaihtelee suuresti. **Taulukko 5** osoittaa, että puolet pääkaupunkiseudun somalin- ja arabiankielististä on työvoiman ulkopuolella, etenkin opiskelijoina, mutta myös kodin- tai lapsenhoitotehtävissä. Lisäksi arabiankielististä vastaajista viidennes

Taulukko 5. Tilanne työmarkkinoilla ja sosioekonominen asema kieliryhmittäin (%)

AMMATTIASEMA	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
johtava asema	14	2	5	0	1
ylempi toimihenkilö	25	2	30	1	3
toimihenkilö	1	20	8	0	0
työntekijä	14	56	15	39	9
yrittäjä	11	5	21	1	5
työlliset yhteensä	65	85	79	41	18
opiskelija	12	7	7	39	44
eläkeläinen	7	1	6	3	3
kotiäiti/-isä/kotona oleva puoliso	5	4	1	9	14
työvoiman ulkopuolella yhteensä	24	12	14	51	61
työttömät	11	3	6	8	20
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

oli työttömänä. Työllisyysaste eli työllisten osuus ikäluokasta oli erittäin korkea vironkielisillä, mutta myös englanninkielisillä.²⁷

Sosioekonomisen aseman osalta vironkieliset ja somalinkieliset olivat hyvin usein työntekijäammateissa, kun taas englanninkielisistä noin kolmannes on johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä. Myös yrittäjiä oli englanninkielisissä melko paljon (21 %).

Venäjänkielisistä melko suuri osa oli johtavassa asemassa tai ylempi toimihenkilö, vaikka kieliryhmään kuuluvien työllisyystilanne yleisesti ottaen oli esimerkiksi vironkielisiin verrattuna selvästi heikompi.²⁸ Venäjänkielisiäkin oli melko paljon työvoiman ulkopuolella olevia henkilöitä.

Somalinkielisillä opiskelijoiden korkea osuus heijastaa osin heidän painottumistaan nuorempiin ikäluokkiin (mukana siis myös Suomessa syntyneitä). Somalinkielisissä on kuitenkin jonkin verran myös aikuisopiskelijoiksi luokiteltavia. Arabiankielisistä opiskelijoista osalla lienee maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen liittyvät opinnot vielä kesken.

Osa-aikatyö (alle 15 työtuntia viikossa) ja puolipäivätyö (15–31 työtuntia viikossa) ovat yleisimpiä venäjän-, englannin- ja somalinkielisten joukos-

Taulukko 6. ”Ottaan huomioon oman koulutustasosi, työkokemuksesi ja taitosi, oletko mielestäsi ylikoulutettu nykyiseen työhösi?” (%)

Mukana vain työelämässä olevat vastaajat

Kokeeko olevansa ylikoulutettu työhönsä?	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
Kyllä	45	32	29	34	53
Ei	44	48	69	46	28
Ei osaa sanoa	10	20	2	20	19
Yhteensä	100	100	100	100	100

sa. Työelämässä olevista somalinkielisistä lähes puolet on puolipäivä- tai osa-aikatyössä. Vironkielisistä vastaajista sen sijaan vain 8 prosenttia on puolipäivä- tai osa-aikatyössä.²⁹ Ero somalin- ja vironkielisten välillä on todella huomattava tulomuodostusta ajatellen.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, kokeeko vastaaja olevansa ylikoulutettu nykyiseen työhönsä. **Taulukossa 6** tarkastellaan vain työllisiä vastaajia. Arabian- ja venäjänkieliset kokevat olevansa useimmin ylikoulutettuja työhönsä. Arabiankielisistä hieman yli puolet ja venäjänkielisistä hieman alle puolet kokee olevansa koulutustaan, työkokemustaan ja taitojaan vastaamattomassa työssä. Toisaalta arabiankielisistä vain joka viides on työelämässä.

Viron-, englannin- ja somalinkielisissä osuus on noin yksi kolmasosa. Toisaalta peräti 69 prosenttia englanninkielisistä kokee olevansa sopivassa asemassa työelämässä. Viidesosalle somalin- ja arabiankielisistä kysymys oli hankala, eivätkä he osanneet ottaa siihen kantaa. Tulokset osoittavat kuitenkin, että työmarkkina-asemaan on suhteelliseen laajaa tyytymättömyyttä kielivähemmistöissä.³⁰

Somalinkieliset ovat uskonnollisimpia

Vastaajien taustatietona voidaan lopuksi käsitellä vielä heidän käsityksiään omasta uskonnollisuudestaan. Suomen evankelisluterilaisella kirkolla on väestön keskuudessa yhä selvästi suurimman kirkkokunnan asema, vaikka suomalaista kulttuuria ja uskonnollista elämää voi pitää varsin maallistuneena. Suomalaisesta aikuisväestöstä noin 70 prosenttia kuuluu evankelisluteri-

**Taulukko 7. Uskonnollisuuden aste
(Pidätkö itseäsi uskonnollisena?) (%)**

USKONNOLLISUUDEN ASTE	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
ei lainkaan uskonnollinen	27	41	50	1	8
ei kovinkaan uskonnollinen	21	14	14	0	19
jonkin verran uskonnollinen	44	21	21	13	47
hyvin uskonnollinen	6	3	13	84	13
en halua sanoa/en osaa sanoa	3	21	2	2	14
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

laiseen kirkkoon ja muiden kirkkokuntien osuudet ovat hyvin pieniä. Hyvin uskonnollisena itseään pitää vain noin kymmenen prosenttia.³¹

Uskonnollisuuden aste vaihtelee voimakkaasti kieliryhmän mukaan (**taulukko 7**). Somalinkieliset ovat selvästi uskonnollisimpia: peräti 84 prosenttia kokee itsensä hyvin uskonnolliseksi. Arabiankielisistä vajaa puolet sanoi olevansa jonkin verran uskonnollisia, mutta vain 13 prosenttia on hyvin uskonnollisia ja 27 prosenttia ei ole kovinkaan tai lainkaan uskonnollisia. Joka seitsemäs arabiankielinen ei halua tai osaa kertoa uskonnollisuudestaan, ja joka viides vironkielinen vastasi samalla tavalla.

Vironkielisistä 41 ja englanninkielisistä 50 prosenttia ei ole lainkaan uskonnollisia. Venäjänkieliset ovat sen sijaan vironkielisiä selvästi uskonnollisempia: puolet venäjänkielisistä pitää itseään ainakin jonkin verran uskonnollisina.

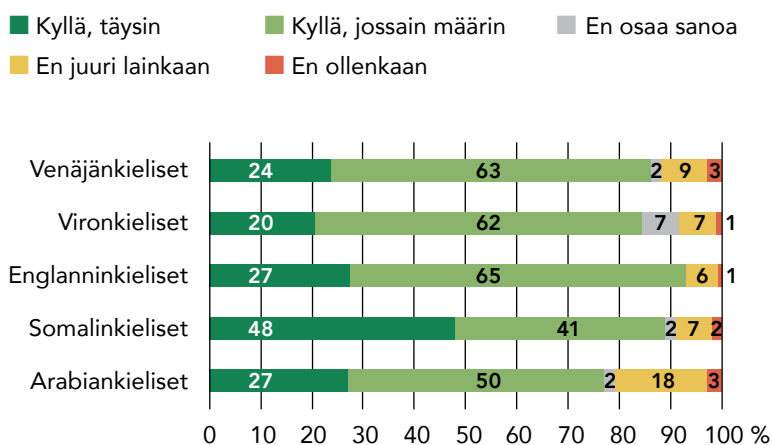
Kiinnittyminen Suomeen ja samastuminen suomalaisuuteen

Vähemmistö kokee itsensä suomalaisiksi, mutta yhteiskunta koetaan omaksi

Maahanmuuttajien kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja samastuminen suomalaisuuteen olisivat kotoutumisen kannalta hyviä asioita. Ulkopuolisuuden tunne yhteiskunnasta vaikeuttaa asioiden järjestämistä asuinmaassa ja heikentää elämän laatua.

Kuviossa 2 on tarkasteltu yhteiskunnallista kiinnittymistä. Kaikissa kieli-ryhmissä osallisuuden kokemus on voimakasta. Venäjän-, viron-, englannin- ja arabiankielisten jakaumat ovat hyvin lähellä toisiaan. Näissä ryhmissä vähintään viidesosa kokee olevansa täysin osa suomalaista yhteiskuntaa, ja noin 80 prosenttia kokee yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ainakin jossain määrin. Somalinkielisistä miltei puolet kokee olevansa täysin kiinnittynyt suomalaiseen yhteiskuntaan. Itsensä täysin ulkopuoliseksi määrittä vain ani harva.

Kuvio 2. Koetko olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa? (%)

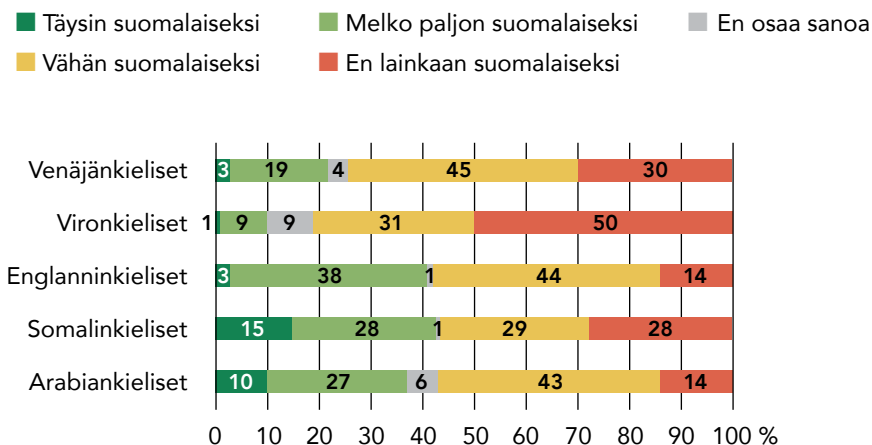
Iällä, koulutuksella tai työllisyystilanteella ei ole juuri vaikutusta siihen, tuntevatko näihin ryhmiin kuuluvat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Sukupuolella sen sijaan on: miehet kokevat kaikissa kieliryhmissä hieman naisia useammin olevansa täysin osa suomalaista yhteiskuntaa. Erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria. Pienimmät erot ovat vironkielisten kohdalla (noin kolme prosenttiyksikköä) ja suurimmillaan englannin- ja somalinkielisten kohdalla (noin kymmenen prosenttiyksikköä).

Myös Suomessa vietetyt vuodet ja kielitaito vaikuttavat. Esimerkiksi alle neljä vuotta Suomessa asuneista venäjänkielisistä vain 7 prosenttia kokee olevansa täysin osa suomalaista yhteiskuntaa, yli 20 vuotta Suomessa asuneista melkein puolet (46 %). Sama trendi on havaittavissa myös kielitaidon osalta. Suomea äidinkielen tasoisesti puhuvat kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa huomattavasti useammin kuin suomen kieltä aloittelijan tasolla puhuvat. Erot ovat selvimpiä venäjän- ja vironkielisten kohdalla.

Somalinkielisillä Suomessa vietetyt vuodet tai kielitaito eivät kuitenkaan vaikuta kovin voimakkaasti. Noin puolet (48 %) alle neljä vuotta Suomessa asuneista sekä noin puolet (48 %) yli 20 vuotta Suomessa asuneista kokevat itsensä täysin osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Suomen kielen taidoiltaan itsensä aloittelijaksi määrittelevistä somalinkielisistä 38 prosenttia kokee olevansa täysin osa suomalaista yhteiskuntaa, äidinkielen tasoisesti suomea puhuvista 49 prosenttia.

Kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja osallisuuden kokemus eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että näihin kieliryhmiin kuuluvat henkilöt samastuisivat yhtä vahvasti myös suomalaisuuteen (**kuvio 3**). Enemmistö kaikkiin kieliryhmiin kuuluvista kokee itsensä vain vähän tai ei lainkaan suomalaiseksi. Vähiten suomalaisiksi itsensä kokevat vironkieliset, joista vain kymmenen prosenttia kokee itsensä täysin tai melko paljon suomalaiseksi. Vironkieliset saattavat mieltää kysymyksen vahvasti äidinkielen kautta, koska Virossa on selkeä jako vironkielisiin ja venäjänkielisiin. Aineiston venäjänkielisistä Virossa syntyneistä vastaajista noin 40 prosenttia ei tunne itseään virolaiseksi. Venäjänkielisistäkin vain viidennes (22 %) tuntee itsensä suomalaiseksi. Englannin-, somalin- ja arabiankielisistä vähintään melko paljon suomalaiseksi itsensä kokee noin 40 prosenttia.

Kuvio 3. Missä määrin koet itsesi suomalaiseksi tällä hetkellä? (%)

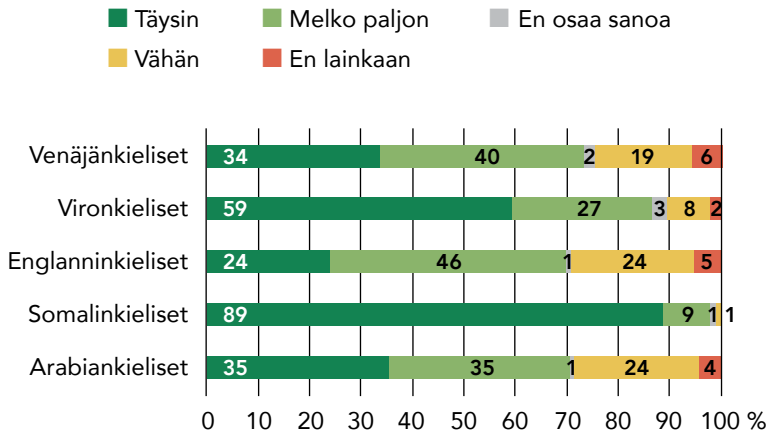
Ammattitaustalla, koulutuksella, sukupuolella tai kotitalouden tyypillä ei ole suurta vaikutusta siihen, kuinka suomalaiseksi vastaajat itsensä kokevat. Somalinkielisten miesten ja naisten välillä on tosin eroja. Somalimiehet (51 % melko paljon tai täysin) tuntevat itsensä useammin suomalaisiksi kuin somalinaiset (34 % melko paljon tai täysin).

Sen sijaan ikä, suomen kielen taito ja Suomessa vietetyt vuodet ovat yhteydessä suomalaiseksi samastumiseen.³² Mitä iäkkäämmästä vastaajasta on kysymys, sitä todennäköisemmin hän kokee itsensä suomalaiseksi. Maassaoloajan vaikutus alkaa näkyä erityisesti silloin, kun vastaaja on asunut Suomessa yli kymmenen vuotta.

Myös maahantulon syy vaikuttaa: työn takia Suomeen muuttaneet tuntevat kieliryhmästä riippumatta itsensä keskimääräistä vähemmän suomalaisiksi. Työperusteisia maahanmuuttajia on näissä kieliryhmissä keskimääräistä enemmän juuri vironkielisissä.

Mielenkiintoinen yksityiskohta samastumisessa suomalaiseksi liittyy somalinkieliisiin. Sekä Suomessa syntyneistä että Somaliassa syntyneistä somalinkielisistä runsas 40 prosenttia kokee itsensä melko tai täysin suomalaisiksi. Tulosta voi tulkita niin, että somalinkielisistä kokevat integroituvansa hyvin Suomeen ja suomalaisuuteen synnyinmaastaan riippumatta. Toisaalta se tarkoittaa myös sitä, että Suomessa syntyneillä somalinkielisilläkin voi

Kuvio 4. Kuinka venäläinen, virolainen, brittiläinen, somalialainen, irakilainen jne. koet olevasi? (%)

olla vaikeuksia suomalaisuuteen identifioitumisessa. Suomessa kasvaminen ei itsessään lisää suomalaisuuteen samastumista.³³

Haastateltavilta kysyttiin myös heidän identifioitumistaan omaan tai perheen lähtömaahan. He saivat ensin määritellä oman taustansa vastaamalla kysymykseen *"mistä maasta sinä olet tai sukusi on lähtöisin"*. Tämän jälkeen vastaajilta kysyttiin heidän samastumistaan kyseiseen maahan tai sen kansalaisiin: Kuinka venäläiseksi, virolaiseksi tai irakilaiseksi jne. vastaaja itsensä kokee (**kuvio 4**)?

Samastuminen lähtömaahan on tärkeää kaikissa kieliryhmissä, mutta kieliryhmien välillä on silti merkittäviä painotuseroja.³⁴ Yleisintä samastuminen lähtö- tai taustamaan kansalliseen, kulttuuriseen tai kielelliseen viiteryhmään on somalinkielisillä. Heistä lähes kaikki samastuvat täysin tai melko paljon somalialaisuuteen. Myös Suomessa syntyneet kokevat itsensä hyvin somalialaisiksi. Somaliyhteisö on Suomessa tiivis, mikä kasvattaa todennäköisyyttä sille, että somalien kulttuuriset traditiot ja kiinnittyminen somalialaisuuteen siirtyvät sukupolvelta toiselle.

Vironkieliset samastuvat lähtömaahansa toiseksi eniten. Heistä noin 60 prosenttia kokee itsensä täysin virolaisiksi. Venäjän- ja arabiankielisistä sen sijaan enää vain noin kolmannes ja englanninkielisistä vain noin neljännes kokee itsensä täysin venäläiseksi, irakilaiseksi, yhdysvaltalaiseksi tai britiksi jne.

Venäjänkielisten kohdalla mielenkiintoinen ero liittyy vastaajien koulutukseen. Korkeasti koulutetuilla venäläisillä on hieman keskimääräistä vahvemmat siteet kotimaahansa kuin vähemmän koulutetuilla.

Suomessa vietettyjen vuosien määrä on koko aineistossa vain heikossa yhteydessä lähtömaahan identifiointumiseen: alle neljä vuotta Suomessa asuneilla on vain hieman vahvemmat siteet lähtömaahan kuin muilla.

Neljä erilaista identiteettiorientaatiota – samastumista suomalaisuuteen vai lähtömaahan?

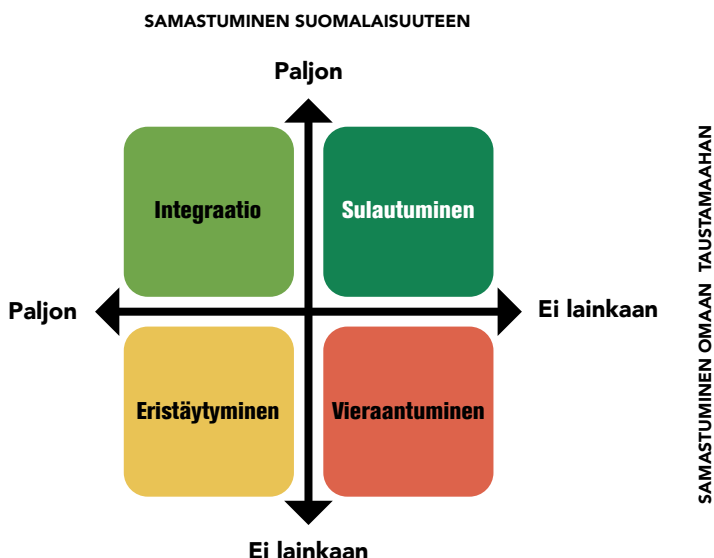
Kuviot 2–4 osoittavat mielenkiintoisella tavalla, ettei kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan ole sama asia kuin itsensä kokeminen suomalaiseksi. Lähes kaikki kielivähemmistöjen edustajat kokevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa, mutta samanaikaisesti lähtö- tai taustamaan tuottama identiteetti säilyy monilla vahvana. Kokemus suomalaisuudesta on huomattavasti harvinaisempaa.

Rinnakkaiset identiteetit eivät ole kovin harvinaisia: ihminen voi esimerkiksi kokea itsensä sekä täysin suomalaiseksi että täysin somaliksi. Kuten edellä mainittiin, virallisessa suomalaisessa kotouttamispolitiikassa katsotaan, ettei suomalaisuuteen integroitumisen tarvitse tarkoittaa aikaisemmasta identiteetistä luopumista. Päinvastoin, omasta kielestä ja kulttuurista katsotaan olevan jopa hyötyä niin yksilölle kuin yhteiskunnalle.

Päällekkäisten samastumisen kohteiden yleisyyttä voidaan selvittää ristiintaulukoimalla samastumista yhtäältä suomalaisuuteen ja toisaalta lähtö- tai taustamaan sekä sen mukaiseen kielelliseen, kansalliseen tai kulttuuriseen yhteisöön. Ristiintaulukointi tuottaa identiteettiorientaation, jonka avulla voidaan paremmin analysoida myös tähän tutkimukseen osallistuneiden samastumisen kohteita.

Neljä erilaista identiteettiorientaatiota ovat integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio (**kuva 1**). Integraatio-orientaatioissa henkilö samastuu sekä suomalaisuuteen että omaan taustamaahansa. Assimilaation tai sulautumisen tapauksessa henkilö samastuu suomalaisuuteen, mutta hän ei koe taustamaataan tai sen kulttuuria itselleen läheiseksi. Eristäytymis- tai separaatio-orientaatiosta on kyse silloin, kun maahanmuuttaja tai vähemmistöön kuuluva henkilö ei kiinnity lainkaan suomalaisuuteen, vaan samastuu vain omaan taustamaahansa tai -yhteisönsä. Vieraantumisen eli marginalisaatio kuvaa tilannetta, jossa henkilö ei samastu suomalaisuuteen eikä taustamaahansa tai sen kulttuuriin.³⁵

Kuva 1. Identiteetin muodostumisen orientaatiot

Lähde: Larja 2017

Taulukko 8 osoittaa, että eri kieliryhmien välillä on selkeitä eroja sen suhteen, voidaanko niihin kuluvia ihmisiä luonnehtia integraation, sulautumisen, eristäytymisen vai vieraantumisen kautta. Kaikissa kieliryhmissä tavallisinta on samastuminen pelkästään lähtömaahan. Vironkieliset erottuvat kuitenkin muista ryhmistä. Heidstä yli 80 prosenttia kokee itsensä virolaiseksi, mutta ani harva suomalaiseksi. Heidän kohdallaan voidaan siis puhua vahvasta eristäytymisorientaatiosta.

Vironkieliset tuntevat itsensä niin vahvasti virolaisiksi, että merkittäviä väestöryhmäkohtaisia eroja ei kieliryhmän sisällä ole. Edes pitkä maassaoloaika ei muuta kuvaa olennaisesti. Suomessa vähintään kymmenen vuotta asuneistakin lähes kolme neljäsosaa samastuu pelkästään Viroon.

Miltei kaikki somalinkieliset kokevat olevansa somaleja, mutta tämä ryhmä jakautuu vielä kahtia. Vajaa puolet (43 %) tuntee itsensä sekä suomalaisiksi että somaleiksi eli he yhdistävät kaksi kansallista identiteettiä keskenään. Missään muussa ryhmässä integroituneiden osuus ei ole yhtä suuri. Hieman yli puolet (56 %) somalinkielisistä tuntee itsensä somaleiksi, mutta ei suomalaisiksi. Assimiloituneita tai marginalisoituneita ei ole somalinkielisten keskuudessa käytännössä lainkaan.

Taulukko 8. Identiteettiorientaatiot eri kieliryhmissä (%)

VENÄJÄNKIELISET	Tuntee itsensä venäläiseksi	Ei tunne itseään venäläiseksi
Tuntee itsensä suomalaiseksi	12	11
Ei tunne itseään suomalaiseksi	62	15

VIRONKIELISET	Tuntee itsensä viroläiseksi	Ei tunne itseään viroläiseksi
Tuntee itsensä suomalaiseksi	5	5
Ei tunne itseään suomalaiseksi	83	6

ENGLANNINKIELISET (YHDYSVALTALAINEN, BRITTI JNE.)	Tuntee itsensä lähtömaan kansalaiseksi	Ei tunne itseään lähtömaan kansalaiseksi
Tuntee itsensä suomalaiseksi	26	16
Ei tunne itseään suomalaiseksi	44	14

SOMALINKIELISET	Tuntee itsensä somaliksi	Ei tunne itseään somaliksi
Tuntee itsensä suomalaiseksi	43	1
Ei tunne itseään suomalaiseksi	56	0

ARABIANKIELISET (IRAKILAINEN, SYIRIALAINEN JNE.)	Tuntee itsensä lähtömaan kansalaiseksi	Ei tunne itseään lähtömaan kansalaiseksi
Tuntee itsensä suomalaiseksi	24	16
Ei tunne itseään suomalaiseksi	46	14

■ Integraatio ■ Sulautuminen ■ Eristäytyminen ■ Vieraantuminen

Somalinkielisistä miehistä suomalaiseen kulttuuriin sulautuneita on noin puolet, mutta naisista vain reilu kolmannes. Eristäytyneiden osuus on puolestaan naisten keskuudessa (65 %) hieman suurempi kuin miehillä (49 %).

Suomessa syntyneiden ja Somaliassa syntyneiden jakaumat ovat lähes identtisiä, mutta maassaoloajalla on merkitystä. Neljäsosa maassa enintään kymmenen vuotta olleista samastui sekä suomalaisuuteen että somalialaisuuteen. Yli kymmenen vuotta Suomessa asuneista noin puolet on omaksunut niin sanotun integraatio-orientaation.

Perhesyiden vuoksi Suomeen tulleet somalit (72 %) ovat integroituneet useammin kuin itse pakolaisina tulleet (37 %). Myös kouluttautuminen lisää

todennäköisyyttä tuntea itsensä sekä somalialaiseksi että suomalaiseksi. Korkeintaan kuusi vuotta kouluja käyneistä peräti 71 prosenttia tuntee olevansa somalialaisia, mutta eivät suomalaisia.

Venäjänkielisten identiteetti-orientaatio on samankaltainen kuin vironkielisillä, mutta he sijoittuvat eri kategorioihin tasaisemmin. Noin 60 prosenttia venäjänkielististä kokee itsensä venäläiseksi, mutta eivät suomalaisiksi. Muihin kombinaatioihin kuuluu 11–15 prosenttia venäjänkielististä.

Erityinen ryhmä venäjänkielisten sisällä ovat inkerinsuomalaiset paluumuuttajat, joista 27 prosenttia tuntee itsensä sekä suomalaiseksi että venäläiseksi. Joka viides venäjänkielinen paluumuuttaja ei kuitenkaan tuntenut itseään sen kummemmin suomalaiseksi kuin venäläiseksikään. Itsensä tunteminen pelkästään venäläiseksi vähenee kuitenkin yli kymmenen Suomessa vietetyn vuoden jälkeen.

Arabiankielisten ja englanninkielisten jakaumat ovat lähes identtisiä. Molemmissa ryhmissä hieman alle puolet samastuu taustamaahansa tai sen kulttuuriin ilman suomalaisuuteen identifioitumista. Noin neljäsosalla on puolestaan kahden kansallisen identiteetin yhdistelmä.

Molemmissa ryhmissä joka kuudes kokee itsensä pelkästään suomalaiseksi. Joka seitsemäs on puolestaan tämän nelikentän terminologialla vieraantunut: he eivät samastu Suomeen eivätkä lähtö- tai taustamaahansa tai niiden mukaiseen kulttuuriin.

Perhesyistä muuttaneista arabiankielististä peräti 61 prosenttia samastuu ainoastaan lähtömaahansa ja vain kahdeksan prosenttia samastuu lähtömaan lisäksi myös suomalaiseksi. Pakolaisina tulleiden keskuudessa vastaavat osuudet olivat 42 ja 18 prosenttia. Voi olla, että pakolaisina muuttaneet eivät halua kokea itseään esimerkiksi irakilaisiksi tai syyrialaisiksi, koska he ovat paenneet lähtömaansa oloja. Sen sijaan osa heistä on valmis identifioitumaan pelkästään suomalaisuuteen.

Osaltaan vastauksiin voi myös vaikuttaa monien arabiankielisten vakiintumaton asema Suomessa. Valtaosa on tullut maahan turvapaikanhakijoina, ja kolmannes vastaajista on asunut Suomessa alle kolme vuotta. Osa ei kenties halua tästä syytä painottaa lähtömaansa merkitystä.

Somalinkieliset kiinnittyvät muita voimakkaammin lähialueisiin, mutta myös lähtömaahansa

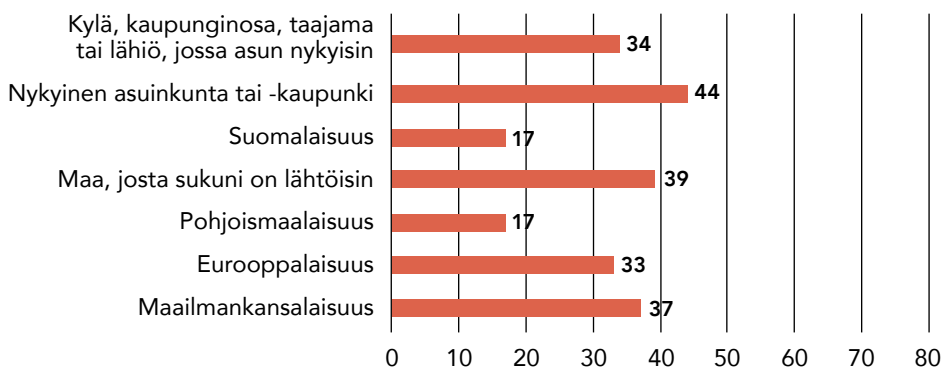
Ihmisten identiteettien rakentumista on usein ajateltu alueellisesti laajenevien sosiaalisten kehien kautta. Tässä mallissa ensimmäinen kehä muodostuu kodista ja perheestä, josta se laajenee sukuun ja kotiseutuun, heimoon ja maakuntaan sekä kansallisuuteen ja valtioon.

Viime vuosikymmeninä on paljon puhuttu siitä, miten yhtäältä paikallisuus ja toisaalta valtiota ja kansakuntaa laajemmat ylikansallisuus ja globaalisuus ovat haastaneet perinteisesti tärkeimpänä pidettyä kansakuntaan identifioitumista. Tämän tutkimuksen aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella, millä tavalla näihin viiteen kieliryhmään kuuluvat ihmiset kokevat eri tasojen tai kehien merkityksen omalle identiteetilleen.

Kuvioissa 5–9 näkyy, kuinka suuri osa tutkimukseen osallistuneista pitää kutakin identiteetin rakentumisen tasoa erittäin tärkeänä. Vastaajilla on ollut mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

Kuviossa 5 on tarkasteltu venäjänkielisten alueellisia identiteettejä. Venäjänkielisistä 44 prosenttia pitää nykyistä kotikaupunkiaan (Helsinki, Espoo, Vantaa) erittäin tärkeänä oman identiteettinsä kannalta. Se valitaan jopa useammin kuin suvun lähtömaa (39 %).

**Kuvio 5. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(venäjänkieliset, erittäin tärkeä, %)**

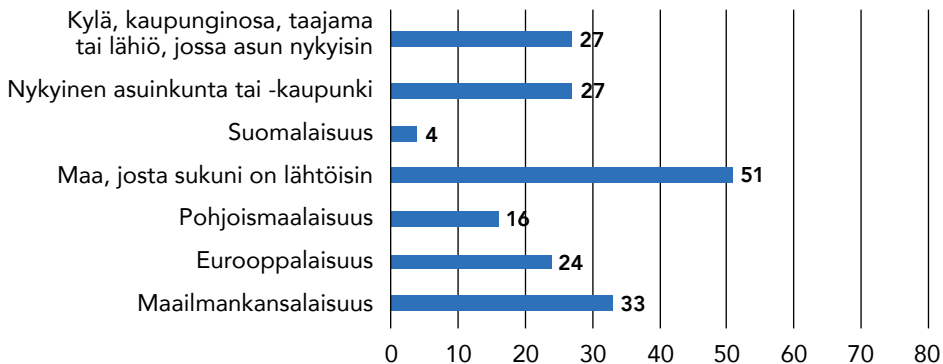
Venäjänkielisten identiteetti rakentuu kuitenkin monista osatekijöistä, ja monien alueellisten samastumisen kohteiden välillä erot ovat pieniä. Kaupunginosaa, eurooppalaisuutta sekä maailmankansalaisuutta pitää itselleen erittäin tärkeänä noin kolmannes venäjänkielisistä.

Suomalaisuuteen ja pohjoismaalaisuuteen samastuminen on selvästi harvinaisempaa (17 %). Inkerinsuomalaisilla paluumuuttajilla suomalaisuuden näkeminen erittäin tärkeänä identiteetin osatekijänä on yleisempää kuin venäjänkielisillä keskimäärin.

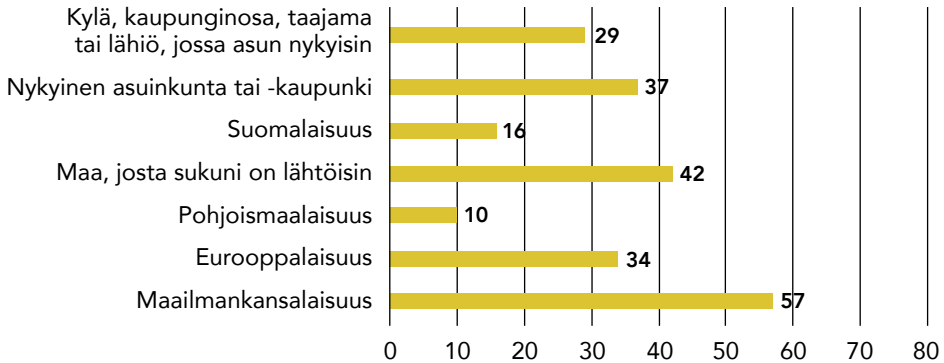
Vironkielisille suvun lähtömaa eli Viro on olennaisin samastumisen kohde. Sitä piti erittäin tärkeänä vähän yli puolet vastaajista (**kuvio 6**). Vironkielisten vahva omaan kansakuntaan kytkeytyvä identiteettiorientaatio tuli esiin myös kysyttäessä, kuinka virolaiseksi vastaajat itsensä tuntevat. Ainoastaan somalinkieliset kiinnittyvät lähtömaahansa vironkielisiä useammin.

Kaupunginosaan tai kaupunkiin (27 %), eurooppalaisuuteen (24 %) ja maailmankansalaisuuteen (33 %) samastuu selvästi harvempi vironkielinen. Venäjänkielisten tavoin pohjoismaalaisuus ja suomalaisuus ovat selvästi vähemmän tärkeitä. Suomalaisuuden pitäminen erittäin tärkeänä on vironkielisille harvinaisempaa kuin millekään muulle kieliryhmälle.

**Kuvio 6. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(vironkieliset, erittäin tärkeä, %)**

**Kuvio 7. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(englanninkieliset, erittäin tärkeä, %)**

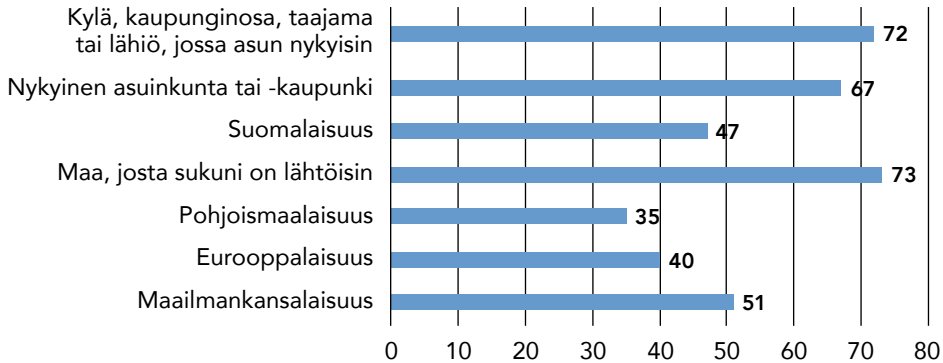
Englanninkielisten (**kuvio 7**) tapauksessa korostuu maailmankansalaisuus. Se on erittäin tärkeä identifioidumisen kohde yli puolelle (57 %) vastaajista. Lähtömaataan pitää erittäin tärkeänä 42 prosenttia, ja paikallisuutta (kaupunginosa, kaupunki) sekä eurooppalaisuutta noin kolmannes. Myös englanninkielisille suomalaisuuden (16 %) ja pohjoismaalaisuuden (10 %) merkitys on selvästi pienempi.

Somalinkieliset vastaajat valitsivat vaihtoehdon ”erittäin tärkeä” selvästi useammin kuin edellä mainittuihin kolmeen kieliryhmään kuuluvat vastaajat (**kuvio 8**). Suurelle osalle somalinkielisiä erittäin tärkeitä identiteetin lähteitä ovat oma kaupunginosa tai lähiö (72 %), oma kotikaupunki (67 %) ja maa, josta suku on lähtöisin, eli Somalia (73 %).

Suomalaisuus (47 %) ja pohjoismaalaisuus (35 %) ovat myös heillä vähemmän tärkeitä kuin edellä mainitut kolme tasoa, samoin eurooppalaisuus (40 %) ja maailmankansalaisuus (51 %). Tosin näilläkin identiteetin rakentumisen tasoilla on vastausten perusteella monille somalinkielisille suuri merkitys.

Erityisesti yli 40-vuotiaat korostavat pohjoismaalaisuuttaan. Nuoremmille vastaajille maailmankansalaisuus on puolestaan hieman keskimääräistä useammin erittäin tärkeä identiteetin osa, mikä pätee myös koko Suomen väestöön.³⁶

**Kuvio 8. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(somalinkieliset, erittäin tärkeä %)**

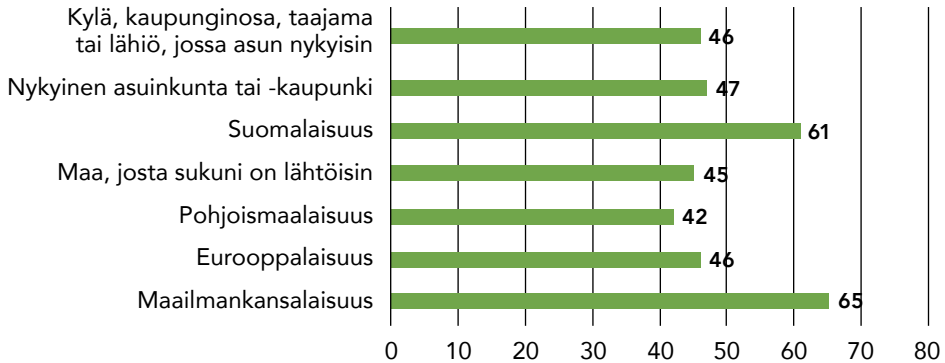

Arabiankielisillä vastaajilla tärkeimpinä identiteetin palasina erottuvat maailmankansalaisuus (65 %) ja suomalaisuus (61 %). **Kuvio 9** osoittaa, että varsin monet vastaajat pitivät erittäin tärkeänä myös muita identiteetin rakentumisen osatekijöitä. Arabiankieliset ovat mahdollisesti tulkinneet somalinkielisten tavoin asteikkoa eri tavoin kuin muut, koska lähestulkoon kaikki identiteetin osatekijät ovat heille jokseenkin tai erittäin tärkeitä.

Lähtö- tai taustamaa (noin kahdessa kolmasosassa tapauksista Irak) ei nouse tärkeämmäksi kuin vaikkapa nykyinen kotikaupunki tai -kaupunginosa.

Tulos on ymmärrettävä, sillä arabiankieliset ovat tulleet Suomeen maantieteellisesti ja kulttuurisesti kaukaa, jolloin globaalius korostuu. Suomalaisuuden poikkeuksellisen vahva korostaminen voi liittyä osin siihen, että monet vastaajista ovat muuttaneet Suomeen hiljattain turvapaikanhakijoina, minkä vuoksi voi olla luontevaa osoittaa kiitollisuutta ja sitoutuneisuutta vastaanottavaan maahan.

**Kuvio 9. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(arabiankieliset, erittäin tärkeä %)**

Arabiankielisten vastaajien tuottamia tuloksia on hieman vaikea tulkita. Muuten aineisto paljastaa kieliryhmittäisten erojen lisäksi myös yhtäläisyyksiä ja sitä kautta laajemman identiteetin rakentumisen kuvion, jota voi ehkä pitää tyypillisenä kansainvälisesti liikkuvalla, usein kaupunkeihin sijoittuvalla väestöllä. Neljän kieliryhmän kohdalla erittäin tärkeinä identiteetin osatekijöinä korostuvat sekä paikallisuus, oma synnyin- tai taustamaa että maailmankansalaisuus.

Sen sijaan uuden asuinmaan kansallisuuden tai kansallisen kulttuurin mieltäminen tärkeäksi omalle identiteetille on luontevaa vain harvoille maahanmuuttajille. Suomalaisuus ei noussut vahvasti esille edes kaikilla Suomessa syntyneillä toisen polven ulkomaalaistaustaisilla. Myös pohjoismaalaisuus oli useimmille melko kaukainen asia.

Sosiaaliset suhteet ja verkostot

Yhteydet lähtömaahan tiiviitä erityisesti vironkielisillä

Viime aikoina on yhä enemmän korostettu, että uuden asuinmaan ja sen kulttuurin sekä oman etnisen, kulttuurisen tai kansallisen viiteryhmän lisäksi maahanmuuton jälkeisellä asettumisella on myös kolmas ulottuvuus. Lähtömaahan jää useimmilla tulijoilla paljon sukulaisia, joillakin omaa perhettäkin, sekä ystäviä ja kollegoja. Modernin viestintäteknologian ansiosta kansainvälinen muutto ei nykyään katkaise suhteita entiseen kotimaahan samalla tavalla kuin aikaisempina vuosisatoina, vaan kommunikaatiota, ihmissuhteita sekä monenlaista toimintaa voidaan säilyttää vielä pitkiä aikoja muuton jälkeen.³⁷

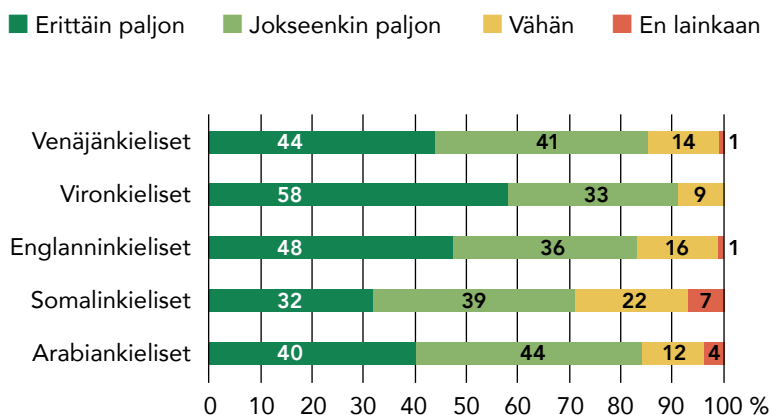
Kotoutumisen ja oman paikkansa löytämisen kannalta tärkeitä asioita ovat myös ihmisten sosiaaliset suhteet ja verkostot. Ne kytkeytyvät monin tavoin henkilökohtaisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Kytkös kulkee molempiin suuntiin. Itsensä identifioiminen vahvasti esimerkiksi johonkin etniseen, kielelliseen, uskonnolliseen ryhmään kuuluvaksi todennäköisesti johtaa myös kontakteihin samaan ryhmään tai yhteisöön kuuluvien kanssa. Toisaalta maahanmuuttajan tai vähemmistöön kuuluvan ystävyys-suhteet Suomen kantaväestöön kuuluvien kanssa todennäköisesti helpottavat myös itsen kokemista suomalaiseksi.

Kuvio 10 kertoo, kuinka paljon eri kieliryhmien edustajat pitävät yhteyttä lähtömaahansa tai heidän vanhempiansa lähtö- tai kotimaahan.

Selkeä enemmistö kaikkien kieliryhmien edustajista pitää jokseenkin tai erittäin paljon yhteyttä kotimaahansa. Kotimaa ei siis enää jää ihmisillä taakse samalla tavalla kuin vanhemmassa kansainvälisessä muuttoliikkeessä. Vironkielisistä noin 60 prosenttia pitää erittäin paljon yhteyttä lähtömaahansa tai vanhempiansa lähtö- tai kotimaahan. Venäjän- ja englanninkielisillä osuus on vajaa 50 prosenttia ja somalin- ja arabiankielisillä noin kolmasosa.

Maantieteellisellä etäisyydellä on epäilemättä merkitystä: naapurimaahan on helpompi pitää yhteyttä kuin kauempana sijaitsevaan valtioon jopa nykyisellä internetin aikakaudella. Somalin- ja arabiankielisten pienempää todennäköisyyttä pitää erittäin paljon yhteyttä kotimaahan saattaa selittää myös näiden maiden epävakaus sekä se, että monet tutkimukseen osallistuneista ovat lähteneet maasta pois pakolaisina. Myös suuri osa heidän sukulaisistaan ja tuttavistaan voi asua muualla kuin lähtö- tai taustamaassa.

Kuvio 10. Yhteyden pitäminen lähtömaahan tai vanhempien lähtö- tai kotimaahan kieliryhmän mukaan (%)

Taustamuuttujilla kuten iällä, sukupuolella, suomen kielen taidolla tai Suomessa vietetyillä vuosilla ei ole juuri vaikutusta tähän yhteydenpitoon. Ainoan poikkeuksen muodostavat somalinkieliset, joiden keskuudessa Somaliassa syntyneistä 80 prosenttia pitää vähintään jokseenkin paljon yhteyttä Somaliaan. Suomessa syntyneiden ryhmässä näin tekee enää vain noin kolmannes (34 %). Suomeen muuttaneista somalinkielisistä alle kymmenen vuotta asuneet pitävät lähtömaahansa todennäköisemmin yhteyttä kuin jo pidempään Suomessa asuneet.

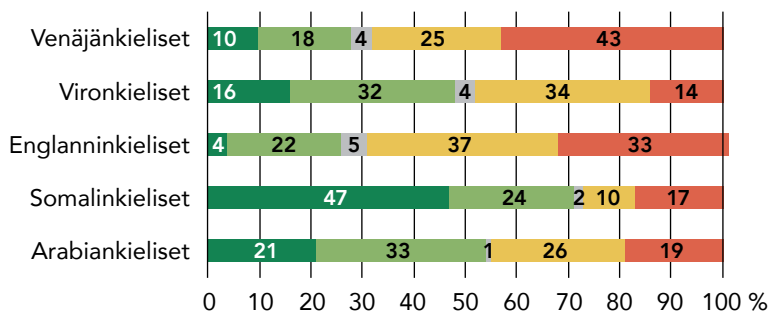
Somalinkieliset viihtyvät omiensa parissa

Julkisuudessa puhutaan paljon maahanmuuttajien tai vähemmistöjen keskittymisestä tietyille asuinalueille. Etnistä alueellista eriytymistä pelätään, koska sen ajatellaan johtavan pahimmillaan laaja-alaiseen segregaatioon tai jopa joidenkin alueiden gettoutumiseen. Paikallisten asuntomarkkinoiden lisäksi alueellisten väestörakenteiden kehitykseen vaikuttaa suuresti myös asuinalueiden imago. Tähän mielikuvaan vaikuttavat tiedot ja oletukset siitä, minkälaisia ihmisiä alueella asuu.³⁸

Tutkimukseen osallistuneet saivat arvioida väitettä: "Asun mielelläni tai asuisin mielelläni alueella, jossa asuu paljon oman kieliryhmäni ihmisiä." Vastauksia tulkittaessa on hyvä muistaa, että jakaumat eivät kerro kieliryh-

Kuvio 11. "Asun mielelläni tai asuisin mielelläni alueella, jossa asuu paljon oman kieliryhmäni ihmisiä" (%)

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ En osaa sanoa
■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

mien eristäytymishaluista. **Kuviosta 11** näkyy, että vastaajien näkemykset vaihtelevat suuresti kieliryhmittäin.

Somalinkielisten keskuudessa omaan väestöryhmään kuuluvien läheisyydessä asumisen preferointi oli selvästi yleisintä. Miltei puolet vastanneista on väitteen kanssa täysin samaa mieltä ja peräti 71 prosenttia on väittämästä jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Hieman keskimääräistä harvemmin näin ajattelevat somalinkielisistä 18–25-vuotiaat ja opiskelijat. Sen sijaan Suomessa syntyneiden ja Suomeen muuttaneiden välillä ei ole juuri eroa. Somalinkielisillä jakaumaan voi vaikuttaa se, että julkisten palveluiden saatavuus somaliksi on parhaita alueilla, joille somaliasutus on keskittynyt.

Toiseksi yleisintä "omiensa parissa" viihtyminen oli arabiankielisillä ja vironkielisillä. Vironkielisillä Suomessa vietetyt vuodet kuitenkin vaikuttavat vahvasti vastauksiin: mitä pidempään on Suomessa asunut, sitä harvemmin kokee tärkeäksi asua lähellä omaan kieliryhmään kuuluvia.

Jokaisessa kieliryhmässä on myös henkilöitä, jotka olivat väitteen kanssa täysin eri mieltä. Heidän osuutensa kaikista vastaajista oli korkein venäjänkielisillä (43 %) ja englanninkielisillä (33 %). Venäjänkielisistä omiensa keskuudessa asumista preferoivat keskimääräistä useammin yli 65-vuotiaat sekä ne, jotka eivät koe olevansa suomalaisia. Yrittäjät ja johtavassa asemassa olevat sen sijaan eivät erityisesti arvosta asumista lähellä toisia venäjänkielisiä.

Englanninkielisten kohdalla tulokseen vaikuttaa todennäköisesti kieliryhmän heterogeisuus. Tutkimukseen osallistuneet englanninkieliset ovat kotoisin monista maista, eikä pelkkä yhteinen äidinkieli lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vaikuttaakin epätodennäköiseltä, että esimerkiksi britit haluaisivat hakeutua samoille asuinalueille kuin kanadalaiset, australialaiset ja irlantilaiset pelkästään sen takia, että he kaikki puhuvat englantia äidinkielenään.

Lisäksi englanninkieliset tulevat muista kieliryhmistä poiketen Suomessa hyvin toimeen omalla äidinkielellään, koska Suomessa asuvat osaavat yleensä englantia vähintään kohtalaisesti, monet jopa hyvin. Toisten englanninkielisten keskuuteen hakeutuisivat hieman keskimääräistä useammin 18–25-vuotiaat vastaajat sekä vain muutamia vuosia Suomessa asuneet.

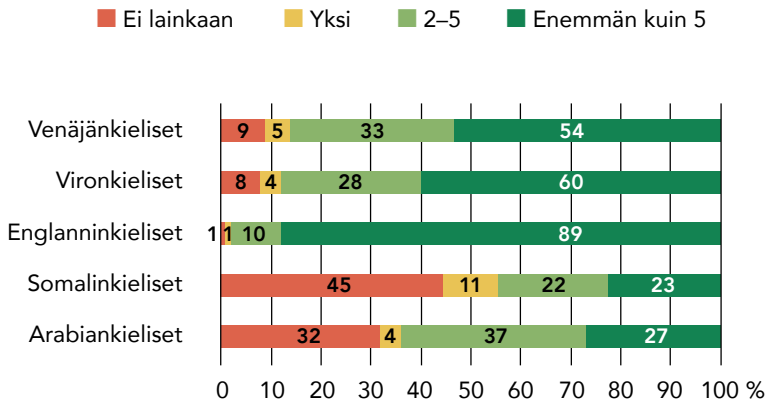
Puhutun arabian kielen sisällä on paljon variaatiota, eivätkä esimerkiksi kaikki Pohjois-Afrikasta Suomeen muuttaneet välttämättä ymmärrä hyvin Irakista tai Syyriasta tulleiden arabiaa. Kuten aikaisemmin on todettu, tämä kieliryhmä on muutenkin monin tavoin heterogeeninen. Silti arabiankielisistä vastaajista noin puolet asuisi mielellään samaan kieliryhmään kuuluvien kanssa samalla alueella. Lähtö- tai taustamaalla (Irak, Syyria jne.) ei ollut vastausten kannalta suurta merkitystä.³⁹ Sen sijaan koulutuksella on vaikutusta: eniten kouluja käyneet haluavat asua muita harvemmin toisten arabiankielisten keskuudessa. Todennäköisesti kyse on sosiaalisesta erottautumisesta.

Lähies puolet somalinkielisistä vailla suomalaisia ystäviä

Monet ulkomaalaiset ovat harmitelleet, että suomalaisiin on vaikea tutustua.⁴⁰ **Kuviosta 12** ilmenee, kuinka monta suomalaista ystävää tai tuttavaa eri kieliryhmiin kuuluvilla on. Kysymys on tietenkin hankala, koska ei ole täyttä varmuutta siitä, miten vastaajat ovat ”suomalaisen” ymmärtäneet.⁴¹ Kieliryhmittäinen tarkastelu paljastaa kuitenkin mielenkiintoisia eroja eri väestöryhmien välillä.

Suomessa vietetyt vuodet ja kiinnittyminen suomalaisuuteen vaikuttavat ystävien määrään kaikissa kieliryhmissä: mitä kauemmin vastaaja on asunut Suomessa, sitä enemmän hänellä on kantaväestöön kuuluvia ystäviä. Myös koulutus ja ammattitaito vaikuttavat hieman. Korkeammin koulutetuilla sekä asiantuntijoina tai ylempinä toimihenkilöinä työskentelevillä on hieman keskimääräistä enemmän kantasuomalaisia ystäviä. Todennäköisesti he saavat työyhteisöissään helpommin ystäviä kuin työntekijäammatteissa toimivat tai opiskelijat.

Kuvio 12. Suomalaisen ystävien tai tuttavien lukumäärä kieliryhmän mukaan (%)

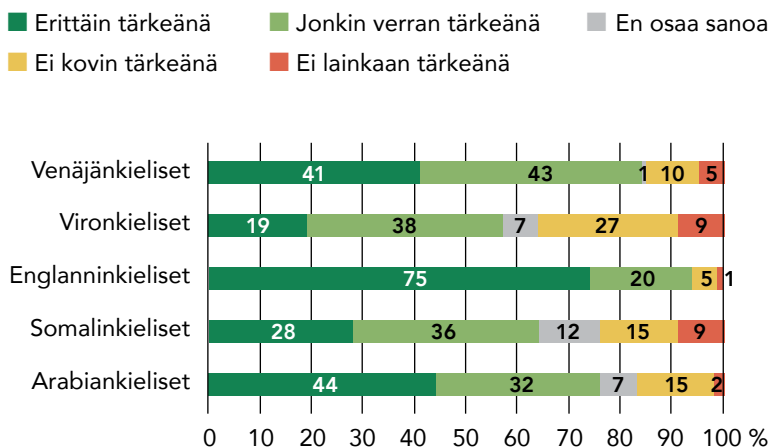
Selvästi eniten suomenkielisiä ystäviä on englanninkielisillä, joista lähes kaikilla (89 %) oli enemmän kuin viisi suomalaista ystävää. Kieli on tässäkin tapauksessa tärkeässä roolissa: englanninkieliset voivat kommunikoida kantaväestöön kuuluvien kanssa omalla äidinkielellään. Englanninkielisistä suurin osa on myös työllisiä ja muutenkin sellaisissa asemissa, joissa syntyy helposti kontakteja myös kantaväestöön.

Venäjänkielisistä ja vironkielisistä yli puolella on enemmän kuin viisi suomalaista ystävää. Vain joka kymmenennellä viron- tai venäjänkielisellä ei ole lainkaan suomalaisia ystäviä. Sen sijaan somalinkielisistä ja arabinkielisistä vain noin neljänneksellä oli enemmän kuin viisi suomalaista ystävää.

Kulttuurinen läheisyys lisännee kantaväestöön kuuluviin ulottuvia suhteita viron-, venäjän- ja englanninkielisillä, mutta arabiankielisillä ja somalinkielisillä kulttuurinen välimatka todennäköisesti tuottaa etäisyyttä oman kieliryhmän ja suomalaisen kantaväestön välille.⁴²

Somalinkielisistä peräti 45 prosentilla ja arabiankielisistä 32 prosentilla ei ole yhtään suomalaista ystävää tai tuttavaa. Tilanteeseen saattaa vaikuttaa myös näihin ryhmiin kuuluvien heikompi työllisyystilanne ja sijoittuminen usein tehtäviin, joissa kontaktit kantaväestöön ovat vähäisempiä (esimerkiksi logistiikka tai siivouspalvelut).⁴³ Monet kaukaisemmista kulttuureista tulleet

Kuvio 13. Kantaväestöön kuuluvien ystävien tai tuttavien tärkeys kieliryhmän mukaan (kuinka tärkeänä pitää, %)

ovat harmitelleet julkisuudessa miten vaikeaa heidän on saada suomenkielisiä ystäviä. Edes kielitaito ei välttämättä auta kontaktien luomisessa.⁴⁴

Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin myös sitä, kuinka tärkeänä he pitävät, että heillä on tai heillä olisi suomalaisia ystäviä (**kuvio 13**). Kolme neljäsosaa englanninkielisistä vastaajista on sitä mieltä, että tämä on erittäin tärkeää. Somalinkielisistä näin ajatteli vain vähän alle kolmannes ja vironkielisistä noin viidennes, mutta toisaalta kaikissa kieliryhmissä erittäin tai joihinkin tärkeänä kantaväestöön kuuluvia ystäviä piti enemmistö vastaajista.

Tärkeänä kantaväestöön kuuluvia ystäviä pitää myös enemmistö somalin- ja arabiankielisistä, vaikka juuri näiden kieliryhmien edustajissa oli eniten niitä, joilla ei näitä ystäviä ole.

Ne kieliryhmien edustajat, jotka kokevat olevansa suomalaisia, pitävät muita useammin kantasuomalaisia ystäviä tärkeinä – tämä pätee kaikissa kieliryhmissä. Vironkielisillä myös Suomessa vietetyt vuodet vaikuttavat näkemyksiin: niille, jotka ovat asuneet Suomessa pitkään, kantaväestöön kuuluvat ystävät ovat useammin tärkeitä kuin vain muutamia vuosia Suomessa asuneille.

Yhdenvertaisuus ja syrjintä

Syrjinnän kokemukset ovat yleisiä

Kotoutumisen edistämiseksi annetun lain tarkoituksena on maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisen lisäksi edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Nämä tavoitteet koskevat tietenkin kaikkia vähemmistöjä ja niihin kuuluvia henkilöitä.

Useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo eivät aina toteudu. Suomessakin esiintyy huonoa kohtelua, suoraa ja rakenteellista syrjintää ja jopa rasismia.⁴⁵ Monet väestöryhmät kärsivät niihin kohdistuvista kielteisistä stereotyyppioista. Tässä luvussa tarkastellaan tämän tutkimuksen tuottamia tietoja syrjinnän kokemuksista sekä vastaajien käsityksiä siitä, miten kantaväestö ja media suhtautuvat kielivähemmistöihin.

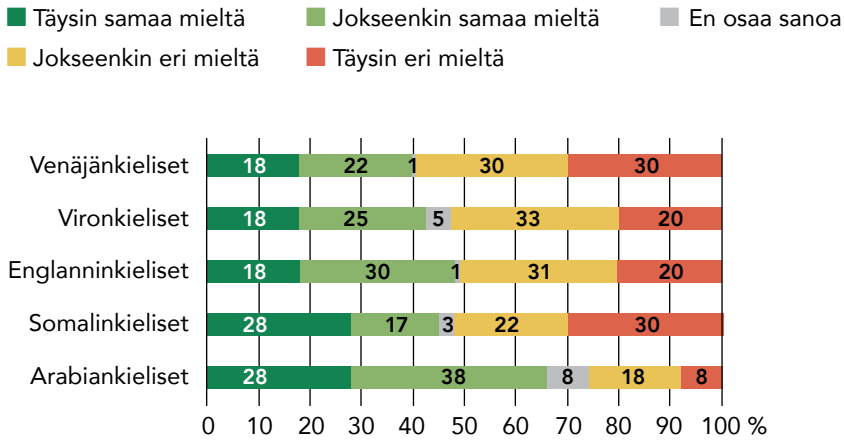
Kuvio 14 osoittaa, että jokaisessa kieliryhmässä on paljon sellaisia henkilöitä, jotka eivät koe olevansa yhdenvertaisia kantaväestön kanssa. Arabiankielisiä lukuun ottamatta kaikissa kieliryhmissä yhdenvertaisuutta kokee alle puolet vastaajista.

Venäjänkielisistä ja somalinkielisistä lähes kolmannes on täysin eri mieltä siitä, että he olisivat yhdenvertaisessa asemassa. Vironkielisistä ja englanninkielisistä täysin eri mieltä on viidesosa vastaajista. Arabiankielisistä täysin eri mieltä on vain harva (8 %).

Arabiankielisten laajasti jakama kokemus yhdenvertaisuudesta on hieinan yllättävä ja vaikeasti tulkittava tulos. Osin tulos voi liittyä epävarmuuteen: juuri Suomeen tulleen turvapaikanhakijan ei välttämättä ole suotavaa valittaa siitä, ettei häntä kohdella yhdenvertaisesti kantasuomalaisten kanssa. Koulutuksella ei ole olennaista vaikutusta näkemyksiin.

Pitkään Suomessa asuminen ja suomalaiseksi itsensä kokeminen vaikuttavat yhdenvertaisuuden kokemukseen. Ne, jotka ovat asuneet Suomessa vain joitakin vuosia ja jotka eivät koe itseään suomalaisiksi, eivät myöskään miellä itseään yhtä usein tasavertaisessa asemassa olevaksi.

Kuvio 14. Koen olevani yhdenvertaisessa asemassa kantasuomalaisten kanssa (%)

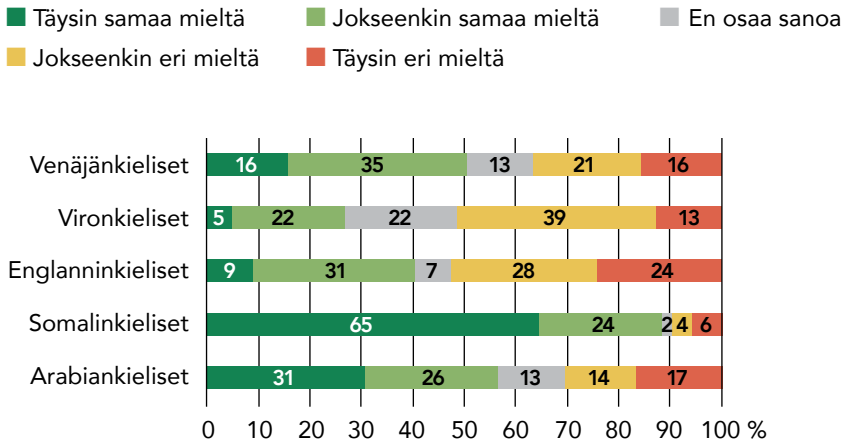

Tosin somalinkielisten kohdalla Suomessa vietetyt vuodet tai kokemus suomalaisuudesta vaikuttavat syrjintäkokemuksiin vain vähän. Väittämän kanssa on täysin samaa mieltä noin kolmannes (30 %) niistä, jotka kokevat itsensä täysin suomalaiseksi, sekä noin kolmannes (29 %) niistä, jotka eivät koe itseään lainkaan suomalaiseksi. Pitkään Suomessa asuneet somalinkieliset kokevat harvoin olevansa yhdenvertaisessa asemassa kantaväestön kanssa.

Vironkielisistä vähän kouluja käyneet ja työntekijäammateissa työskentelevät kokevat olevansa harvemmin yhdenvertaisessa asemassa kuin korkeammin koulutetut ja paremmissa sosioekonomisissa asemassa työskentelevät.

Myös kokemukset syrjinnästä työmarkkinoilla ovat melko yleisiä (**kuvio 15**). Somalinkielisistä peräti 65 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että omaan vähemmistöön kuuluvan kieliryhmän edustajia syrjitään työmarkkinoilla ja arabiankielisistäkin joka kolmas. Jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa on myös moni venäjän- (51 %) ja englanninkielisistä (40 %). Vironkielisistä näin ajattelee noin neljännes. Täysin eri mieltä väitteen kanssa olivat muita useammin englanninkieliset (24 %).

Kuvio 15. Vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajia syrjitään työmarkkinoilla (%)

Englanninkielisten kohdalla Suomessa vietetyllä ajalla on selvä vaikutus näkemyksiin. Suomessa alle neljä vuotta asuneista väittämän kanssa samaa mieltä (täysin tai jokseenkin) on 54 prosenttia. Kokemukset syrjinnästä kuitenkin heikkenevät ajan mittaan, ja yli 20 vuotta Suomessa asuneista englanninkielisistä väittämään yhtyy enää kolmannes (33 %).

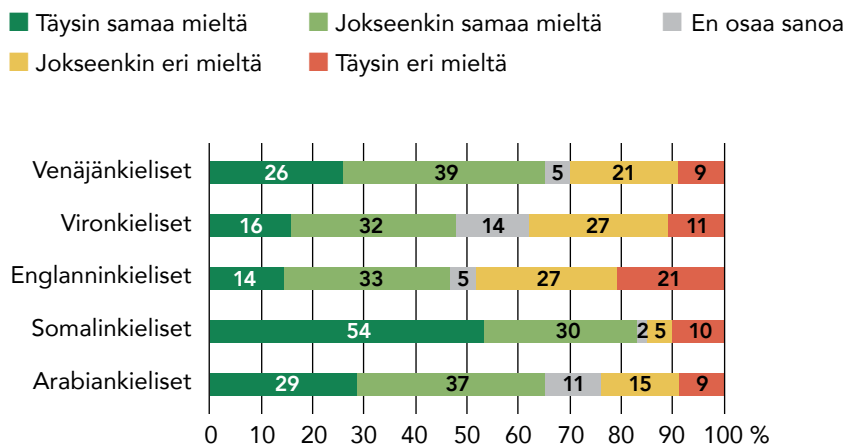
Venäjän-, viron- ja arabiankielisillä Suomessa vietetyillä vuosilla ei ole vaikutusta näkemyksiin. Somalinkielisten kohdalla vaikutus on jopa päinvastainen. Suomessa pitkään asuneilla somalinkielisillä on todennäköisemmin tietoja tai kokemuksia työmarkkinoilla tapahtuvasta syrjinnästä kuin lyhyemmän aikaa asuneilla. Suomessa alle neljä vuotta asuneista väittämän kanssa täysin samaa mieltä on 56 prosenttia, yli 20 vuotta asuneista 72 prosenttia.

Mielikuvat kieliryhmistä ja taustamaista hiertävät

Tutkimukseen osallistuneilla oli mahdollisuus kertoa, onko heidän mielestään suomalaisilla liian yksipuolinen kuva heidän omasta lähtömaastaan tai taustamaastaan (**kuvio 16**). Erityisesti somalinkieliset yhtyivät asiaa koskevaan väitteeseen, yli puolet vastanneista on sen kanssa täysin samaa mieltä.

Väittäjä liian yksipuolisesta kuvasta saa runsaasti kannatusta myös venäjän- ja arabiankielisten joukossa, ja viron- ja englanninkielisistäkin siihen yhtyy ainakin jossain määrin lähes puolet vastaajista. Englanninkielisistä kuitenkin viidesosa (21 %) on täysin eri mieltä väittämän kanssa.

**Kuvio 16. Suomalaisilla on lähtömaastani
(tai vanhempieni lähtömaasta) liian yksipuolinen kuva (%)**

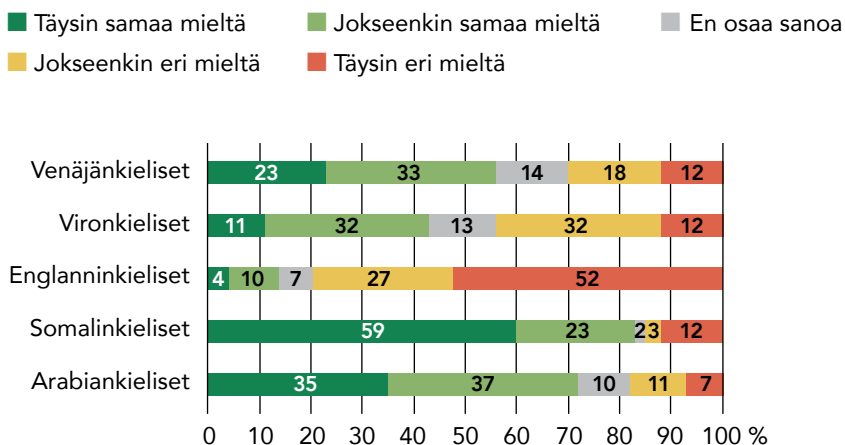
Toinen väitelause mittasi tutkimukseen osallistuneiden käsityksiä siitä, antaako media heidän kieliryhmästään liian kielteisen kuvan. **Kuviossa 17** näkyvät vastausten jakaumat kieliryhmittäin.

Ylivoimaisesti kriittisimmin mediaan suhtautuvat somalinkieliset. Heistä yli 80 prosenttia on ainakin jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että media antaa heidän kieliryhmänsä edustajista liian kielteisen kuvan. Lähes kaksi kolmesta on sen kanssa täysin samaa mieltä.

Arabiankielisistä jokseenkin tai täysin samaa mieltä on lähes kolme neljästä vastaajasta (72 %). Venäjänkielisistä väittämän allekirjoittaa runsas puolet (56 %), vironkielisistä vajaa puolet (43 %) ja englanninkielisistä siihen yhtyy vain harva (14 %).

Osin tulosta voi selittää medialogiikka ja puhuttavimmat asiat kunkin kieliryhmän kohdalla. Uutisoinnissa painottuvat aiheesta ja kohderyhmästä riippumatta yllättävät, kielteiset ja ongelmakeskeiset aiheet. Esimerkiksi Somaliaa ja Irakia koskeva uutisointi käsittelee usein sotaa ja terrorismia ja turvapaikanhakijoihin liittyvä uutisointi rikoksia tai yleisiä yhteiskunnallisia ongelmia.⁴⁶ Venäläistaustaisten ihmisten osalta viime vuosina otsikoissa ovat olleet esimerkiksi kielteisessä sävyssä uutisoidut epäselvyydet venäläisten taloudellisesta toiminnasta Suomessa, venäläisten tonttikaupat sekä kaksoiskansalaisten lojaalisuuskysymykset.⁴⁷

Kuvio 17. Media antaa vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajista liian kielteisen kuvan (%)

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että varsin monet näihin kieliryhmiin kuuluvat ihmiset ajattelevat, että median antama kuva heidän vähemmistöstään on liian kielteinen. Tällä käsityksellä voi olla negatiivinen vaikutus heidän kiinnostukseensa suomalaisia viestintävälineitä kohtaan. Jos he eivät seuraa suomalaista mediaa, heidän kiinnittymisensä suomalaiseen yhteiskuntaan jää tältä osin vajaaksi. Lisäksi on mahdollista, että heidän Suomi-kuvansa rakentuu jonkin muun maan median kautta.

Jossain määrin näkemyksiin vaikuttavat Suomessa vietetyt vuodet. Pitkään Suomessa asuneet venäjänkieliset ja somalinkieliset ovat kriittisempiä suomalaista mediaa kohtaan kuin Suomessa vain muutamia vuosia asuneet. Somalinkielisillä myös kielitaito vaikuttaa. Väittämän kanssa samaa mieltä ovat keskimääräistä useammin Suomea äidinkielen tasoisesti tai edistyneesti puhuvat (90%), aloittelijoista hieman harvempi (76%). Tuloksia voi selittää osin se, että suomalaisia viestintävälineitä ylipäätään seurataan enemmän, kun Suomessa on oltu jo pidemmän aikaa ja kieli osataan kunnolla.

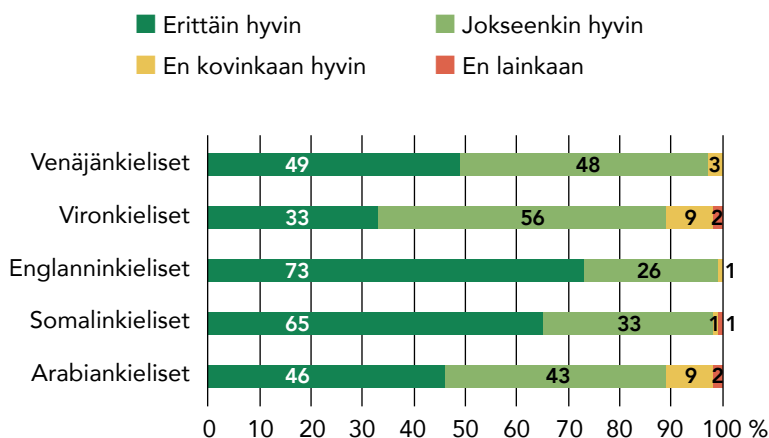
Suomessa viihtyminen

Kielivähemmistöt viihtyvät Suomessa hyvin

Kokemus viihtymisestä on kotoutumisen tärkeä indikaattori. Suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa on myös kannettu huolta siitä, että sellaiset ulkomaalaiset, joilla katsotaan olevan paljon annettavaa suomalaiselle yhteiskunnalle, eivät halua jäädä Suomeen.

Haasteista huolimatta enemmistö kaikissa kieliryhmissä viihtyy Suomessa vähintään jokseenkin hyvin (**kuvio 18**), ja huonosti viihtyvien osuus on hyvin pieni. Parhaiten Suomessa viihtyvät englanninkieliset, joista peräti 73 prosenttia arvioi viihtyvänsä maassa erittäin hyvin. Vironkielisistä näin ajattelee vain kolmannes (33%). Vironkielisissä ja arabiankielisissä on myös eniten niitä, jotka eivät viihdy Suomessa kovinkaan hyvin tai lainkaan (11%).

Kuvio 18. Kuinka hyvin viihdyt Suomessa? (%)

Eniten viihtymiseen vaikuttavat Suomessa vietetyt vuodet, kielitaito sekä se, kuinka paljon vastaajalla on kantaväestöön kuuluvia ystäviä. Erittäin hyvin viihtyvien osuus on kaikissa kieliryhmissä korkeampi niiden joukossa, jotka hallitsevat suomen kielen erinomaisesti.

Englanninkielisten viihtymistä selittää se, että he ovat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin muiden kieliryhmien edustajat, ja he työskentelevät keskimääräistä useammin korkeaa osaamista edellyttävissä ammateissa, kuten toimihenkilöinä ja johtajina. Tämä lisää todennäköisyyttä siihen, että heidän ympärillään on runsaasti muita sujuvaa englantia puhuvia ihmisiä.

Suomessa vietetyt vuodet vaikuttavat eri kieliryhmissä maassa viihtymiseen eri tavoin. Suomessa alle neljä vuotta asuneista vironkielisistä Suomessa erittäin hyvin viihtyy vain 25 prosenttia ja 10–20 vuotta Suomessa asuneidenkin kohdalla osuus on vain 34 prosenttia eli viihtyminen ei muutu ratkaisevasti. Sen sijaan yli 20 vuotta Suomessa asuneista virolaisista Suomessa viihtyy erittäin hyvin jo 63 prosenttia.

Venäjänkielisistä alle viisi vuotta maassa asuneista viihtyy erittäin hyvin 42 prosenttia ja yli 20 vuotta asuneista 54 prosenttia eli muutos ei ole järin suuri. Sama trendi koskee arabiankielisiä. Englanninkielisistä puolestaan yli 60 prosenttia viihtyy Suomessa erittäin hyvin jo ensimmäisten vuosien aikana.

Myös somalinkielisten enemmistö (65 %) viihtyy Suomessa erittäin hyvin eikä viihtymisessä tapahdu olennaisia muutoksia ensimmäisten 20 maassa vietetyn vuoden aikana.

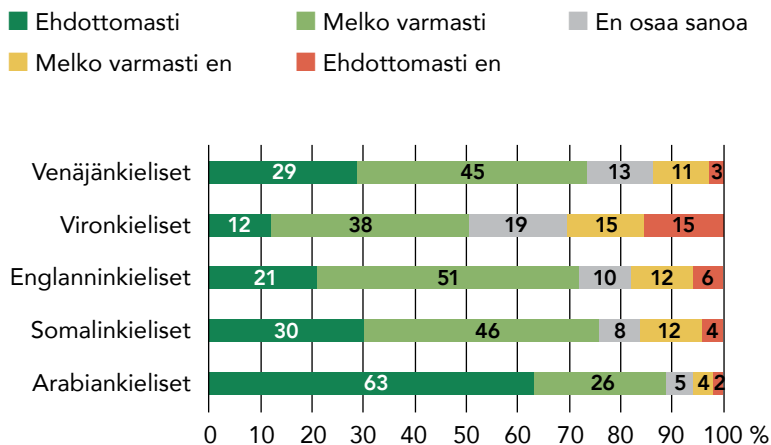
Nämä tulokset osoittavat, että kielitaito ja Suomessa vietetyt vuodet vaikuttavat olennaisesti viihtymiseen. Toisaalta on myös hyvä muistaa, että kaikkien kieliryhmien kohdalla viihtyminen Suomessa on erittäin korkealla tasolla. Vironkielisistäkin – jotka tulosten perusteella eivät viihdy Suomessa aivan yhtä hyvin kuin muiden kieliryhmien edustajat – noin 90 prosenttia viihtyy maassa vähintään jokseenkin hyvin.

Enemmistö haluaisi elää lopun ikänsä Suomessa

Entä kuinka pysyvästi kieliryhmien edustajat uskovat jäävänsä Suomeen? **Kuviosta 19** näkyy vastausten jakauma kysymykseen siitä, haluaisiko vastaaja asua Suomessa lopun ikänsä.

Eniten kysymys jakaa vironkielisiä. Heistä joka toinen (50 %) ajattelee ehdottomasti tai melko varmasti asuvansa Suomessa lopun ikänsä. Muissa kieliryhmissä näin ajattelee selvä enemmistö, poikkeuksetta yli 70 prosenttia vastaajista. Ehdottomasti Suomeen on jäämässä vironkielisistä

Kuvio 19. Haluatko asua lopun ikääsi Suomessa? (%)

vain 12 prosenttia, ja jopa 15 prosenttia ajattelee varmasti muuttavansa vielä pois Suomesta.

Kaikkein varmimpia Suomeen jäämisen suhteen ovat arabiankieliset. Korkeita lukemia selittää todennäköisesti heidän pakolaistaustansa. Arabiankielisistä noin 70 prosenttia on tullut maahan pakolaisena tai turvapaikanhakijana, joten paluu lähtömaahan näyttyy epätodennäköisempänä vaihtoehtona kuin esimerkiksi työn tai opintojen perässä Suomeen tulleilla.

Suomessa vietetyt vuodet vaikuttavat hieman eri tavoin eri kieliryhmissä. Venäjänkielisistä yli 20 vuotta Suomessa asuneet ovat varmimpia Suomeen jäämisestään. Vironkielisistä alle neljä vuotta Suomessa asuneista kolmannes (34 %) suhtautuu myönteisesti Suomeen jäämiseen. Yli 10 vuotta Suomessa asuneista noin kaksi kolmesta (60 %) jäisi ehdottomasti tai melko varmasti asumaan Suomeen loppuksi iäkseen.

Somalinkielisillä vastaajilla asian ehdottomuus sen sijaan jopa vähenee Suomessa vietettyjen vuosien kasvaessa. Tulos on linjassa aikaisempien havaintojen kanssa: pitkää Suomessa asuneet somalit kokevat asemansa heikommaksi kuin maassa vain lyhyen aikaa asuneet. Hiljattain Suomeen muuttaneilla on Suomesta erittäin hyvä kuva ja suuret odotukset, kun taas pidempään Suomessa asuneet somalit ovat voineet jo ennättää osin pettyä Suomessa asumiseen. Toisaalta somalinkielisistä kolme neljästä pitää vähintään melko varmana sitä, että he viettävät lopun elämänsä Suomessa.

Somalinkieliset poikkeavat muista kieliryhmistä myös siinä, ettei kieli-taito vaikuta olennaisesti tulevaisuudensuunnitelmiin. Vastausjakaumat ovat samankaltaisia riippumatta siitä, kuinka hyvin suomea osataan. Muissa kieliryhmissä suomen kielen taito on yhteydessä siihen, kuinka varmoja vastaajat ovat halustaan jäädä maahan – mitä parempi suomen kielen taito, sitä todennäköisemmin kielivähemmistön edustaja haluaa viettää lopun ikäänsä Suomessa.

Kieliryhmästä etniseksi vähemmistöksi?

Somalinkieliset: suomalaisuus ja somalialaisuus rinnakkain

Voiko tutkimuksen kohteena olevia kieliryhmiä kutsua myös etnisiksi ryhmiksi tai yhteisöiksi? Useimpien tutkijoiden mielestä etnisen ryhmän olemassaolo vaatii selvän itsemäärittelyn ja aktiivisen identifikaation.⁴⁸ Etnisenä ryhmänä voidaan pitää joukkoa ihmisiä, joilla on joitakin kulttuurisia, kielellisiä tai rodullisia erikoispiirteitä, joilla ainakin osittain on yhteinen alkuperä ja jotka tuntevat kuuluvansa yhteen.⁴⁹

Tämän tutkimuksen tuottama aineisto tarjoaa mahdollisuuksia arvioida sitä, missä määrin tarkastellut kieliryhmät muodostavat Suomessa etnisiä ryhmiä, joita voitaisiin kutsua etnisiksi tai kulttuurisiksi vähemmistöiksi.⁵⁰

Suomen somalinkieliset täyttävät näistä kieliryhmistä selkeimmin myös etnisen ryhmän kriteerit. Miltei kaikki tutkimukseen osallistuneet ovat joko itse syntyneet Somaliassa tai heidän vanhempansa ovat syntyneet siellä. Somalia on myös useimpien somalinkielisten henkilökohtaiselle identiteetille tärkeä, vaikka yhteyttä lähtömaahan ei enää kovin paljon pidettäisikään. Miltei jokainen heistä piti itseään myös täysin somalialaisena.

Kielen lisäksi uskonnollisuus on tätä väestöryhmää vahvasti yhdistävä piirre. Selvä enemmistö somalinkielisistä piti itseään hyvin uskonnollisena. Suuri osa heistä haluaisi asua siellä, missä on muitakin somalialaisia.

Somalialaisuus on monien tutkimukseen osallistuneiden mielestä kuitenkin hyvin yhdistettävissä suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen. Monilla oli vahva kokemus osallisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa, ja lähes puolet vastaajista piti itseään vähintään melko paljon suomalaisena.

Miltei kaikki somalinkieliset viihtyvät Suomessa. Suuri osa heistä jopa erittäin hyvin, vaikka monien mielestä yhdenvertaisuuden toteutumisessa on paljon parantamisen varaa ja Suomessa vallitsevat käsitykset Somaliasta ja somalialaisista ovat liian yksipuolisia tai suorastaan liian kielteisiä. Tämä ristiriita on mielenkiintoinen, sillä monen somalin kokemukset syrjinnästä kasvavat Suomessa vietettyjen vuosien myötä, mutta he ovat silti hyvin sitoutuneita Suomeen.

Suuri haaste tulevaisuutta ajatellen on sosiaalisten verkostojen laajentuminen siten, että nykyistä suuremmalla osalla olisi myös kantaväestöön kuuluvia ystäviä.⁵¹ Haasteena on myös matala työvoimaan kuuluvien aste. Työllä on suuri merkitys integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vironkieliset: käymään vain tänne tullaan eikä olemaan

Myös Suomen vironkieliset täyttävät suuren osan etnisen ryhmän muodostamisen kriteereistä. Lähes kaikki vironkieliset ovat syntyneet itsenäisessä Virossa tai Neuvosto-Virossa, ja useamman kuin joka toisen vironkielisen mielestä lähtö- tai taustamaa on erittäin tärkeä heidän identiteetilleen. Kokemus omasta virolaisuudesta on myös vahvasti jaettu asia kieliryhmän sisällä.

Siinä missä kieli yhdistää heitä, uskonto ei. Osa vironkielisistä on jonkin verran uskonnollisia, mutta suuri osa ei ole sitä lainkaan tai ei halunnut tai osannut vastata kysymykseen. Noin puolet vironkielisistä ei myöskään pitänyt tärkeänä asua samalla alueella toisten vironkielisten kanssa.

Suomenvirolaisen vähemmistön muodostuminen on kuitenkin epävarmaa etenkin siitä syystä, että suuri osa vironkielisistä ei ainakaan vielä katso olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Puolet vastaajista on sitä mieltä, että he eivät koe itseään lainkaan suomalaiseksi. Se johtunee suureksi osaksi siitä, että monilla on vähintään toinen jalka vielä lähtö- tai taustamaassa. Kokemukseen voivat vaikuttaa myös käsitykset omasta asemasta Suomessa ja suomalaisuuden ja virolaisuuden yhdistämisen mahdollisuuksista.

Yli puolet vastanneista on sitä mieltä, että vironkieliset eivät ole Suomessa yhdenvertaisessa asemassa, ja monien mielestä Suomessa vallitsee liian kielteisiä mielikuvia Virosta ja virolaisista. Suuri osa vironkielisistä ajattelee olevansa Suomessa vain käymässä. Kansainvälisen kokemuksen perusteella voimme olettaa, että vaikka monet palaavatkin Viroon, useat myös jäävät Suomeen. Tämän vuoksi voi kuitenkin pitää todennäköisenä, että jonkinlainen suomenvirolainen yhteisö maahamme ajan mittaan muodostuu.

Venäjänkieliset: venäläisiä ja muita venäjänkielisiä

Venäjänkielisten ryhmä on edellä mainittuja kieliryhmiä selvästi heterogeenisempi. Suurin osa suomenvenäläisistä on lähtöisin Venäjältä tai entisestä Neuvostoliitosta. Vajaa viidennes on lähtöisin Virosta tai ainakin heidän vanhempansa ovat Viron tai jonkin muun maan venäjänkielisiä. Toki Neuvostoliitossa kasvaneistakin osa varmasti identifioituu johonkin entiseen neuvostotasavaltaan, kuten Latviaan tai Ukraina. Alle puolet tutkimukseen osallistuneista on sitä mieltä, että lähtömaa on erittäin tärkeä.

keä omalle identiteetille, ja yhteydenpito lähtö- tai taustamaahan on myös harvinaisempaa kuin vironkielisillä.

Uskonnollisuus jakaa myös tätä väestöryhmää, ehkä eri uskonnotkin, mutta eri uskontokuntiin kuulumista ei tässä tutkimuksessa selvitetty. Itsensä täysin venäläiseksi koki vain noin kolmannes vastaajista. Huomattava osa venäjänkielisistä ei haluaisi asua lähellä toisia samaan kieli-ryhmään kuuluvia henkilöitä.

On oletettavaa, että venäjänkielisten ryhmän sisällä on pienempi väestöryhmä, jota voitaisiin kutsua venäläiseksi etniseksi ryhmäksi ja jossa Venäjän valtio, venäjän kieli, venäläinen itsekäsitys ja ehkä ortodoksinen uskontokin kietoutuvat tiiviimmin yhteen kuin koko Suomen venäjänkielisessä väestössä keskimäärin.

Lisäksi kieliryhmässä on melko runsaasti inkerinsuomalaisia paluumuuttajia. Osa inkerinsuomalaisista on väestötilastoissa suomenkieliseksi rekisteröityneinä, joten he eivät ole kuuluneet tämän tutkimuksen kohderyhmään. Inkerinsuomalaisten identifioituminen suomalaisuuteen ja etäisyyden otto venäläisyyteen oli hieman yleisempää. Näiden alaryhmien tarkempi erittely ei valitettavasti ollut tämän raportin puitteissa mahdollista.

Tutkimukseen osallistuneet venäjänkieliset ovat kiinnittyneet suomalaiseseen yhteiskuntaan useammin kuin vironkieliset. Monet ovat asuneet Suomessa jo pitkään, ja moni ajattelee asuvansa maassamme lopun ikänsä. Miltei kaikki viihtyivät Suomessa vähintään jokseenkin hyvin.

Suurella osalla venäjänkielisistä on useita kantaväestöön kuuluvia ystäviä, mutta toisaalta monilla ei ole yhtään tällaista ystävää. Kokemus omasta suomalaisuudesta on melko vähäistä, ja reilusti yli puolet näkee ongelmia yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Käsitys yksipuolisista tai kielteisistä mielikuvista Venäjää tai venäjänkielisiä kohtaan oli yleistä.⁵²

Englanninkieliset: maailmankansalaisia Suomessa

Kolme neljästä englanninkielisestä on syntynyt joko Isossa-Britanniassa tai Yhdysvalloissa, mutta lähtö- tai taustamaalla ei useimmille ole suurta merkitystä identiteetissä. Alle puolet heistä pitää lähtömaahansa erittäin paljon yhteyttä. Lähtömaalla ei ole vaikutusta identiteettiin tai näkemyksiin Suomesta ja suomalaisuudesta: tässä asiassa yhdysvaltalaiset ja britit ovat toistensa kaltaisia.

Kokemus maailmankansalaisuudesta oli sen sijaan melko vahvasti jaettu. Uskontojen kirjo on tässä joukossa todennäköisesti melko suurta. Lisäksi puolet vastanneista ei ole lainkaan uskonnollisia. Harvat haluaisivat asua alueella, jossa on myös paljon muita englanninkielisiä.

On siis epätodennäköistä, että Suomeen syntyy englanninkielistä yhteisöä tai vähemmistöä. Tämänkin kieliryhmän sisällä on pienempiä etnisiä ryhmiä kuten englantilaisia, skotteja tai irlantilaisia. Vaikka vain reilu viidennes haluaisi asua lopun ikäänsä Suomessa, monet varmaan myös jäävät Suomeen, koska he viihtyvät Suomessa hyvin ja katsovat olevansa kantaväestön kanssa yhdenvertaisessa asemassa.

Miltei kaikki kokevat olevansa vähintään jossain määrin osa suomalaista yhteiskuntaa, joskin vain reilu neljäsosa on asian kanssa täysin samaa mieltä. Miltei kaikilla tutkimukseen osallistuneilla on myös enemmän kuin viisi suomalaista ystävää, ja lähes kaikkien mielestä se on myös tärkeätä.

Koska Suomessa melkein kaikki osaavat hyvin englantia, suomen kielen oppimiseen ei ole vastaavaa tarvetta kuin monilla muilla kieliryhmillä, eikä siten myöskään vastaavaa kielellisen sulautumisen painetta. Tämä voi osaltaan selittää sitä, että suomalaisuuden kokemus oli englanninkielisten keskuudessa varsin vähäistä.

Arabiankieliset epävarmassa elämäntilanteessa

Arabiankielisistä käytetään usein myös lyhyempää ilmaisua arabit.⁵³ Arabit etnisenä ryhmänä on kuitenkin varsin monimutkainen asia, eikä sille ole olemassa vakiintunutta tieteellistä määritelmää. Arabiaa puhutaan useissa maissa, ja kielellinen variaatio puhutun arabian kielen suhteen on suurta.

Tähän tutkimukseen osallistui lähinnä irakilais- ja syyrialaistaustaisia arabiankielisiä, mutta myös näiden ryhmien sisällä on suuria kulttuurieroja eri väestöryhmien välillä esimerkiksi uskonnossa ja uskontoon suhtautumisessa. Koska kyseessä on kaksi pitkään sisällissodasta kärsinyttä maata, voivat näistä maista tulleita jakaa myös monet muut tekijät, ja suhde lähtö- tai taustamaahan voi olla hyvin ristiriitainen.

Suomen arabiankielisistä suuri osa on ollut maassamme vasta melko vähän aikaa, joten etnisten, kielellisten tai kulttuuristen ryhmien ja yhteisöjen muodostumisen lisäksi paljon epävarmuutta sisältyy myös arabiankielisten suhteeseen koskien suomalaisuutta ja suomalaista yhteiskuntaa.

Tähän tutkimukseen osallistuneet arabiankieliset vastasivat moniin kysymyksiin myönteisemmin kuin mitä heidän elämäntilanteensa perusteella olisi ehkä voinut odottaa. Useampi kuin joka neljäs arabiankielisistä katsoo olevansa täysin osa suomalaista yhteiskuntaa ja yli kolmasosa pitää itseään vähintään melko paljon suomalaisena. On vaikea sanoa, missä määrin tämä johtuu siitä, että vastatessa haluttiin antaa kuva, jonka toivottaisiin toteutuvan tai jollaista haluttiin välittyvän.

Miltei kaikki arabiankieliset haluavat asua Suomessa lopun ikäänsä vähintään melko varmasti (63 % ehdottoman varmasti), ja vastausten perusteella motivaatio päästä osaksi yhteiskuntaa on vahva. Odotukset on asetettu niin korkealle, että myös pettymykset voivat olla mahdollisia.⁵⁴

Päätelmät

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttajat, ulkomaalaistaustaiset tai vähemmistöihin kuuluvat eivät muodosta yhtenäistä ryhmää. Tämän tiedonkeruun tulokset vahvistavat havaintoa. Tarkastelussa olleet viisi kieliryhmää poikkeavat monin tavoin toisistaan, minkä lisäksi ryhmien sisällä on myös paljon eroja. Yleistämisen suhteen on oltava varovainen.

Erojen taustalla löytyy esimerkiksi erilaisia maahanmuuttoperusteita, maassaoloaikoja ja eroja suomen kielen taidossa. Myös iällä, sukupuolella ja sukupolvella on usein merkitystä sille, kuinka hyvin kukin löytää oman paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tässä tutkimuksessa analysoidut viiteen kieliryhmään kuuluvat henkilöt tuntuvat yleisesti ottaen pääsevän melko hyvin sisään suomalaiseen yhteiskuntaan. Sen sijaan tarkemmin rajattu suomalaisuus, ymmärrettynä suomalaisena kulttuurina ja identiteettinä, on vaikeammin saavutettavissa.

On mahdollista, että käsitys suomalaisuudesta on joiltain osin eksklusiivinen, uusia tulijoita ja erilaisiksi tulkittuja vieroksuva ja ulos sulkeva. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kuuluminen suomalaiseen kansakuntaan ja kulttuuriseen yhteisöön ei välttämättä kaikkia uusia tulijoita edes kovin paljon kiinnosta.

Maassaoloaika edistää itsensä kokemista suomalaiseksi. Monilla näihin kieliryhmiin kuuluvilla on kuitenkin vielä useiden vuosien tai jopa vuosikymmentenkin jälkeen ennen muuta lähtö- tai taustamaan tai etniskulttuurisen taustaryhmän leimaama sosiaalinen identiteetti.

Vähemmistöidentiteetin säilymistä edesauttavat oman viiteryhmän olemassaolo Suomessa sekä kiinteät suhteet omaan lähtö- tai taustamaahan. Joissakin tapauksissa sitä vahvistaa myös ajatus, että Suomeen ei olla tultu jäädäkseen, ainoastaan asumaan tilapäisesti.

Monille maahanmuuttajille, ulkomaalaistaustaisille tai vähemmistökielten puhujille tärkeitä henkilökohtaisen identiteetin rakennuspalikoita ovat myös paikallisuus ja globaalisuus. Sen sijaan pohjoismaalaisuus ja eurooppalaisuus ovat useimmille vieraampia tai vähemmän tärkeitä.

Ystävyyssuhteiden luominen suomalaiseen kantaväestöön on tämänkin tutkimuksen valossa monille vaikeata. Erot kieliryhmien välillä, ja osin myös ryhmien sisällä, ovat kuitenkin suuria.

Vaikuttaa siltä, että suomen- tai ruotsinkielisiin paremmin tutustuminen on helpompaa niille, jotka tulevat toisista länsimaista, kuin niille, jotka tulevat maantieteellisesti tai kulttuurisesti kaukaisemmista olosuhteista. Myös sijoittumisella erilaisiin asemiin työmarkkinoille on merkitystä.

Monilla vastaajilla on myös kokemuksia tai käsityksiä syrjivästä kohtelusta suomalaisilla työmarkkinoilla, ja useita häiritsevät omaa väestöryhmää koskevat yksipuoliset tai suorastaan kielteiset stereotyyppit. Näillä tiedoilla ja näkemyksillä voi olla kielteistä vaikutusta viihtymiseen ja suomalaisuuteen kiinnittymiseen.

Suuri osa viihtyy kuitenkin Suomessa hyvin. Viihtymisestä huolimatta monet ajattelevat, että Suomi ei ole heidän lopullinen kotimaansa.

Maahanmuuton toisen sukupolven muodostumisen myötä Suomessa on myös nyt oikea aika pohtia, minkälaisiksi tulevaisuuden vähemmistö-ryhmittymät mahdollisesti muodostuvat. Tämä tutkimus tarjoaa hyviä välineitä joidenkin tulevaisuudenkuvien rakentamiseen.

Suomessa on jo nyt somalialainen vähemmistö, joka esimerkiksi sisäistä klanieroistaan huolimatta on huomattavan yhtenäinen. Myös Suomessa syntyneet somalialaistautaiset lapset kokevat vahvasti olevansa somaleja. Suomensomalialaisuuden muodostuminen historialliseksi vähemmistöksi on siten vain ajan kysymys.

Suomessa asuvilla vironkielisillä on myös vahva virolainen identiteetti. Heistä suuri osa ainakin toistaiseksi ajattelee asuvansa Suomessa vain väliaikaisesti, ja monet kertaalleen Suomeen muuttaneet virolaiset ovatkin muuttaneet Viroon takaisin. Todennäköisesti monet kuitenkin jäävät, ja voi olla, että heidän mukanaan Suomeen syntyy myös suomenvirolainen kielivähemmistö.

Kolme muuta kieliryhmää – venäjän-, englannin- ja arabiankieliset – ovat heterogeenisempia. Niiden sisällä on kuitenkin todennäköisesti pienempiä etnisiä, kulttuurisia tai kansallisia ryhmiä, joiden varaan muodostuu omaa kieltä, kulttuuria ja identiteettiä ylläpitäviä yhteisöjä. Suurin näistä on epäilemättä venäjänkielisten sisällä oleva, suppeamman venäläisyyskäsityksen muodostama etniskansallinen vähemmistö, jolla on pitkät, niin sanotut vanhavenäläiset juuret Suomessa.

Nämä viisi ryhmää muodostavat suuren osan pääkaupunkiseudun kaikista niin sanotuista vieraskielisistä. Pääkaupunkiseudun vieraskieliset muodostavat puolestaan suuren osan kaikista niistä Suomessa asuvista, joiden rekisteröity äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Näin ollen voidaan perustellusti olettaa, että tutkimuksen tulokset ovat tietyin

varauksin laajennettavissa myös koko Suomen vieraskieliseen tai ulkomaalaistaustaiseen väestöön.

Näiden kieliryhmien lisäksi voidaan siis myös laajemmassa mielessä olettaa, että Suomen ulkomaalaistaustaisessa tai vieraskielisessä väestössä esiintyy samanlaisia identifikaation, kulttuurisen kotoutumisen ja sosiaalisten verkostojen muodostumisen malleja ja polkuja.

Näiden tietojen, kansainvälisen kokemuksen ja tutkimuskirjallisuuden perusteella voimme arvioida, että osa vähemmistökielten puhujista sulautuu suomalaisuuteen viimeistään toisessa tai kolmannessa sukupolvessa. Lisäksi on selvää, että Suomeen muodostuu uusia etnisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä, joissa vähemmistön kieltä ja identiteettiä ylläpidetään sukupolvesta toiseen.

Osa tulevaisuuden suomalaisista yhdistää onnistuneesti suomalaisen enemmistöidentiteetin ja oman taustayhteisön vähemmistöidentiteetin. Jotkut kokevat kuitenkin jäävänsä ryhmien ja yhteisöjen ulkopuolelle tuntematta itseään sen enempää suomalaiseksi kuin esimerkiksi vanhempien etnisen, kulttuurisen tai kansallisen ryhmän tai yhteisön jäseneksi.

Osattomuus ja yhteisön puute ovat kielitaustasta riippumatta epätoivottavia asioita.

LOPPUVIIITEET

- 1 Kriesi ym. 2006; van der Brug & van Spanje 2009; Hooghe ym. 2010.
- 2 Ks. esim. OECD/EU 2018.
- 3 Heckmann 2005.
- 4 Ks. myös Saukkonen 2016a.
- 5 Maahanmuuttajien sopeutumista Suomeen on 1990-luvun lopulta lähtien ohjannut kotouttamislainsäädäntö. Voimassa oleva laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittää kotoutumisen seuraavasti: kotoutumisella [tarkoitetaan] maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kyseinen määritelmä sisältää Euroopan unionin kotoutumisen peruseriaatteisiinkin kuuluvan ajatuksen integraation kaksisuuntaisuudesta. Maahanmuuttajien oman paikkansa löytämisen lisäksi myös niin sanotun kantaväestön ja suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisten instituutioiden tulee ymmärtää yhteiskunnan väestörakenteiden muutos ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin esimerkiksi julkisten palvelujen saavutettavuuden varmistamiseksi ja yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.
- 6 Ks. tarkemmin Saukkonen 2013, 86–92.
- 7 Kyselyn tulokset raportoitiin neljässä osassa vuoden 2018 aikana: Pitkänen & Westinen 2018a; Pitkänen & Westinen 2018b; Pitkänen & Westinen 2018c; Pitkänen & Westinen 2018d;
- 8 Ks. esim. Daher, Hannikainen & Heikinheimo 2012.
- 9 Ks. esim. Waterman 2010; Swann 2005; Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004; De Fina 2007; Tajfel & Turner 1986; Saastamoinen 2006, 170.
- 10 Ks. Pitkänen & Westinen 2018b, LIITE 2.
- 11 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus 2015.
- 12 Tilastokeskus 2018.
- 13 Ks. esim. Mähönen & Yijälä 2016.
- 14 Äidinkieltään arabiankielisten lisäksi Irakista ja Syyriasta on tullut myös muihin kieliryhmiin kuuluvia henkilöitä, etenkin kurdinkielisiä.
- 15 On syytä huomioida, että myös suomen- ja ruotsinkielisessä väestössä on mukana ulkomailla syntyneitä henkilöitä ja että rekisteröidyn äidinkielen puolesta vieraskielisiin kuuluu myös suomen- ja/tai ruotsinkielisiä henkilöitä. Ks. kielitilastoon sisältyvistä ongelmista esim. Saukkonen 2019.
- 16 Nieminen, Sutela & Hannula (toim.) 2015; Saukkonen & Peltonen 2018.
- 17 Saukkonen & Peltonen 2018, 12; Sutela & Larja 2015a, 15–25.

- 18 Vaikka tutkimuksen otokseen kuului vain henkilöitä, joilla oli ollut yhtäjaksoisesti kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan, 33 tutkimukseen osallistunutta ilmoitti asuneensa Suomessa alle kaksi vuotta. Syytä tähän ristiriitaan ei ole saatu selville.
- 19 Tulokset vahvistavat UTH-tutkimuksista saatua kuvaa. Pääkaupunkiseudulla vuonna 2014 vakituisesti asuneista 15–64-vuotiaista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lähes kolmannes oli asunut Suomessa vähintään viisitoista vuotta. Vajaa neljännes oli puolestaan asunut Suomessa korkeintaan viisi vuotta. Melko pitkään Suomessa asuneiden osuus oli varsin korkea pääkaupunkiseudun somalialaistaustaisten sekä venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten maahanmuuttajien keskuudessa, kun taas esimerkiksi virolaistaustaisista monet olivat asuneet Suomessa vasta vähän aikaa. Saukkonen & Peltonen 2018, 16–18.
- 20 Tässä taulukossa somaleista 18 prosenttia ilmoittaa syntyneensä Suomessa, kun taulukossa 2 osuus oli 20 prosenttia. Osa vastaajista on ilmoittanut syntyneensä Suomessa, mutta antanut tärkeimmäksi syyksi muuttaa Suomeen esimerkiksi perhesyyt. Tämän vuoksi prosenttiosuudet eivät ole identtisiä.
- 21 Saukkonen & Peltonen 2018, 19–21; Sutela & Larja 2015b, 29–41.
- 22 Tavanomaisesti kyselytutkimuksissa koulutusmuuttujana käytetään ylintä käytyä koulutusastetta (ammattikoulu, lukio, opisto, yliopisto jne.), mutta tässä tutkimuksessa käytettiin kouluvuosien määrää, koska vastaajien lähtömaiden koulujärjestelmät ovat keskenään niin erilaisia.
- 23 Ks. myös Joro 2019.
- 24 Saukkonen & Peltonen 2018, 21-24; Nieminen & Larja, 43–54.
- 25 Työvoimatutkimuksen ongelmana on ollut maahanmuuttajien pieni osuus otokseen kuuluvista henkilöistä, minkä takia tietoja ei ole juuri voinut eritellä tarkemmin. Tilastokeskuksen ylläpitämän työnvälitystilaston tietojen vertailtavuutta eri väestöryhmien välillä on puolestaan heikentänyt varsin tiukka työllisyyden määrittelmä sekä se, että monet Suomeen muuttaneet ovat myös muuttaneet Suomesta pois tekemättä asiasta ilmoitusta, eikä heitä näin ollen ole poistettu väestörekisteristä.
- 26 Saukkonen & Peltonen 2018, 28–29; Larja & Sutela 2015, 71–82.
- 27 Ks. myös. Saukkonen ja Peltonen 2018, 26–52, Saukkonen 2018, 18–28.
- 28 Vrt. Saukkonen ja Peltonen 2018, 35–39; Saukkonen 2018, 18–28.
- 29 Vrt. Saukkonen ja Peltonen 2018, 43–45; Sutela 2015, 83–109.
- 30 Saukkonen & Peltonen 2018, 45–48; Larja & Luukko 2018.
- 31 Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 32 Ks. myös Saukkonen & Peltonen 2018, 63.
- 33 Ks. myös Larja 2017.
- 34 Ks. myös Saukkonen ja Peltonen 2018, 62–63.

- 35 Larja 2017. Larja käyttää näistä vaihtoehtoista identiteettistrategian nimitystä, ja kyseinen kuvio on hänen julkaisussaan nimeltään ”etnisen identiteetin muodostamisen strategiat”. Sosiaalipsykologisessa keskustelussa puhutaan paljon myös akkulturaatiomalleista, -asenteista tai -strategioista. Ks. esim. Liebkind ym. 2004.
- 36 Pitkänen & Westinen 2018a.
- 37 Garcés-Mascareñas & Penninx 2016, 11–29.
- 38 Ks. esim. Vilkkama 2011; Vilkkama, Ahola & Vaattovaara 2016.
- 39 Tutkimuksen tuottamat tiedot ovat hyvin linjassa sen kanssa, mitä on saatu hyödyntämällä erilaisuusindeksin laskemista Suomen kaupunkien eri kieliryhmille. Vuoden 2014 tietojen perusteella indeksi arvo oli albaaninkielisten jälkeen korkein somalinkielisillä, ja selvästi korkeampi kuin arabian-, viron- ja venäjänkielisillä sekä etenkin englanninkielisillä, joiden erilaisuusindeksin arvo oli tarkastelussa olleista kieliryhmistä matalin. Vilkkama & Hirvonen 2018, 94.
- 40 Ks. esim. Yijälä & Luoma 2018, 116–120.
- 41 Osa on esimerkiksi voinut tulkita suomalaisten tarkoittavan suomenkielisiä, osa ylipäätään kantaväestöä tai väestön enemmistöä ja osa pitkään Suomessa asuneita äidinkielestä riippumatta.
- 42 Suomessa toteutetuissa etnistä hierarkiaa selvittäneissä tutkimuksissa on tosin usein todettu, että venäjänkieliset tai venäläistaustaiset sijoittuvat esimerkiksi somalinkielisten tai -taustaisten kanssa listan alapäähän. Ks. esim. Pitkänen 2006, 60.
- 43 Saukkonen 2016b.
- 44 Ks. esim. Seeskorpi 2019.
- 45 Ks. esim. Larja ym.
- 46 Open Society Foundations, 2013, 116–122; Vehmas 2012.
- 47 Ks. esim. Sotkasiira 2017.
- 48 Huttunen 2005, 133.
- 49 Allardt & Starck 1981, 19.
- 50 Asialla on sikäli suuri merkitys, että Suomen perustuslain 17 §:ssä mainitut kielelliset ja kulttuuriset oikeudet on katsottu perinteisten vähemmistöjen lisäksi kuuluvan myös uudemmille väestöryhmille, mikäli ne täyttävät vähemmistön tunnusmerkit.
- 51 Ks. Suomen somalialaisista myös esim. Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 84–86; Mubarak, Nilsson & Saxén 2015.
- 52 Ks. venäläisistä/venäjänkielisistä ja inkeriläisistä/etnisesti suomalaisista muuttajista myös esim. Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 81–82; Tanner & Söderling 2016; Varjonen, Zamjatin ja Rinas 2017.
- 53 Ks. esim. Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 86.
- 54 Ks. myös esim. Yijälä & Luoma 2018.

LÄHTEET

- Allardt, Erik & Starck, Christian (1981), *Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta: suomenruotsalaiset vertailevasta näkökulmasta*. Porvoo: WSOY.
- Ashmore, R. D., Deaux, K., & McLaughlin-Volpe, T. (2004), An organizing framework for collective identity: Articulation and significance of multidimensionality. *Psychological Bulletin*, 130, 80–114.
- Brug, Wouter van der & Spanje, Joost van (2009), "Immigration, Europe and the 'new' cultural dimension". *European Journal of Political Research*, 48:3, 309–334.
- Daher, Okan, Hannikainen, Lauri & Heikinheimo, Karoliina (2012), *Suomen kansalliset vähemmistöt: kielten ja kulttuurien rikkautta*. Helsinki: Vähemmistöoikeuksien ryhmän Suomen jaosto.
- De Fina, A. (2007), Code-switching and the construction of ethnic identity in a community of practice. *Language in Society*, 36, 371–392.
- FRA (2018), *Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus Muslimit – Poimintoja tuloksista*. Wien: European Union Agency for Fundamental Rights.
- Garcés-Mascareñas, Blanca & Penninx, Rinus (2016), The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept. Teoksessa Garcés-Mascareñas, Blanca & Penninx, Rinus (toim.) *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*. Heidelberg ym.: Springer Open & IMISCOE.
- Grönlund, Kimmo & Kestilä-Kekkonen, Elina: *Eduskuntavaalitutkimus 2015* [sähköinen tietoaisteisto]. Versio 2.0 (2018-07-24). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>
- Heckmann, Friedrich (2005), *Integration and Integration Policies*. Bamberg: European Forum for Migration Studies.
- Hooghe, Lisbet, Bakker Ryan, Brigeovich, Anna, de Vries, Catharina, Edwards, Erica, Marks, Gary, Rovny, Jan, Steenbergen, Marco & Machudova, Milada (2010), Reliability and validity of the 2002 and 2006 Chapel Hill expert surveys on party positioning. *European Journal of Political Research* 49:5, 687–703.

Huttunen, Laura (2005), Etnisyys. Teoksessa, Rastas, Anna, Huttunen, Laura ja Löytty, Olli: *Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.

Joro, Tuula (2019), *Turvapaikanhakijoiden osaaminen yhteiskunnallisena voimavarana. Selvitys Suomen Punaisen Ristin vastaanottokeskuksissa vuosina 2016–2018 tehdyistä turvapaikanhakijoiden osaamiskartoituksista*. Helsinki: Suomen Punainen Risti.

Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschie, Simon, & Frey, Timotheos (2006), Globalization and the transformation of the national political space: six European countries compared. *European Journal of Political Research*, 45:6, 921–956.

Larja, Liisa (2017), *Joka kolmas ulkomaalaistaustainen nuori samaistuu sekä suomalaisuuteen että taustamaahansa*. Tieto&Trendit. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/joka-kolmas-ulkomaalaistaustainen-nuori-samais-tuu-seka-suomalaisuuteen-etta-taustamaahansa/>

Larja, Liisa & Luukko, Jasmin (2018), Koulutuksen ja työn vastaavuus. Teoksessa Tovanen, Minna, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom & A. Airila (toim.). 2018. *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla*. Helsinki: Työterveyslaitos.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna (2015), Ulkomaalaistaustaiset työelämässä: ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammattirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa Nieminen, Sutela ja Hannula (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Larja, Liisa, Wariu, Johanna, Sundbäck, Liselott, Liebkind, Karmela, Kandin, Irja & Jasinskaja-Lahti, Inga (2012), *Discrimination in the Finnish Labor Market: An Overview and a Field Experiment on Recruitment*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Liebkind, Karmela, Mannila, Simo, Jasinskaja-Lahti, Inga, Jaakkola, Magdalena, Kyntäjä, Eve & Reuter, Anni (2004), *Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen*. Helsinki: Gaudeamus.

Mubarak, Yusuf M., Nilsson, Eva & Saxén, Niklas (2015), *Suomen somalit*. Helsinki: Into Kustannus.

Mähönen, Tuuli Anna & Yijälä, Anu (2016), *Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutuminen Suomeen*. Tutkimuskatsauksia 7. Helsinki: Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Nieminen, Tarja & Larja, Liisa (2015), *Kielitaito: Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta*. Teoksessa Nieminen, Sutela ja Hannula (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Nieminen, Tarja, Sutela Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

OECD/EU (2018), *Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration*. Paris/Brussels: European Union & OECD Publishing.

Perhoniemi, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga (2006), *Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla: seurantatutkimus vuosilta 1997–2004*. Tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Tiilikainen, Marja ym. (2013), *Somalis in Helsinki. At Home in Europe report*. London: Open Society Foundations.

Pitkänen, Pirkko (2006), *Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaisytyössä*. Helsinki: Edita.

Pitkänen & Westinen (2018a), *Sittenkin samanlaisia. Tutkimus suomalaisten identiteeteistä*. SKR & e2 Tutkimus.

Pitkänen & Westinen (2018b), *Samat huolet, eri näkökulmat. Tutkimus suomalaisten asenteista ja identiteeteistä*. SKR & e2 Tutkimus.

Pitkänen & Westinen (2018c), *Identiteettejä kahdella kielellä. Tutkimus suomen- ja ruotsinkielisistä*. SKR & e2 Tutkimus.

Pitkänen & Westinen (2018d), *Pyhyiden ytimessä. Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta*. SKR & e2 Tutkimus.

Saastamoinen, Mikko (2006), *Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina*. Teoksessa Pertti Rautio & Mikko Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere University Press.

Saukkonen, Pasi (2013), *Erlaisuuksien Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, Pasi (2016a), *Mitä on kotoutuminen? Kvartti 4/2016, 60–72*.

Saukkonen, Pasi (2016b), Maahanmuuttajien työllistyminen Helsingissä. *Kvartti* 4/2016, 73–89.

Saukkonen, Pasi (2018), *Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulot ja asuminen*. Tutkimuskatsauksia 3. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.

Saukkonen, Pasi (2019), *Vieraskielinen väestö: kieliperusteisen tilastoinnin ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja*. Kvartti-blogi. <https://www.kvartti.fi/fi/blogit/vieraskielinen-vaesto-kieliperusteisen-tilastoinnin-ongelmia-ja-ratkaisuvaihtoehtoja>

Saukkonen Pasi & Peltonen, Juho (2018), *Eroja ja yhtäläisyyksiä: ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen tietojen valossa*. Tutkimuskatsauksia 2. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.

Seeskorpi, Päivi (2019), *”Miksi ei oteta sydämeen, miksi ei tervehditä ja kyseillä kuulumisia?” – maahanmuuttajanaisten on vaikea löytää suomalaisia ystäviä*. Yle Uutiset 12.6.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10783576>

Sotkasiira, Tiina (2017), ‘Sometimes It Feels Like Every Word Is a Lie’: Media Use and Social (In)Security Among Finnish Russian-Speakers. *Central and Eastern European Migration Review*. Vol. 7, No. 1, 2018, s. 109–127.

Sutela, Hanna (2015), Ulkomaalaistaustaiset työelämässä Ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammattirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa Nieminen, Sutela ja Hannula (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015a), Maahanmuuton syyt: yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Teoksessa Nieminen, Sutela ja Hannula (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015b), Koulutusrakenne: ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Teoksessa Nieminen, Sutela ja Hannula (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Swann, William B. (2005), The self and identity negotiation. *Interaction Studies*, 6, 69–83.

Tajfel, Henry, & Turner, John C. (1986), The social identity theory of intergroup behavior. Teoksessa S. Worchel & W. G. Austin (toim.), *The psychology of intergroup behavior*, Chicago: Nelson Hall, 7–24.

Tanner, Arno & Söderling, Ismo (2016), *Venäjänkieliset Suomessa: huomisen suomalaiset*. Tutkimuksia 3. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus (2015), Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa – hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle. *Käsikirjoja* 51. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus.

Tilastokeskus (2018), *Väestöennuste 2018–2070*. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_fi.pdf

Varjonen, Sirkku, Zamjatin, Aleksandr & Rinas, Marina (2017), *Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt. Tilastot, tutkimukset, järjestökentän kartoitus*. Helsinki: Cultura-säätiö.

Vehmas, Susanna (2012), Maahanmuuttokirjoittelu sanomalehdissä. S. 116–135. Teoksessa Mari Maasilta (toim.): *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*, Tampere, Tampere University Press.

Vilkama, Katja (2011), *Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupungiosat? Kanta-väestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla*. Tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, Katja, Ahola, Susanna & Vaattovaara, Mari (2016), *Välttelyä vai vetovoimaa? Asuinympäristön vaikutus asuinalueilla viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla*. Tutkimuksia 4. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, Katja & Hirvonen, Jukka (2018), Helsingin alueellinen eriytyminen: kaksi lähestymistapaa segregaation seurantaan. *Kvartti* 1/2018, 86–101.

Waterman, Alan S. (1999), Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement. *Developmental Review*, 19, 591–621.

Yijälä, Anu & Luoma, Tiina (2018), *“En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse” – Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen.* Tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.

SAMMANFATTNING

Att vara eller inte vara? En studie om hur fem språkgrupper har anknutit sig till Finland

Över tre fjärdedelar av de invånare i huvudstadsregionen som talar estniska, ryska, engelska, somaliska eller arabiska känner att de helt eller delvis är en del av det finländska samhället. För undersökningen intervjuades 1 527 personer som bor i huvudstadsregionen.

De som känner sig som finländare är avsevärt färre. De som känner sig som finländare i mindre grad än genomsnittet är esterna. Av dem är det nämligen cirka 10 procent som känner sig helt eller ganska finländska. Att identifiera sig som finländare är vanligast bland de som talar somaliska (43 %).

När det gäller samtliga språkgrupper är det mycket vanligare att man identifierar sig med det egna utgångslandet, dvs. släktens hemland i fråga om andra generationens invandrare. Av de som talar somaliska är det nästan 90 procent som känner sig helt som somalier. Av de övriga språkgrupperna identifierar sig över 70 procent av personerna helt eller ganska mycket med utgångslandet.

En del identifierar sig både med det finländska samhället och med sitt utgångsland. Fyrtiotre procent av de som talar somaliska har en sådan dubbel identitet, medan de som talar arabiska eller engelska och som upplever att de har en dubbel identitet utgör cirka en fjärdedel. Av de som talar estniska (5 %) eller ryska (12 %) är det betydligt färre som upplever att de har en dubbel identitet.

Inom alla språkgrupper är det vanligt att ha kontakter till utgångslandet: över 70 procent av personerna i alla språkgrupper har mycket kontakt eller rätt mycket kontakt med sitt utgångsland. Den tätaste kontakten med utgångslandet håller de som talar estniska (91 %).

När det gäller hur många finländska vänner och bekanta personerna i de olika språkgrupperna har är skillnaderna dock större. Nästan alla av de som talar engelska har åtminstone fem vänner eller bekanta från den infödda befolkningen, och även majoriteten av de som talar estniska eller

ryska har flera med finländsk bakgrund i sin närmaste bekantskapskrets. Till och med 45 procent av de som talar somaliska och 32 procent av de som talar arabiska har inga infödda finländare bland sina vänner eller bekanta.

Av de som talar somaliska är det 71 procent som skulle vilja bo i ett område där den egna språkgruppen är väl representerad. I de övriga språkgrupperna är detta mera sällsynt: av de som talar estniska eller arabiska är det grovt uppskattat hälften som tänker så, och av de rysk- och engelsktalande endast cirka en fjärdedel.

Samtliga språkgrupper upplever att det finns problem vid förverkligandet av likabehandlingen. Med undantag för de som talar arabiska anser en knapp majoritet av samtliga språkgrupper att de inte behandlas lika som den infödda befolkningen.

Sådana erfarenheter av diskriminering som hänför sig till arbetsmarknaden är vanligast bland de som talar somaliska (89 %), men detta är vanligt också i den ryska (51 %), engelska (40 %) och arabiska (57 %) språkgruppen. De som talar estniska (27 %) upplever mera sällan än de övriga grupperna att de blir diskriminerade på arbetsmarknaden.

Dessutom anser många representanter för de språkliga minoriteterna att finländarna har en ensidig uppfattning om deras utgångsland och att de finska medierna ger en alltför negativ bild av deras språkgrupp i nyheterna. Mest kritiska till medierna är de som talar somaliska eller arabiska, men också en knapp majoritet av de rysktalande är kritiska.

Trots erfarenheterna av diskriminering upplever cirka 90 procent av personerna i de undersökta språkgrupperna att de trivs mycket bra eller ganska bra i Finland. Med tanke på trivseln är särskilt språkkunskaperna av stor betydelse. De som trivs mycket bra i Finland är de som har utmärkta kunskaper i finska.

Majoriteten av de språkliga minoriteterna är ganska säkra eller absolut säkra på att de vill bo i Finland resten av sitt liv. De som är mest övertygade om detta är de som talar arabiska, eftersom över 60 procent är helt säkra på att de vill stanna i Finland. I de övriga språkgrupperna är antalet personer som är lika säkra på detta betydligt färre. Av de som talar ryska eller somaliska är det knappt en tredjedel som absolut vill stanna i Finland, medan detsamma gäller en femtedel av de engelsktalande och endast cirka var tionde av de som talar estniska.

АБСТРАКТ

Быть или не быть? Анализ интеграции пяти языковых групп в Финляндии

Более 3/4 проживающих в столичном регионе людей, чей родной язык эстонский, русский, английский, сомалийский и арабский, ощущают себя полностью или в какой-то степени частью финского общества. Для этого исследования было опрошено 1 527 человек, проживающих в столичном регионе.

Финнами респонденты ощущают себя значительно реже. В среднем меньше остальных финнами себя ощущают эстоноязычные, из которых полностью или в значительной степени так себя ощущают порядка 10 %. Чаще всего такая самоидентификация встречается у говорящих на сомалийском – 43 %.

Идентификация с культурой страны своего происхождения (в случае иммигрантов второго поколения – со своими родственниками) во всех языковых группах значительно более частое явление. Из группы сомалийского языка почти 90 % ощущают себя полностью сомалийцами. В других языковых группах с культурой страны своего происхождения идентифицирует себя более 70 %.

Часть респондентов идентифицируют себя как с финской культурой, так и с культурой страны своего происхождения. Из говорящих на сомалийском как на родном, у 43 % имеется наличие такого рода двойной идентичности. Из групп арабского и английского языков, двойная идентичность наблюдается примерно у четверти респондентов. У говорящих на эстонском (5 %) и русскоязычных (12 %) двойная идентичность наблюдается значительно реже.

Контакты со страной происхождения распространены во всех языковых группах: у более чем 70 % ответивших такие контакты бывают часто или довольно часто. Чаще всего такая связь наблюдается у эстоноговорящих (91 %).

В наличии финских друзей и знакомых есть различия. Почти у всех англоязычных есть, как минимум, пять знакомых или друзей среди

финнов. Также у говорящих на эстонском и русскоязычных есть несколько финнов в ближайшем окружении. Из говорящих на сомалийском, у 45 %, а на арабском у 32 % совсем нет знакомых или друзей среди финнов.

Из говорящих на сомалийском, 71 % хотели бы жить в районе, где много представителей своей языковой группы. В других языковых группах это встречается реже: из говорящих на эстонском и арабском, так рассуждает около половины, а из англо- и русскоязычных – всего примерно каждый четвёртый.

Все языковые группы сталкиваются с проблемами, связанными с реализацией принципа равноправия. За исключением арабоязычных, чуть более половины всех языковых групп считают, что не находятся наравне с местным населением.

Чаще всего с дискриминацией на трудовом рынке сталкиваются представители группы сомалийского языка (89 %), однако довольно часто это происходит и по потношению к русскоязычным (51 %), англоязычным (40 %) и арабоязычным (57 %). Эстоноязычные сталкиваются с такой проблемой реже остальных (27 %).

У представителей многих языковых меньшинств есть ощущение, что у финнов слишком одностороннее представление о стране их происхождения и что финские средства массовой информации рисуют излишне негативную картину о той или иной языковой группе в лице их представителей. Критичнее всего пот отношению к СМИ настроены представители сомалийской и арабской языковых групп, однако так считает и чуть больше половины русскоязычных.

Не смотря на испытываемую дискриминацию, около 90 % представителей исследуемых языковых групп чувствуют себя в Финляндии очень или довольно комфортно. Особенно ощущение комфорта связано с владением языком. Очень комфортно чувствуют себя в Финляндии респонденты с высоким уровнем владения финским языком.

Большинство представителей языковых меньшинств с достаточной или большой уверенностью хотели бы остаться жить в Финляндии. Наиболее уверены в этом представители арабоязычных, из которых 60 % абсолютно уверены в своём желании остаться жить в Финляндии. В других языковых группах процент абсолютно уверенных в желании остаться значительно меньше: из русскоязычных и говорящих на сомалийском менее трети респондентов, из англоязычных – пятая часть, а из говорящих на эстонском – только примерно каждый десятый.

KOKKUVÖTE

Olla või mitte olla? Uurimus viie keelerühma juurdumisest Soome

Üle kolme neljandiku Helsingi regioonis elavatest eesti-, vene-, inglisi-, soomaali- ja araabiakeelsetest elanikest tunnevad, et nad kuuluvad kas täielikult või osaliselt Soome ühiskonda. Uuringu käigus intervjueriti 1 527 Helsingi regioonis elavat inimest.

Soomlaseks peab end palju vähem küsitletuid. Keskmisest harvem peavad end soomlasteks eestikeelsed, kellest osaliselt või täielikult soomlaseks peab ennast 10 protsenti vastanutest. Kõige rohkem samastuvad soomlusega soomaalikeelsed (43 %).

Samastumine oma – teise põlvkonna immigrantide puhul oma perekonna – päritolumaaga on kõigis keelerühmades palju tavalisem. Peaaegu 90 protsenti soomaalikeelsetest tunneb ennast täielikult somaallasena. Teistest keelerühmadest samastub täielikult või suures osas oma päritolumaaga üle 70 protsendi vastanutest.

Osa inimesi samastub nii soomluse kui oma päritolumaaga. Somaalikeelsetest on selline kaksikidentiteet 43 protsendil, araabia- ja ingliskeelsete puhul umbes veerandil vastanutest. Eesti (5 %) ja venekeelsetel (12 %) on kaksikidentiteeti selgelt vähem.

Kontaktid päritolumaaga on kõigis keelerühmades tavalised: kõigist keelerühmadest peab üle 70 protsendi vastanutest oma päritolumaaga ühendust kas palju või üsna palju. Kõige tihedamad kontaktid on eestikeelsetel (91%).

Soome sõprade ja tuttavate arvus seevastu on erinevusi. Peaaegu kõigil ingliskeelsetel on vähemalt viis põliselanikust sõpra või tuttavat. Ka enamiku eesti- ja venekeelsete tutvusringkonnas on mitu soomlast. Somaalikeelsetest 45 protsendil ja araabiakeelsetest 32 protsendil ei ole ühtegi põliselanikust sõpra või tuttavat.

71 % soomaalikeelsetest tahab või tahaks elada piirkonnas, kus on palju oma keelerühma esindajaid. Teistes keelerühmades on seda nähtust vähem.

Eesti- ja araabiakeelsetest mõtlevad niimoodi umbes pooled ja vene- ning ingliskeelsetest ainult veerand vastanutest.

Kõigi keelerühmade meelest on võrdse kohtlemisega probleeme. Kõigis keelerühmades peale araabiakeelsete kogevad veidi üle pooled, et nad ei ole põliselanikega võrdses positsioonis.

Tõrjutuskogemused tööturul on kõige tavalisemad soomaalikeelsetel (89%), aga see on tavaline ka vene- (51%), inglisi- (40%) ja araabiakeelsete (57%) hulgas. Eestikeelsed (27%) tunnevad, et neid tööturul tõrjutakse teistest harvem.

Lisaks tunnevad paljud keelevähmustesse kuuluvad, et soomlastel on nende pärituolumaast liiga ühekülgne arusaam ja et Soome meediakajastused keelerühmade esindajatest on liiga negatiivsed. Kõige kriitilisemalt suhtuvad meediasse soomaali- ja araabiakeelsed, aga nii mõtlevad ka veidi üle pooled venekeelsetest.

Tõrjutuse kogemusest hoolimata tunneb umbes 90% uuritud keelerühmade esindajatest ennast Soomes väga hästi või üsna hästi. Rahulolu mõjutab kõige rohkem keeleoskus. Kõige paremini tunnevad ennast Soomes need, kelle soome keele oskus on väga hea.

Enamik keelevähmuste esindajatest tahab üsna kindlasti või tingimata elada Soomes oma elu lõpuni. Kõige veendunumad ses suhtes on araabiakeelsed, kellest üle 60 protsendil on väga kindel soov Soome jääda. Teistes keelerühmades on sellel arvamusel olevate inimeste arv märgatavalt väiksem. Vene- ja soomaalikeelsetest tahab tingimata Soome jääda veidi vähem kui kolmandik, ingliskeelsetest viiendik ja eestikeelsetest ainult iga kümnes inimene.

ABSTRACT

To Be Or Not To Be? A Study On The Adhesion Of Five Language Groups Into Finland

More than three out of four speakers of Estonian, Russian, English, Somali and Arabic living in the Greater Helsinki area feel like they are part of Finnish society either fully or to some extent. 1,527 persons living in the Greater Helsinki area were interviewed for the study.

Significantly fewer consider themselves Finnish. Estonian speakers consider themselves Finnish less often than average, with only 10 percent of them considering themselves completely or somewhat Finnish. Somali speakers consider themselves Finnish most often (43 %).

Identification with one's own country of origin – or, in the case of second-generation immigrants, with the family's country of origin – is considerably more common in all language groups. Almost 90 percent of Somali speakers consider themselves completely Somalian. In the other language groups, more than 70 percent of people identify with the country of origin either fully or to some extent.

Some people identify both as Finnish and as natives of their country of origin. As many as 43 percent of Somali speakers have this kind of parallel identity. As for Arabic and English speakers, around 25 percent of them have such a parallel identity. Among speakers of Estonian (5 %) and Russian (12 %), parallel identities are significantly more unusual.

Contacts with the country of origin are common in all the surveyed language groups: more than 70 percent of people in all these language groups have very much or quite much contact with people in their country of origin. Close contacts are most common among Estonian speakers (91 %).

There are significant differences between the language groups when it comes to the number of Finnish friends and acquaintances. Almost all English speakers have at least five friends or acquaintances who belong to the majority population, and a large majority of Estonian and Russian

speakers also have many people of Finnish origin in their immediate circle. By contrast, 45 percent of Somali speakers and 32 percent of Arabic speakers have no friends or acquaintances who belong to the majority population.

71 percent of Somali speakers would like to live in a neighbourhood with plenty of people belonging to their own language group. This is more unusual in the other language groups: roughly half of Estonian and Arabic speakers and only one out of four Russian and English speakers are of this opinion.

All language groups think that there are problems in the realisation of equality. With the exception of Arabic speakers, a narrow majority in all language groups feel that they are not in an equal position with the majority population.

Experiences of discrimination in the labour market are most common among Somali speakers (89 %), but prevalent also among speakers of Russian (51 %), English (40 %) and Arabic (57 %). Estonian speakers (27 %) feel discriminated against in the labour market less often than others.

In addition, many persons belonging to language minorities feel that Finnish people have a very biased view of their country of origin and that the Finnish media depicts the minority in a negative light in their news coverage. Somali and Arabic speakers have the most critical attitudes towards the media, but a slight majority of Russian speakers are also of this opinion.

Despite the experiences of discrimination, around 90 percent of persons belonging to the surveyed language groups are very or somewhat pleased to live in Finland. The knowledge of the Finnish language plays a crucial role in this respect. Those with excellent knowledge of Finnish are very pleased to live in Finland.

The majority of persons belonging to language minorities are quite certain or absolutely certain that they want to live in Finland for the rest of their lives. The most confident are Arabic speakers, out of whom 60 percent are absolutely certain that they want to stay in Finland. In the other language groups, significantly fewer people feel this way. Less than one third of Russian and Somali speakers are absolutely certain that they want to stay in Finland, whereas only one in five English speakers and one in ten Estonian speakers think that way.

QORAAL KOOBAN

Ma yihiin mise ma ahan? Waa baaritaan ku saabsan sida ay waddanka ula qabsadeen dad ku hadla shan luqadood oo kala duwan

In ka badan afar meeloodow saddex dadka ku nool agagaarka caasimadda ee dhalashadoodu kala tahay istooniya, ruushka, ingiriiska, soomaalida iyo dadka ku hadla luqadda carabiga, waxaa ay si buuxda amaba qayb ahaan isu arkaan in ay yihiin qayb ka mid ah bulshada finishka. Waxaana baaritaankaan awgiis waraysi lala yeeshay dad tiradoodu gaarayo 1 527 qof oo ku nool caasimadda iyo agagaarkeeda.

Tiro aad u yar ayaa iyagu isu arka in ay yihiin finish. Celcelis ahaan dadka ugu yar ee iyagu isu arka in ay finish yihiin waa kuwa ku hadla luqadda istooniyaanka, kuwaasoo 10 % ay si buuxda ama u dhow isu arkaan in ay yihiin dad finish ah. Dadka ugu badan ee dareemaaya in ay finish yihiin waa kuwa ku hadla luqadda soomaaliga (43 %).

Dareenka ay u hayaan dalkii ay ka yimaadeen -marka laga hadlaayo jiilka labaad ee dadka waddanka u soo guuray- ee dhammaan dadka luqadaha kala duwan ku hadlaa, waa mid si aad ah u muuqda. Dadka ku hadla luqadda soomaaliga in ku dhow 90 % waxay iyagu isu arkaan in ay si buuxda u yihiin soomaali. Dadka ku hadla luqadaha kale in ka badan 70 % ayaa si buuxda ama ku dhow dareen ugu haya dalkii ay ka yimaadeen.

Waxaa jira qayb iyagu dareemaayaa in ay finishoobeen, islamarkaana sidoo kale dareemaaya in ay yihiin dalkii ay ka yimaadeen . Dadka ku hadla luqadda soomaaliga 43 % ayaa iyagu la mid ah dadkaas dareemaaya in ay leeyihin labada jinsiyadood. Dadka ku hadla luqadaha carabiga iyo ingiriiska afar meeloodow meel (rubuc) ayaa iyagu aaminsan labada jinsiyadood ee isbarbar socda. Istooniyaanka waa (5 %), Ruushkana (12 %), dareenka labada jinsiyadood si aad ah ayay ugu yar tahay.

La xiriirka waddankii ay ka yimaadeen waa arin si guud uga jirta dhammaanba dadka ku hadla luqadaha kala duwan: 70 % dhammaanba dadka ku hadla luqadaha kala duwan waxaa ay si buuxda ama ku dhow

ula xiriiraan dalkii ay ka yimaadeen. Xiriirka aadka u xooggana waxaa ugu badan dadka ku hadla luqadda istooniyaanka (kaasoo gaaraya 91 %).

Tirada saaxiibbada ama dadka macrifada ee finishka ah ee ay leeyihiin waa ay ku kala duwan yihiin. Dadka ku hadla luqadda ingiriiska waxaa ay dhammantood leeyihiin ugu yaraan shan qof oo dadka waddanka u dhashay oo saaxiib ay yihiin amaba ay isyaqaannaan, sidoo kalena tirada ugu badan ee dadka u kala dhashay waddamada istooniya iyo ruushka ayaa iyaguna waxaa ay leeyihiin dad badan oo saaxiibbo ah oo dhalashadoodu tahay finish. Soomaalida tiro lagu qiyaasay 45 % iyo sidoo kale dadka ku hadlaa luqadda carabiga 32 %, maba lahan wax saaxiibbo ah ama dad ay isyaqaannaan oo u dhashay dalkaan Finland.

Dadka ku hadla luqadda soomaaliga ah 70 % waxaa ay rabi lahaayeen, in ay ku noolaadaan xaafadaha ay deggan yihiin dad badan oo ah kuwa ku hadla luqaddooda u gaarka ah. Dadka luqadaha kale ku hadlaa arrinkaan si aad ah ayuu ugu yar yahay: istooniyaanka iyo dadka ku hadla luqadda carabiga qiyaas ahaan kala bar ayaa sidaas oo kale ku fekeraaya, dadka ku hadla luqadda ingiriiskana, qiyaastii afar meeloodow meel ayaa sidaas ku fekeraaya.

Dhammaan kooxaha luqadaha kala duwan ku hadlaa waxaa ay u arkaan in dhibaato ay ka jirto dhanka caddaaladda iyo sinnaanta. Marka laga reebo dadka ku hadla luqadda carabiga, aqlabiyad aad u yar oo ka tirsan kooxaha ku hadla luqadaha kala duwan ayaa u arka, in aanay iyaga iyo dadka waddanka u dhashay u sinnayn arrimaha la xiriira sinaanta iyo caddaaladda.

Arrimaha la xiriira takooridda ka jirta suuqyada shaqada waa mid si guud u haysata dadka ku hadla luqadda soomaliga (89 %), laakiin sidoo kale waa mid caadi ka ah dhanka dadka ku hadla luqadaha ruushka (51 %), ingiriiska (40 %), iyo kuwa ku hadla luqadda carabiga (57 %) dhexdooda. Dadka ku hadla luqadda istooniyaanka (27 %) waxaa ay u arkaan in iyaga suuqyada shaqada ay kala kulmaan takoorid ka yar tan dadka kale.

Intaa waxaa dheer in qaar badan oo ka mid ah dadka luqadaha kale ku hadla ee laga tiro badan yahay ay u arkaan, in dadka finishka ah ay sawir hal dhinac oo kaliya ah ka haystaan dalalkii ay ka yimaadeen, iyo in qalabka warbaahinta ee finland ay dadka luqadaha kala duwan ku hadla ka sheegaan waxyaabo aad u xun oo aan wanaagsanayn. Soomaalida iyo carabta ayaa ah kuwa sida aadka ah qalabka warbaahinta ugu dhalleecaynaaya arrinkaas, laakiin aqlabiyad yar oo ka mid ah dadka ku hadla luqadda ruushka ayaa iyaguna sidaa si la mid ah u arka arrinkaas.

Si kasta oo ay takoorid gaaraysa 90 % u soo waajahday dadka luqadaha kala duwan ku hadla ee baaritaankaan ka qaybqaatay, haddana si aad

u wanaagsan ama wax xoogaa ah ayay uga helayaan dalkan Finland. Waxaana arrinkaas ka helitaanka dalkan si gaar ah samayn ugu leh, hadba inta ay le'eg tahay xirfadda luqadeed ee qofku leeyahay. Dadka sida aadka u wanaagsan uga helaaya dalkaan finland, waa kuwa ay sida aadka ah u wanaagsan tahay xirfaddooda luqadeed ee finishka.

Aqlabiyadda dadka ka soo jeeda kuwa ku hadla luqadaha kala duwan, waxaa si dhab ahaan ah ama u dhow ay u doonaayaan in ay ku noolaadaan Finland illaa iyo inta cimrigoodu ka dhammaanaayo. Dadka ku hadla luqadda carabiga ah ayaa ah kuwa aragtidoodaas ay aadka u sugan tahay, kuwaasoo 60 % si dhab ahaan ah u doonaaya in ay sii joogaan dalka Finland. Dadka kale ee luqadaha kala duwan ku hadlaa, qaybta dhab ahaan ama fkirkaas qabtaa si aad ay ayay u yaryihiin. Somaalida iyo Ruushka saddex meeloodow meel ayaa doonaysa in ay sii joogaan dalkan Fainland, dadka ku hadla luqadda ingiriiska shan meeleedow meel, halka kuwa ku hadla luqadda istooniyaankana ay arrinkaas doonayaan oo kaliya toban meeleedow meel.

يكون أو لا يكون؟ بحث بشأن ارتباط خمس فئات لغوية بفنلندا

يشعر أكثر من ثلاثة أرباع المتحدثين باللغة الإستونية والروسية والإنجليزية والصومالية والعربية الذين يسكنون في منطقة العاصمة هلسنكي وضواحيها أنهم ينتمون جزئياً أو كلياً إلى المجتمع الفنلندي. من أجل الدراسة، تمت مقابلة 1527 شخصاً يعيشون في منطقة العاصمة وضواحيها.

القليل جداً منهم يعتبرون أنهم فنلنديين. نسبة أقل من المتوسط من الإستونيين يعتبرون أنفسهم فنلنديين، حيث أن 10% فقط منهم يعتبرون أنفسهم كفنلنديين بشكل كلي أو شبه كلي. النسبة الأكبر للذين يعتبرون أنهم كفنلنديين هي بين الناطقين باللغة الصومالية (43%). الشعور بالانتماء (للقارب من الجيل الثاني من المهاجرين) للبلاد الأم أكثر شيوعاً بكثير في جميع الفئات اللغوية. 90% من الناطقين باللغة الصومالية يشعرون بأنهم فنلنديين بشكل كامل. أكثر من 70% من الفئات اللغوية الأخرى يشعرون بالانتماء إلى البلد الأصل بشكل كلي أو بقدر كبير. جزء يشعر بالانتماء كفنلندي أو الانتماء إلى بلده الأصلي. 43% من الناطقين باللغة الصومالية هم كذلك، لديهم هوية موازية. بخصوص الناطقين باللغة العربية والناطقين باللغة الإنجليزية فتوجد الهوية الموازية للربع منهم تقريباً. الهويات الموازية أندر بكثير بين الناطقين باللغة الإستونية (5%) وبين الناطقين باللغة الروسية (12%).

الروابط مع بلد المنشأ شائعة بين جميع الفئات اللغوية. أكثر من 70% من جميع الفئات اللغوية مرتبطة بقدر كبير أو بقدر معين ببلدها الأصلي. التواصل الوثيق أكثر شيوعاً بين الناطقين باللغة الإستونية (91%).

هناك تباين من الناحية الأخرى من حيث عدد الأصدقاء والمعارف الفنلنديين. الناطقون باللغة الفنلندية لديهم جميعاً تقريباً على الأقل أصدقاء أو معارف فنلنديين، والأغلبية العظمى من الناطقين باللغة الإستونية والروسية لديهم العديد من ذوي الأصول الفنلندية بين معارفهم.

45% من الناطقين باللغة الصومالية و32% من الناطقين باللغة العربية ليس لديهم أصدقاء أو معارف فنلنديين على الإطلاق بين معارفهم. 71% من الناطقين باللغة الصومالية يريدون أو يرغبون بالعيش في منطقة بها عدد كبير من أعضاء فئتهم اللغوية. هذا الأمر أقل شيوعاً لدى الفئات اللغوية الأخرى: نصف الناطقين باللغة الإستونية والعربية بشكل عام يفكرون بهذه الطريقة، و فقط واحد من كل أربعة تقريباً من بين الناطقين باللغة الروسية والإنجليزية.

جميع الفئات اللغوية تواجه مشاكل من حيث تحقيق المساواة. تشعر غالبية صغيرة في جميع الفئات اللغوية بأنهم ليسوا على قدم المساواة مع السكان الأصليين، باستثناء الناطقين باللغة العربية. تجارب التهميش المتعلقة بسوق العمل هي الأكثر شيوعاً بين الناطقين باللغة الصومالية (89%)، ولكنها شائعة أيضاً بين المتحدثين بالروسية (51%) والإنجليزية (40%) والعربية (57%). فقط 27% من بين الناطقين باللغة الإستونية يشعرون أنهم يتعرضون للتهميش في سوق العمل مقارنة مع الآخرين. بالإضافة إلى ذلك، يشعر العديد من ممثلي الأقليات اللغوية أن الفنلنديين لديهم وجهة نظر مُبالغ في تحيزها لجانِب واحد عن بلدهم الأصلي، وأن وسائل الإعلام الفنلندية تقدم تقارير سلبية للغاية عن أعضاء فئتهم اللغوية. الناطقون باللغة الصومالية والعربية مواقفهم سلبية أكثر تجاه وسائل الإعلام الفنلندية، وكذلك الحال بالنسبة للغالبية العظمى من الناطقين بالروسية.

على الرغم من تجارب التهميش، يستمتع حوالي 90% من الأشخاص الذين شملهم الاستطلاع بحياتهم في فنلندا بقدر جيد أو جيداً إلى حد ما. المهارات اللغوية على وجه الخصوص لها تأثير على الرفاه. أولئك الذين يجيدون اللغة الفنلندية بشكل ممتاز يتمتعون بحياتهم كثيراً في فنلندا.

غالبية ممثلي الأقليات اللغوية يرغون في العيش في فنلندا على نحو مؤكد تقريباً طوال حياتهم. الناطقون باللغة العربية هم الأكثر إقناعاً بأرائهم: أكثر من 60 بالمائة منهم متأكدون تماماً من رغبتهم بالبقاء في فنلندا. بالنسبة للفئات اللغوية الأخرى، فإن نسبة أولئك الذين يتفقون مع هذا الرأي كليا أقل بكثير.

أقل بقليل من ثلث الناطقين باللغة الروسية والصومالية يريدون البقاء مؤكداً في فنلندا. واحد من كل خمسة من الناطقين باللغة الإنجليزية وواحد من كل عشرة من الناطقين باللغة الإستونية يريدون البقاء مؤكداً في فنلندا.

KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksessa haastateltiin 1 527 kielivähemmistöihin kuuluvaa henkilöä Helsingin, Espoon ja Vantaan alueilla. Otanta tehtiin Väestörekisteristä ilmoitetun äidinkielen perusteella. Kielet olivat englanti, venäjä, somali, viro ja arabia. Englanninkielisten ryhmässä taustamaa rajattiin Yhdysvaltoihin, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin, Kanadaan, Uuteen-Seelantiin ja Australiaan.

Väestötietojärjestelmästä poimittiin satunnaisesti 3 000 yli 18-vuotiaasta henkilöä kustakin kieliryhmästä. Kaikilla kohderyhmään kuuluvilla oli näin ollen yhtä suuri mahdollisuus tulla poimituksi otokseen.

Otos kiintiöitiin ikäryhmittäin ja sukupuolittain kunkin kielen osalta. Haastattelijoilla oli mahdollisuus rekrytoida kiintiöihin sopivia henkilöitä myös väestörekisterilistan ulkopuolelta. Kiintiöitä seurattiin päivittäin ja ne suljettiin niiden täytyttyä. Näin varmistettiin eri vastaajaryhmien mahdollisimman hyvä edustavuus.

Haastattelut tehtiin 4.10.2018–31.3.2019. Haastattelijat koulutettiin työhön erikseen kieliryhmittäin. Koulutuksessa käytiin läpi tutkimuksen tausta, otantamenetelmät, vastaajien rekrytointi, kelvollisten vastaajien kriteerit, kiintiöt, tietosuoja, lomake sekä laadunvarmistus. Haastattelijoille annettiin mukaan vielä kirjalliset ohjeet.

Haastatteluja tehtiin vastaajien kotona, Taloustutkimuksen haastattelutiloissa, kirjastoissa sekä maahanmuuttajayhdistysten tiloissa. Lomakkeesta oli kieliversio jokaiselle kielelle ja vastaaja saattoi vastata omalla äidinkielellään tai vaihtoehtoisesti suomeksi.

Otos pilkottiin osiin ja jokaiselle haastattelijalle jaettiin vähintään 300 yhteystietoa. Väestörekisteriotos sisälsi nimitiedon lisäksi osoitetiedot. Näihin yhteystietoihin yhdistettiin vielä Fonectan rekisteristä puhelinnumerotiedot, jotka löytyivät noin puolelta kaikista vastaajista. Haastattelijoiden oman rekrytoinnin lisäksi vastaajia rekrytoitiin Taloustutkimuksen puhelinhaastattelukeskuksesta käsin erityisesti englannin- ja arabiankielisten joukosta.

Tutkimuksen virhemarginaali on noin ± 2 prosenttiyksikköä 95 % luottamustasolla.

Lähde: Taloustutkimus Oy

KYSYMYSLOMAKE

JOHDANTO

Tämä tutkimus käsittelee Suomessa asuviin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden identiteettiä eli sitä, millaisina he näkevät itsensä joko yksilöinä tai osana erilaisia ryhmiä. Vastaa omien näkemyksiesi ja tuntemuksiesi mukaan. Vastaaminen kestää noin 50 minuuttia.

1. **Missä maassa olet syntynyt? (valikko todennäköisimmistä maista + muu, mikä?)**
2. **Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa? (ohjeistuksena: ensimmäisen maahanmuuttovuoden mukaan laskettuna. Jos henkilö on asunut useaan otteeseen, lasketaan koko Suomessa asumisaika yhteensä)**
3. **Mistä maasta sinä olet tai sukusi on lähtöisin? (Avoin) (Huom. mahdollista, että kyseessä on maa, jota ei ole enää olemassa, kuten Neuvostoliitto)**
4. **Ohjeistus: taustamaan mukaan (ks. kysymys 3). Entä kuinka "esim. marokkolainen" olet omasta mielestäsi tällä hetkellä. Tunnetko itsesi:**
 - Täysin ***laiseksi
 - Melko paljon ***laiseksi
 - Vähän ***laiseksi
 - Vai et lainkaan ***laiseksi
 - En osaa sanoa
5. **Missä määrin koet itsesi suomalaiseksi tällä hetkellä. Koetko itsesi:**

(Ohjeistus haastattelijalle: Vastaa itse määrittelee, mitä ymmärtää suomalaisuudella. Tarvittaessa voi selittää esimerkiksi: kulttuurin ymmärtäminen, kielitaito, ystävyyssuhteet suomalaisten kanssa, työllistyminen, arjen tavat, historian tunteminen, suomalaisten ymmärtäminen, yhtäläiset mahdollisuudet ja velvollisuudet suomalaisten kanssa.)

 - Täysin suomalaiseksi
 - Melko paljon suomalaiseksi

- Vähän suomalaiseksi
- Vai et lainkaan suomalaiseksi?
- En osaa sanoa

6. Koetko olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa?

- Kyllä, täysin
- Kyllä, jossain määrin
- En juuri lainkaan
- En ollenkaan
- En osaa sanoa

7. Identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä itsestään ja osana jotain ryhmää, ikään kuin omakuvaa. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?

- Erittäin tärkeä
- Jokseenkin tärkeä
- Ei kovin tärkeä
- Ei lainkaan tärkeä
- En osaa sanoa

Kylä, kaupunginosa, taajama tai lähiö, jossa asun nykyisin

Nykyinen asuinkunta tai -kaupunki

Nykyinen asuinmaakunta (Uusimaa)

Maa, josta sukuni on lähtöisin

Suvun kotiseutu

Heimo/klaani

Suomalaisuus

Pohjoismaalaisuus

Eurooppalaisuus

Maailmankansalaisuus

8. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?

- Erittäin tärkeä
- Jokseenkin tärkeä
- Ei kovin tärkeä

Ei lainkaan tärkeä

En osaa sanoa

Lapsuuden/nuoruuden kasvuolosuhteet

Perhe

Suku

Ystävät

Koulutus

Työ

Yhteiskuntaluokka

Harrastus

Sukupuoli

Äidinkieli

Uskonnollisuus

Sukupolvi

Vähemmistöön kuuluminen

(vapaaehtoinen jatkokysymys: mikä vähemmistö?)

Poliittinen kanta

Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta

Sosiaalinen media

Nimi/sukunimi

Kulttuuriset traditiot

Ihonväri

Ulkonäkö (esim. tyyli, pukeutuminen jne.)

Jokin muu, mikä? (AVOIN)

9. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten lapsuudenperhettäsi?

Työläisperhe

Alemman keskiluokan perhe

Keskiluokkainen perhe

Ylemmän keskiluokan perhe

Yläluokkainen perhe

- Maanviljelijäperhe
- Yrittäjäperhe
- Jokin muu/ei mikään yllä olevista
- En osaa sanoa

10a. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan

Seuraan aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita Suomessa

Viihdyn paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä

Suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta

Naisvaltaisilla aloilla tulisi olla yhtä suuret palkat kuin miesvaltaisilla aloilla

Koen olevani yhdenvertaisessa asemassa kantasuomalaisten kanssa

On ihmisestä itsestään kiinni, miten hän menestyy elämässään

10b. Entä miten arvioisit näitä väittämiä?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Media antaa vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajista liian kielteisen kuvan
- Suomalaisilla on lähtömaastani (tai vanhempieni lähtömaasta) yksipuolinen kuva
- Voin tehdä töitä myös alhaisella palkalla, jos työn sisältö on inspiroiva ja mielenkiintoinen
- Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on enemmän hyötyä kuin haittaa

- Kansainvälinen muuttoliike on hyvä asia
- Vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajia syrjitään työmarkkinoilla
- Perinteinen media tuottaa mielestäni yksipuolista tietoa

10c. Ja vielä muutama väittämä, joihin pyydämme sinua ottamaan kantaa asteikolla...

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Taiteilla, kuten musiikilla ja kirjallisuudella, on elämässäni suuri merkitys
- Sodan syttyessä olisin valmis puolustamaan Suomea asein
- Asun mielelläni tai asuisin mielelläni alueella, jossa asuu paljon oman kieliryhmäni ihmisiä
- Lapsuuteni ja nuoruuteni kasvuympäristö antoi minulle hyvät lähtökohdat elämään
- Suomi tarvitsee vahvaa johtajuutta, joka voi korjata yhteiskunnalliset ongelmat ilman tarvetta kompromisseille
- Suomen urheilumenestys on hieno asia, koska se yhdistää ihmisiä heidän taustastaan riippumatta

11. Miten tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Valta
- Varakkuus
- Hyvä maine tai kuva muiden silmissä
- Menestys
- Ammattitaito

- Kunnianhimo (venäjänkieliseen kyselyyn tilalle määrätietoisuus)
- Tasa-arvo
- Sosiaalinen oikeudenmukaisuus
- Ympäristön/luonnon suojeleminen
- Avuliaisuus
- Vastuuntuntoisuus
- Anteeksiantavaisuus
- Täsmällisyys

12. Mitkä seuraavista asioista ovat sinulle äärimmäisen tärkeitä tai suorastaan pyhiä? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. (ohjeistus: ei korosteta pyhyttä) Vastausvaihtoehtojen rotatointi

- Terveys
- Rakkaus, läheiset ihmiset
- Auttaminen, yhteisöllisyys
- Luonto
- Kuolema ja siihen liittyvät asiat, kuten hautausmaat ja hautajaiset
- Uusi elämä, lapset
- Ihmisarvo
- Taide, musiikki, kulttuuri
- Tiede, uusi tieto
- Henkisyys, uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena
- Kirkko, uskonto, uskonnollinen yhteisö
- Traditiot, perinteet, rituaalit
- Synnyinmaa
- Suomi, Suomen itsenäisyys
- Minä, mielipiteeni
- Kunnia
- Rauha, koti, lepo
- Yksilönvapaus
- Turvallisuus
- Ei mikään edellä mainituista
- En osaa sanoa
- Muu, mikä? (AVOIN)

- 13. Missä määrin luotat tai et luota Suomessa seuraaviin? Anna arviosi asteikolla nollasta kymmeneen, missä 0="en luota ollenkaan" ja 10="luotan täysin". EOS lisävaihtoehtona, ei tarjota aktiivisesti. Vastausvaihtoehtojen rotatointi**

Tasavallan presidentti

Poliittiset puolueet

Eduskunta

Suomen hallitus (valtioneuvosto)

Poliitikot

Euroopan unioni

Oikeuslaitos

Virkamiehet

Evankelis-luterilainen kirkko

Koulujärjestelmä

Terveystieteiden tutkimuslaitos

Poliisi

Ammattiyhdistysliike

Tiedotusvälineet

Pankit

Suuryritykset

Yliopistot ja tutkimuslaitokset

Kantasuomalaiset

Minun tai sukuni lähtömaasta kotoisin olevat,
Suomessa asuvat ihmiset

- 14. Seuraavaksi kysymme luottamuksestasi ihmisiin yleensä. Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, ettei ihmisten kanssa voi olla liian varovainen ja 10 sitä, että useimpiin ihmisiin voi luottaa.**

0 Ei voi olla liian varovainen – **10** Useimpiin ihmisiin voi luottaa

TAUSTAKYSYMYKSET

Aivan lopuksi vielä muutama taustatietokysymys tulosten tilastollista analysointia varten:

T1 ikä (avokysymys)**T2 Sukupuoli**

- Mies
- Nainen
- Muu

T3 Ammatti

- Yrittäjä
- Johtava asema
- Muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija
- Toimihenkilö
- Työntekijä
- Maanviljelijä
- Opiskelija, koululainen
- Eläkeläinen
- Kotiäiti/koti-isä
- Työtön

T4 Kuinka monta vuotta olet käynyt kouluja? (avokysymys)**T5 Missä maassa suoritit korkeimman suorittamasi tutkintosi? (todennäköisimpien maiden lista + muu, mikä?)****T6 Kotitalouden tämänhetkinen elämäntilanne**

- Yhden hengen talous
- Lapseton pariskunta
- Muu aikuistalous (taloudessa vain yli 18-vuotiaita)
- Lapsitalous (taloudessa myös alle 18-vuotiaita)

T7. Mikä on äidinkielesi? (Avoin)**T8. Jos olet kaksikielinen tai monikielinen, mikä on toinen äidinkielesi?**

**T9. Mitä kieltä tai kieliä kotonasi käytetään?
(avoin esikoodattu kysymys)**

T10. Kuinka hyvin puhut suomen kieltä? Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten? (Ohjeistus: kortit)

- Suomi on äidinkieleni tai puhun suomea yhtä hyvin kuin äidinkieltä.
- Tasoni on edistynyt (YKI 5, EU C1. Osaan käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalsiin ja ammatillisiin tarkoituksiin.)
- Tasoni on keskitaso (YKI 3, EU B1. Pystyn osallistumaan valmistautumatta keskusteluun aiheista, jotka ovat tuttuja. YKI 3 on Suomen kansalaisuuteen tarvittava kielitaso.)
- Tasoni on aloittelija (YKI 1, EU A1. Pystyn esittämään yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaamaan kysymyksiin hyvin tuttuja aiheita käsittelevissä keskusteluissa.)
- En puhu suomea
- En osaa sanoa

**T11. Kuinka hyvin puhut englannin kieltä?
Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten?**

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Tyydyttävästi
- Välttävästi
- En lainkaan

**T12. Kuinka hyvin puhut ruotsin kieltä?
Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten?**

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Tyydyttävästi
- Välttävästi
- En lainkaan

T13. Keitä seuraavista lähisukulaisista sinulla on Suomessa?

- a. Sisaruksia
- b. Lapsia

- c. Vanhemmat
- d. Puoliso
- e. Isovanhemmat
- f. Muita? ketä?
 - Kyllä
 - Ei

T14. Keitä seuraavista lähisukulaisista sinulla on omassa tai perheesi lähtömaassa?

- a. Sisaruksia
- b. Lapsia
- c. Vanhemmat
- d. Puoliso
- e. Isovanhemmat
- f. Muita? keitä?
 - Kyllä
 - Ei

T15. Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai tuttaviam?

- Kyllä, yksi
- Kyllä 2–5
- Kyllä, enemmän kuin 5
- Ei

Ohje: tarvittaessa tarkenna suomalainen = Suomessa syntynyt ja suomea tai ruotsia puhuva, mutta riittää haasteltavan oma käsitys siitä ketkä ovat suomalaisia

T16. Kuinka tärkeänä pidät sitä, että sinulla on tai olisi suomalaisia ystäviä?

- Erittäin tärkeänä
- Jokseenkin tärkeänä
- En kovinkaan tärkeänä
- En lainkaan tärkeänä

T17. Kuinka paljon pidät yhteyttä lähtömaahasi tai vanhempiesi lähtö- tai kotimaahan?

- Erittäin paljon

- Jokseenkin paljon
- Vähän
- En lainkaan

T18 Seuraavaksi kysyn, mistä syistä muutit Suomeen. Tässä tarkoitetaan sinulle henkilökohtaisesti tärkeintä syytä eikä esimerkiksi oleskeluluvan virallista perustetta. Mikä seuraavista oli tärkein syy?

- Oma työ
- Perhesyyt tai avioliitto
- Opiskelu
- Pakolaisuus, turvapaikan haku, tai kansainvälinen suojelu
- Jokin muu syy? mikä? AVOIN
- Olen syntynyt Suomessa
- EOS

Ohje: Jos on muuttanut puolison työn takia tai lapsena perheensä kanssa, valitaan vaihtoehto "2. Perhesyyt tai avioliitto".

T19. Mihin yhteiskuntaluokkaan katsot lähinnä kuuluvasi Suomessa?

- Työväenluokkaan
- Alemmaan keskiluokkaan
- Keskiluokkaan
- Ylempään keskiluokkaan
- Yläluokkaan
- En mihinkään luokkaan
- En osaa sanoa

T20. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten työssäkäyntiäsi nykyisin?

- Kokopäivätyössä (vähintään 32 tuntia viikossa)
- Puolipäivätyössä (15–31 tuntia viikossa)
- Osa-aikatyössä (alle 15 tuntia viikossa)
- En ole työelämässä
- Muu, mikä?

T21. Ottaen huomioon oman koulutustasosi, työkokemuksesi ja taitosi, oletko mielestäsi ylikoulutettu nykyiseen työhösi? Ylikoulutetulla tarkoitetaan, että henkilön koulutuksella ja taidoilla voisi työkennellä myös vaativimmissa työtehtävissä.

- Kyllä
- En
- EOS

T22. Minkä puolueen ehdokasta äänestäisit, jos eduskuntavaalit olisivat nyt ja saisit äänestää?

- Keskusta
- Kokoomus
- Perussuomalaiset
- Sininen tulevaisuus
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP)
- Vihreät
- Vasemmistoliitto
- Ruotsalainen Kansanpuolue (RKP)
- Kristillisdemokraatit
- Jokin muu puolue
- En äänestäisi lainkaan
- En halua kertoa puoluekantaani
- En osaa sanoa

T23. Pidätkö itseäsi uskonnollisena?

- En lainkaan uskonnollisena
- En kovinkaan uskonnollisena
- Jonkin verran uskonnollisena
- Hyvin uskonnollisena
- En osaa sanoa
- En halua sanoa

T24. Kuinka hyvin viihdyt Suomessa?

- Erittäin hyvin
- Jokseenkin hyvin

- En kovinkaan hyvin
- En lainkaan

T25. Haluatko asua lopun ikääsi Suomessa?

- Ehdottomasti
- Melko varmasti
- Melko varmasti en
- Ehdottomasti en
- En osaa sanoa

T26. Miten perustelisit vastaustasi? (Avoin)

Kokevatko ulkomaalaistaustaiset olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa? Onko kieliryhmien välillä eroja? Millä ryhmällä on eniten sosiaalisia suhteita kantaväestöön? Miten mediajulkisuus koetaan?

Ainutlaatuinen tutkimus Suomen venäjän-, viron-, englannin-, somalin- ja arabinkielisten identiteeteistä ja kiinnittymisestä Suomeen antaa vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin. Tutkimus nojaa yli 1500 haastatteluun. Työ on jatkoa Suomen Kulttuurirahaston ja e2 Tutkimuksen julkaisusarjalle, joka käsittelee suomalaisten identiteettejä. Tämä on sarjan viides osa.

